

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451-4257

SUBOTICA, 6. SVIBNJA 2005. * CIJENA 35 DINARA * BROJ 117

Intervju:
Marija Turkalj

Sto tisuća ljudi na Paliću

TEMA BROJA: OBRAZOVANJE NA MATERINSKOM JEZIKU – IDEALAN VID ŠKOLOVANJA

kolpa-san®

KUPATILA

stvorena za uživanje
i za ponos

sanitarija i pločice, kade, tuš kade, tuš kabine,
saune, masažni sistemi-vodeni i vazdušni,
bazeni za masažu, nameštaj za kupatila,
ugradni vodokotlići i kupatilska galanterija

Banijska 2, SUBOTICA (u poslovnom centru preko puta FB "PARTIZAN"),

Tel: 024/ 547-274 , 547-886

Novi Sad - Rumenački put 11; 021/518-091

Beograd - Lješka 4; 011/354-8063

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg Cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica**UPRAVNI ODBOR:**Lazar Baraković, Dušica Dulić,
Zdenko Đaković, dr. Marija P. Matarić,
Pavle Pejčić, Dražen Prčić, Zvonko Sarić,
Stipan Stantić, Zvonko Tadijan**DIREKTOR I****V. D. ODGOVORNOG UREDNIKA:**

Zvonimir Perušić

POMOĆNICA I ZAMJENICA**ODGOVORNOG UREDNIKA:**

Dušica Dulić

REDAKCIJA:Ivan Andrašić (Podunavlje),
Davor Bašić Palković (glazba i kazalište),
Jasminka Dulić (politika),
Dražen Prčić (sport i zabava),
Zdenko Samaržija (povijest),
Zvonko Sarić (kultura),
Nada Sudarević (fotografije),
Željka Vukov (društvo)**TEHNIČKI UREDNIK:**

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk**KOREKTOR:** Mirko Kopunović**TELEFON:** ++381 24/55-33-55

++381 24/55-15-78

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69**E-MAIL:** hrvatskarijec@tipnet.co.yu**WEB:** www.hrvatskarijec.co.yu**TISAK:** »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« ŠtamparijaList je registriran kod Tajništva za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.List je oporezovan PDV-om od 8 posto, po
Službenom glasniku broj 140 od 1. siječnja 2005.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Nada Sudarević

Vrijeme upisa

Vrijeme je upisa u osnovne škole, a to je oduvijek za roditelje značilo izvanredno stanje. U životu svake obitelji polazak prvaša u školu prijelomni je trenutak, poslije kojega više ništa nije kao što je bilo. Doba djetinjstva tim činom ne prestaje, ali dobiva novi izraz, snažan pečat ozbiljnosti i obveze.

No, do 1. su rujna još četiri mjeseca i prerano je za grozničavo opremanje novoga đaka. Ali, nije rano za donošenje nekih ključnih odluka. Na primjer, u kakvu školu dijete upisati. Ili još bolje, na kojem jeziku dijete školovati.

Ova je dilema u našim krajevima svojstvena, na žalost, samo Hrvatima, dok su je svi ostali još odavno nadvladali. Za svakog je Mađara, Srbina, Slovaka, Rusina, Rumunja, normalno i neupitno da svoje dijete upiše u školu na materinskom nastavnom jeziku, samo se još roditelji naše djece libe te normalnosti. Iako povijest upućuje na puno razumljivih razloga za dvojbu, još je više razloga za ohrabrenje roditelja. Nisu više vremena kakva su bila, niti su takva vremena više moguća. Kako se god u budućnosti stvari odvijale, europski je put, ma koliko bio nesiguran i neugažen, put kojim i mi hodi-mo. A tamo, na kraju toga puta, malo se što cijeni toliko koliko pravo manjine da sačuva samosvojnost. Materinski jezik, kao okosnica nacionalnog identiteta, zaloga je opstojnosti idućih generacija i neophodno je učiti ga i njegovati, kako ne bismo nestali skupa s njim. Pogotovo ne sada, kada nam se sve mogućnosti da ga sačuvamo širom otvaraju.

Za više razrede osnovne škole dvojbe zapravo ne bi niti smjelo biti. Izučavanje hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture, po dva sata tjedno, možda bi se već sada moralo shvaćati ne samo kao pravo, nego i obveza. Oni, koji nisu imali prigodu dočekati punopravno i zakonom utemeljeno školovanje na hrvatskom jeziku, propuste-no mogu barem djelomice nadoknaditi na dodatnim satovima hrvatskog.

Sve se češće priča i o mogućem otvaranju gimnazije na hrvatskom jeziku. Do tada, do sazrijevanja takve mogućnosti, budućim je srednjoškolcima na raspolaganju Biskupska klasična gimnazija u Subotici, koja je od ove školske godine formalno prih-nata od strane države kao gimnazija općeg tipa. To znači da se poslije svršetka te ško-le može nastaviti studij teologije, ali se može upisati i neki drugi fakultet, jer država prihvaća diplomu ove, kao i bilo koje druge srednje škole. Upravo takvu mogućnost najvjerojatnije uvode i Srbi u Hrvatskoj, koji najavljuju osnivanje pravoslavne gimna-zije u Zagrebu. Škole ovoga tipa imaju karakter privatne škole, a po pravilu su elitne, kako po predavačkom kadru, tako i po kriterijima prijama polaznika.

Pravo postoji zato da bi se koristilo, a ne zato da bi se za njim dovijeka tragalo. Dru-gi su to odavno shvatili, vrijedi se na njih ugledati.

Z. P.

Tko ne čuva svoje za izgubljeno ne smije kriviti drugog

ČETVRTAK, 28. 4.

Izjašnjavanje

General Nebojša Pavković odbacio je sve navode haške optužnice koja ga tereti za ratne zločine počinjene na Kosovu. Bivši načelnik Generalštaba Vojske Jugoslavije izjavio je i kako nema nikakve primjedbe na dosadašnji boravak u Haagu.

U haškoj optužnici Pavković se navodi kao jedan od sudionika zajedničkog zločinačkog pothvata čiji je cilj bio protjerivanje Albanaca s Kosova, kako bi se zadržala srpska kontrola u pokrajini.

Oslobođen

Bugarski sud oslobodio je pukovnika Vojske Srbije i Crne Gore Čedomira Brankovića, jer posjeduje diplomatski imunitet. Gradski sud u Sofiji u obrazloženju odluke navodi kako je Branković bio član službenog izaslanstva i da je njegovo ime bilo na popisu koji

je Bugarska prethodno odobrila.

Prema tjeratici, Branković je kao zapovjednik bataljuna 265. motorizirane brigade JNA 17. kolovoza 1991. naredio napad na 21 hrvatsko selo u općini Novska. U selima Borovac, Račić, Rođanik i Asenovac katoličke crkve su minirane i uništene, a u minobacačkom napadu poginulo je 13 civila.

Četiri dana kasnije i Žalbeni sud u Sofiji oslobodio je Brankovića, pošto se bugarsko Tužiteljstvo žalilo na odluku Gradskog suda.

Plan

Hrvatski dnevni listovi Vjesnik i Jutarnji list, pozivajući se na hrvatske i europske diplomatske izvore, objavljuju plan od šest točaka koji je premijer Ivo Sanader iznio u Luxembourgu na sastanku radne skupine EU za procjenu hrvatske suradnje s Haškim sudom, a s pomoću kojih bi se što je brže moguće morao riješiti slučaj odbjegloga generala Ante Gotovine.

Prva točka: Nitko nije iznad zakona. Prema tekstu u Jutarnjem listu, Sanader je najavio kampanju za senzibiliziranje javnosti kako bi se smanjila masovna potpora koju u narodu uživa general Gotovina. Druga točka: Jačanje policijskih akcija kojima bi se ušlo u trag Gotovini.

Treća točka: Oštrija borba protiv curenja povjerljivih informacija iz državnih službi.

Četvrta točka: Potreba raščišćavanja u obavještajnom sustavu.

Peta točka: Nastavak pojačanih aktivnosti obavještajnih službi.

Šesta točka: Jačanje suradnje sa susjednim zemljama.

PETAK, 29. 4.

Šansa

Javijer Solana kaže da SiCG poslije pozitivne Studije ima fantastičnu šansu za nastavak puta ka EU. Visoki predstavnik Europske unije za politiku i sigurnost Javijer Solana izjavio je kako je Studija o izvodljivosti za Srbiju i Crnu Goru samo početak procesa integriranja u EU. Puna suradnja s Haškim sudom ostaje neophodan uvjet za »finalizaciju cijelog procesa«, rekao je Javijer Solana.

Poplava

Razina Tamiša i dalje raste, a prema službenim podacima vodostaj kod Jaše Tomića dostigao je maksimum tijekom petka prije podne. Komisija za zarazne bolesti vojvodanskog Tajništva za zdravstvo konstatirala je kako su potrebne hitne mjere spaljivanja uginulih životinja na licu mjesta kako ne bi došlo do zaraznih bolesti i epidemija. Idućih dana očekuje se opadanje razine.

Rad odjela na hrvatskom jeziku
u subotičkoj OŠ »Matko Vuković«

Prednosti kvalitetne nastave.....8-11

O etničkim odnosima u Vojvodini

**Ubrizgano mnogo otrova,
koji još djeluje.....12,13**

Dan Europe – 9. svibnja

**Više od pola stoljeća
ujedinjavanja Europe.....20-23**

Prvi svibnja na Paliću

Jezero dočekalo slavljenike.....24-27

Rizično ponašanje i reproduktivno zdravlje mladeži

**Važna je zdrava
i stabilna okolina.....32,33**

Dan mladih subotičke biskupije

Slijedeći zvijezdu svoje vjere.....42-44

Optužnice

Hrvatska je od Haškog suda primila zahtjev za pravnu pomoć u vezi s optužnicama za nepoštivanje Suda, podignute protiv četvorice hrvatskih građana koji su otkrili identitet zaštićenih svjedoka sa suđenja Tihomiru Blaškiću. Ministarstvo pravosuđa je predmetne optužnice uputilo nadležnim županijskim sudovima na daljnji postupak. Uz optužnice nisu dostavljeni nalozi za uhićenje i predaju optuženika ICTY-ja. Markica Rebić, bivši šef SIS-a, optužen je jer je uredniku Hrvatskog lista Ivi Marijačiću otkrio identitet zaštićenog svjedoka, predao mu kopije izjave tog svjedoka Tužiteljstvu i transkript njegova iskaza sa zatvorene sjednice suđenja Blaškiću iz 1997. Stjepan Šešelj i Domagoj Margetić optuženi su zbog objave izvadaka iz svjedočenja drugog svjedoka sa zatvorenih sjednica s istog suđenja. Markica Rebić i Stjepan Šešelj preuzeli su u ponedjeljak na zagrebačkom Županijskom sudu haške optužnice.

Prijave

Djelatnici Uprave kriminalističke policije Ravnateljstva policije MUP-a RH i Policijske uprave zagrebačke, u suradnji s Državnim odvjetništvom RH, dovršili su policijske izvide, pri čemu je kod dvojice hrvatskih državljana, u pretrazi stana i drugih prostorija, pronađena veća količina sredstava za krivotvorenje isprava, veći broj osobnih iskaznica Republike Hrvatske, putovnica, folija za izradbu dokumenata, vozačkih dozvola te fotografija za dokumente nepoznatih osoba, kao i veća količina vatrenog oružja, streljiva i sredstava za iniciranje eksplozivnih tvari, priopćeno je iz MUP-a.

Također je utvrđeno kako postoji osnovana sumnja da je jedna od osumnjičenih osoba tijekom 2001. godine, na zahtjev dvojice hrvatskih državljana, izradila krivotvorenu putovnicu za potrebe generala Ante Gotovine, za kojim je Haški sud raspisao tjeralicu, ističe se u priopćenju.

Protiv osoba kod kojih su pronađeni navedeni predmeti podnesena je kaznena prijava. Istodobno, za kazneno djelo pomaganja osobi nakon počinjenja kaznenog djela te za poticanje na krivotvorenje podnesena je kaznena prijava protiv osoba koje su naručile izradbu krivotvorene putovnice za potrebe Ante Gotovine.

Mediji navode kako je Ante Gotovina svojevremeno pobjegao u inozemstvo s putovnicom na lažno ime Kristian Horvat.

SUBOTA, 30. 4.

Pomoć

Mađarska ronilačka ekipa stigla je u Zrenjanin kako bi se priključila akciji pronalazjenja nastradalih u nesreći na Žabaljskom mostu.

NEDJELJA, 1. 5.

Putovanje

Vladimir Gligorov iz Bečkog instituta za uspoređivanje međunarodnih ekonomija kaže kako je SiCG krenula na put ka EU. On je ocijenio kako je taj put, nakon dobivanja pozitivne ocjene Studije o izvodljivosti, nepovratan. On naglašava kako je Studija početak »putovanja bez povratka«, ali i upozorava kako postoji mogućnost da se proces pridruživanja Europskoj uniji obustavi na neodređeno vrijeme, ako obveze ne budu ispunjavane.

Isfućkan

U Hrvatskoj je lani ostvaren najniži rast potrošačkih cijena u tranzicijskim zemljama, rekao je prigodom proslave Praznika rada u Maksimirskom parku potpredsjednik Vlade Damir Polančec. Okupljeni kod velike pozornice u Maksimirskom par-

ku popratili su tu izjavu burnim negodovanjem.

Čestitke

Papa Benedikt XVI. prvi se put obratio vjernicima s prozora papinskoga apartmana na Trgu sv. Petra i čestitao Uskrs Istočnoj Crkvi, te blagdan Sv. Josipa Radnika.

PONEDJELJAK, 2. 5.

Zatvorenici

Tijekom ovoga tjedna nastavit će se pripreme za transfer nove skupine državljana SiCG iz zatvora u Lepoglavi na odsluženje kazni u Srbiji. Početkom godine iz Lepoglave je u zatvore u Srbiji prebačeno pet zatvorenika, a preostalo je da se prebaci još 36 državljana Srbije i Crne Gore, koji su u Hrvatskoj osuđeni za ratne zločine.

Nada

Albanija, Makedonija i Hrvatska nadaju se da će već na sljedećem susretu na vrhu Sjevernoatlantskog saveza (NATO) dobiti pozivnicu za ulazak u tu organizaciju, izjavio je šef albanske diplomacije Kastriot Islami po završetku prvog dana sastanka visokih dužnosnika tih triju zemalja u Tirani. Točan datum održavanja susreta na vrhu Saveza još nije poznat, a to bi moglo biti 2006. ili 2007. godine. Hrvatsku na skupu u Tirani zastupaju potpredsjednik Vlade Damir Polančec, državni tajnik u Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija Hido Bišćević, hrvatski veleposlanik u SAD-u Neven Jurica i nacionalni koordinator za NATO Pjer Šimunović.

UTORAK, 3. 5.

Novinari

Medija centar i Nezavisno udruženje novinara Srbije navode kako je Svjetski dan slobode medija, koji se obilježava na ovaj dan, ove godine posvećen nerasvjetljenim ubojstvima novinara. U prethodnom desetljeću ubijeno je više od 500 novinara, a većina počinitelja tih ubojstava je na slobodi. Prema podacima Svjetske asocijacije

novinara, samo tijekom prošle godine u svijetu je ubijen 71 novinar, a 15 u prvim mjesecima ove godine.

Medija centar i NUNS navode kako je Srbija i Crna Gora dio te statistike jer su ubojstva Dade Vujašinović, Slavka Čuruvije, Milana Pantića i Duška Jovanovića nerasvjetljena, a novinari i dalje dobivaju prijetnje da će doživjeti njihovu sudbinu.

SRIJEDA, 4. 5.

Neuspjelo

Udruženje vlasnika benzinskih crpki u Srbiji najavilo je da će blokirati rafinerije u Pančevu i Novom Sadu. Prema najavama iz Udruženja, 250 cisterni trebalo je blokirati izlaze iz rafinerija zbog neredovne isporuke dizela, eurodizela i bezolovnog benzina i nezadovoljstva maržama. Međutim blokade su izostale zbog nesloge među vlasnicima crpki.

TKO ĆE KOGA USTAVNO PODUČITI?

Premijeru Kurdistanu Nićirvanu Barzaniju sugerirao sam da formira ekspertski tim za ustavna pitanja koji bi posjetio Vojvodinu i upoznao se s iskustvima u vezi izrade ustava i ostvarivanju autonomije naše Pokrajine, sugerirao sam da formira ekspertski tim za ustavna pitanja. Kako stvari stoje, ne bih se iznenadio da Irak dobije svoj ustav, u kojem bi bila definirana autonomija Kurdistan, prije nego što taj proces bude okončan u Srbiji. **Bojan Kostreš**, predsjednik Skupštine Vojvodine, Dnevnik, 27. travnja

OLAKŠANJE

Postoje političari koji se nastoje nametnuti narodu jer ga osjećaju kao teret kojeg se žele osloboditi. Za Mesića, Sanadera, Račana... taj teret je sve lakši, sve lakši, sve lakši. **Milan Ivkošić**, kolumnist, Večernji list, 29. travnja

JOŠ MALO PA DO AMEBA

Iako djeca već desetljećima u osnovnim školama uče da su se Hrvati na ova područja doselili u sedmom stoljeću te osnovali državu, to nije točno! Hrvati ne pottječu, kako su neki stručnjaci tvrdili, iz Irana niti su se doselili sa slavenskim narodima. Na prostoru unutar današnjih državnih granica Hrvati žive već 8.000 godina! Na ove prostore došli su davni dana prije Krista s Bliskog istoka. **Ivan Jurić**, profesor Agronomskog fakulteta u Zagrebu, Večernji list, 2. svibnja

PREDAJTE SE, SIJEDE GLAVE

Svuda na svijetu postoje sudovi na lokalnoj, široj i svjetskoj razini i kada te netko pozove na sud, ti si dužan odazvati se. To je bolna stvar, ali to je sud ovoga svijeta i on postoji. Da mene netko pozove ili ljude koje ja znam, počevši od patrijarha Pavla do mog vladika Atanasija, nitko ne bi rekao neću. Spakirali bismo osobne stvari i otišli tamo. E sad, kako ovi ljudi misle? Ja bih volio da mi netko da neku malo bolju argumentaciju od one 'ne treba se predati'. To je slaba argumentacija i ne može se na taj način podcjenjivati inteligencija naroda. A sad, i ta priča »ja sam junak«. U redu, ali kakve su sve glave padale za tu državu i za tu slobodu. Pa je li možda glava nekog starog čovjeka sveta i ljepša od momaka čije su glave padale i koje su ovi ljudi, na kraju krajeva, predvodili. To postoji i to je realnost. Bolno je, ali i bol se nekada mora pretrpjeti. **Grigorije**, episkop zahumsko-hercegovački i primorski, Vreme, 28. travnja

POD BUDNIM OKOM

Kao prvo, mi ćemo u Srbiji i Crnoj Gori biti prisutni još dugo vremena. Zapravo, nikada se nećemo udaljiti, i nemamo slične planove. Ovdje ćemo biti prisutni onoliko koliko vi to tražite, posebno što se tiče južne Srbije. Mi imamo na umu da ste regija s posebnim potrebama, koje zahtijevaju dodatne napore za pomoć u dostizanju ekonomskog razvoja i političke stabilnosti za koju se i sami zalažete. Bit ćemo ovdje onoliko dugo koliko vama treba da dostignete ove ciljeve. **Michael Polt**, britanski veleposlanik u Beogradu, Danas, 27. travnja

GOTOVINA POMAŽE, ALI – SRBIJI

Htio-ne htio, Gotovina ostaje najveći saveznik vlasti. Ali srbijskih! Srbija ubrzano šalje u Haag svoje osumnjičene i vjerojatno će tamo poslati Mladića i Karadžića prije nego Hrvatska Gotovinu. Neodlaskom u Haag Gotovina pomaže Srbiji da dobije na vremenu i da se stvore »objektivne« okolnosti da se Hrvatska i ostale »zapadnobalkanske« države prime u paketu bez obzira na deklarativne frazetine o tome da je svatko određivač svojega tempa. Skepticizam stoga i može biti jedini osjećaj sadašnjosti i budućnosti u Hrvatskoj. Gotovine nema, ali ni time nije sve gotovo. **Danko Plevnik**, komentator, Slobodna Dalmacija, 29. travnja

PRODULJENO VRIJEME UPORABE

Zapravo pokazalo se kako je Koštuničina strategija polaganog »žvakanja problema« uspješnija od »prepada na brzinu«. Zapravo, potvrđuje se ranije izrečena ocjena kako je manjinska vlada slaba, ali da je snažnija od slabih partija i političkih vođa koji se pribojavaju izborne provjere kao i da će Koštuničina Vlada biti dugoročnija od rokova koje su joj politički protivnici predviđali, a i od prethodnih Vlada DOS-a. Dakle, mogla bi ova Vlada potrajati do kraja mandata 2007., a najvjerojatnije će trajati do jeseni 2006. Naravno, to ne znači da će ova Vlada ispuniti svoja obećanja. **Dušan Janjić**, Direktor Foruma za etničke odnose, Politika, 3. svibnja

Dujizmi

- ✓ *Pravo na glupost većina doživljava kao obvezu;*
- ✓ *Znali smo da će nam put biti trnovit, ali nismo mogli vjerovati da ćemo biti bosii;*
- ✓ *Moja oštrica uperena je prema tupima.*

Dujo Runje

Uz jednu obljetnicu

Tito – heroj i(li) zločinac?

Svjedoci smo još jedne značajne godišnjice, koja će svakako razbuditi nostalgicare svih političkih boja. Prošlo je četvrt stoljeća od smrti Josipa Broza Tita, komunističkog diktatora i »najvećeg sina svih jugoslavenskih naroda i narodnosti«, političara koji je na zapadni Balkan donio komunizam i prometnuo ga u najveću društvenu vrijednost. Brozovo najveće djelo – Jugoslavija – već je odavno mrtvija od uspomena na svoga tvorca, čiji lik još izaziva reakcije. O Titu danas raspravljaju mladi kad pokušavaju ustanoviti od čega su pobjegli njihovi očevi, ali i podanici njegova režima, bez obzira jesu li u njemu bili na konju ili ispod njega.

Broz je, svakako, ušao u legendu i narodnu pjesmu, kako je to napisao Krleža, ali njegova današnja recepcija, kao i baština koju je ostavio, vrijedni su barem sažete obljetničke analize. Titova »duga, mračna noć« između 1945. i 1980., kada je vladao Jugoslavijom željeznom rukom još je u svijesti građana koji su je imali prigodu proživjeti.

Današnji su društveni rituali posljedica i nastavak onih iz Titova doba. Na sceni su, doživotno, političari koji su proizašli iz kumrovačke škole i Komunističke partije, a neki od njih promiču politiku čije su temelje tada naučili.

POVIJESNI LIK: Doista, od Broza je na hrvatskoj političkoj sceni mnogo ostalo. Čini se da je tako i u drugim postjugoslavenskim zemljama. Nekoliko primjera, zabilježenih u posljednje vrijeme, jasno pokazuju da je Tito povijesni lik, što izaziva snažne i neočekivane antagonizme. U Labinu je ovih dana postavljen spomenik Josipu Brozu. Njegovo je postavljanje obrazloženo velikim zaslugama koje ima za Istru, te njegovim kultom koji se gaji na najvećem hrvatskom poluotoku. Nekoliko mjeseci prije toga događaja, u Kumrovcu su nepoznati teroristi eksplozivom razorili spomenik najznačajnijeg sina tog sela. Bez obzira što su počinitelji nepoznati, jasna je poruka koju su uputili javnosti i Titovim štovateljima.

U Srbiji i Sloveniji, zemljama koje su u Titovu režimu vjerojatno najviše politički i ekonomski profitirale, sjećanje na Broza sve je toplije. Slovenci smatraju da je Tito brand koji prodaje cigare i drugu luksuznu robu, dok ga Srbi više ne žele iseliti iz »Kuće cvijeća« na Dedinju. Još prije nekoliko godina, Broz je bio omiljena tema šešeljevskih srbijanskih stranaka, koje su ga prikazivale kao vampira, ustašu ili bar sovjetskog aparatchika koji se oteo nadzoru. Danas se u Beogradu na Tita gleda kao na turističku atrakciju kakvih srbijanski metropolis nema puno.

Positivnu predodžbu o Josipu Brozu, dakle, možemo uočiti od »Vardara pa do Triglava«. To se

Kao ratni saveznik

antifašističke

koalicije,

Broz je pozitivna

povijesna ličnost.

Ali, rigidna

Piše:
Dubravko Grakalić

komunistička

diktatura, uvedena

nakon rata,

potrajala je

cijeli Brozov

životni vijek

samo olako može objasniti kao pamćenje nekih »sretnih dana«. Prodaja brozovske nostalgije postaje unosan biznis za prodavače svetih sličica, ali je i pokazatelj da se dio javnosti vraća desetljećima unatrag, jer na recentnoj sceni ne uočava ništa što je zanima. Podizanje Brozove statue danas, 25 godina nakon smrti, znak je nepostojanja bilo koga drugoga kome bi se štovanje iskazalo na taj način.

Nedavna rasprava u Saboru o deklaraciji u povodu 60. obljetnice pobjede nad fašizmom, pokazala je da ni sabornici nemaju mnogo pojma o političkom nasljeđu koji baštine. Dio ih je pomiješao komunizam i antifašizam, dok je rasprava morala biti prekinuta zbog pojavljivanja »partizana«, »ustaša« i »četnika« u sabornici. Povijesne rasprave te vrste prenose se iz generacije na generaciju i nema šanse da će ih okončati sadašnji naraštaj političara.

ZASLUGE I NEDEMOKRACIJA: Na isti se način može sagledavati i naslijeđe Josipa Broza. Brozove su zasluge u slamanju fašizma i nacizma u Drugom svjetskom ratu nesporne i zato ga, kao vojskovođu, cijene zapadni povjesničari i političari. Kao ratni saveznik antifašističke koalicije, Broz je pozitivna povijesna ličnost. U Hrvatskoj se na njega tako gleda kada se raspravlja o vraćanju Istre, Dalmacije i otoka u sastav države nakon 1943. i kapitulacije Italije.

Ali, rigidna komunistička diktatura, uvedena nakon rata, potrajala je cijeli Brozov životni vijek. Poslijeratna stratišta, Bleiburg i križni putevi bili su uvod u jednu od najsuptilnijih diktatura koje je Europa uopće poznavala. Otvaranje logora za političke neistomišljenike, odnosno Golog Otoka, te nedostatak bilo kakva političkog pluralizma i osnova demokracije za vrijeme Titova režima, općepoznati su krimen njegove vlasti. Snažan kult ličnosti, oličan u sletovima i štafetama u diktatorovu čast, obilježavao je društveni život tadašnje države desetljećima, čak i nakon njegove smrti. Broz je bio diktator kojeg su se svi bojali – bez mnogo je obzira zatvarao, osuđivao i uklanjao političke protivnike.

Danas je nemoguće govoriti o Titu, a da se ne spomenu te dvije opreke u njegovu životopisu – zasluge u borbi protiv fašizma, te nedemokratsko vladanje zemljom na način sličan onom koji je poražen 1945. Govoreći o Brozu, teško se može odgovoriti na pitanje – heroj ili zločinac. Jednostavnije, on je jedno i drugo, ovisi o tome o kojem se razdoblju njegova života i rada raspravlja. Recentna upotreba Broza, političara svih boja i opredjeljenja, samo je pokušaj da definiraju sami sebe u borbi za naklonost javnosti.

Autor je komentator, tekst je objavljen u Vjesniku 3. svibnja

Rad odjela na hrvatskom jeziku u subotičkoj Osnovnoj školi »Matko Vuković«

Prednosti kvalitetne nastave

Ana Čavrgov: *Budući da su suvremeni izazovi sve žešći i lošiji, dijete vođeno u duhu sličnom onome unutar njegove obitelji stvara određenu vrstu sigurnosti* * **Vesna Nimčević:** *Što više jezika djeca znaju, time su i bogatija* * **Ljubica Ramović:** *Djeca se nude i sadržaji koji su bitni za hrvatsku nacionalnu kulturu*

Piše: Davor Bašić Palković

U OŠ »Matko Vuković« u Subotici još su 2002. godine, kada je osigurana zakonska mogućnost nastave na hrvatskom jeziku, otvoreni odjeli na hrvatskom jeziku. Danas, poslije tri godine, u ovoj školi postoje tri odjela na hrvatskom jeziku – u prvom, drugom i trećem razredu – s ukupno 43-oje djece. U prvom razredu ih ima 18-ero, u drugom 9-ero dok treći razred broji 16 učenika.

Prvi odjel koji je osnovan na hrvatskom jeziku, današnji III.h vodi učiteljica **Ana Čavrgov**. Ona, govoreći o radu svog odjela kao i o nastavi hrvatskih odjela uopće, ističe:

»Jedna od prednosti hrvatskih odjela je manji broj upisane djece jer je prilikom rada, u najmanjoj mjeri zastupljena frontalna nastava a u najvećoj mjeri individualna i individualizirana nastava. Ovakav oblik nastave bolje prati mogućnosti svakog djeteta, prati njegove sposobnosti i interesira -

nja i za svakog učenika planira napredovanje u odnosu na njegove psihofizičke mogućnosti. Razvija kod djeteta ono u čemu je ono najuspješnije, a to je ta pozitivna orijentacija. Ove prednosti se odnose i na kombinirane odjele, koji sve više postaju naša stvarnost. U svijetu a i kod nas se sve

više preporučaju takve mješovite skupine. Djeca se druže po različitim kriterijima, a dob je tu manje značajna. Činjenica je i da različite vještine nemaju previše veze s dobi djece. Kao što u brojnim obiteljima vlada pozitivno ozračje, tako je i u ovakvim odjelima, gdje su starija djeca u moguće -

Antun Sivić

I roditelji uče s djecom

Antun Sivić je otac **Martine**, koja ide u prvi razred na hrvatskom jeziku, a i svoju mlađu kćer planira upisati u hrvatski odjel.

»Zadovoljan sam jer je djeci posvećena izuzetna pažnja. Moja kćer je u mogućnosti izučavati svoj materinski jezik, a jako me raduje i to što je komunikacija među djecom u odjelima dobra. Kod kuće nismo toliko pričali na hrvatskom, ali kroz dječji razvoj i učenje i mi pomalo učimo i sve više prakticiramo naš materinski jezik«, ističe ovaj roditelj.

Nevenka Tumbas

Idealan oblik ozbiljnog školovanja

Nevenka Tumbas je majka dvoje djece koja pohađaju hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture i aktivista je u upisu djece u hrvatske odjele. Također ona je i pročelnica katehetskog odjela u župi Isusova Uskrsnuća te želi pomoći u ostvarivanju kontinuiteta nastave na hrvatskom jeziku. Prilikom razgovora ona je poručila roditeljima da ne budu u dvojbi, nego da upišu djecu u hrvatske odjele jer većina je roditelja, po njenim riječima, spremna platiti privatne vrtiće i škole, a upisom svoje djece u ove odjele dobivaju skoro isto to.

»Rad s djecom u ovim odjelima se veoma razlikuje, odnos razrednika prema djeci se također ne može mjeriti s onim u odjelima na drugim jezicima. Postoji i katolička gimnazija, a u svijetu je praksa pokazala da nema boljih srednjih škola od takvih ustanova. Školovanje na hrvatskom je jedan predkorak, pripremanje i usmjeravanje djece za daljnje obrazovanje. To je idealan oblik ozbiljnog i kvalitetnog školovanja. S druge strane, ovdje potičem i sve majke koje se osjećaju kao Hrvatice, da imaju moralnu obvezu prema sebi, prema zajednici i prema svojim roditeljima da nastave tradiciju odgoja u kršćanskom duhu«, kaže Nevenka Tumbas.

U hrvatski odjel ove školske godine upisano je 18-ero djece

sti pomagati mlađima. Mlađa se djeca ponašaju po uzoru na stariju i imaju, također, određenu vrstu oslonca u njima.«

NEOPHODNO I ZALAGANJE RODITELJA: Ana Čavrgov napominje kako je za kvalitetno obrazovanje neophodan i trud roditelja u onoj mjeri, koliko je on potreban da bi djeca bila dodatno glazbeno, likovno ili jezično obrazovana.

»Zadovoljna sam postignuta rezultatima. U svom odjelu imam petero djece koja su tijekom ove godine prešla iz srpskog odjela. I roditelji su zadovoljni glede sadržaja, udžbenika i ozračja koje vlada ovdje«, ističe Čavrgov. »Glavni razlog zbog kojega roditelji svesrdnije ne upisuju djecu u hrvatske odjele je neinformiranost. Neophodan je i angažman roditelja. Budući da su suvremeni izazovi sve žešći i lošiji, dijete vođeno u duhu sličnom onome unutar nje-

gove obitelji stvara jednu vrstu sigurnosti. Tako je i roditelju omogućeno daleko lakše pratiti svoje dijete«, zaključuje ova učiteljica.

Drugi h odjel, koji vodi učiteljica *Vesna Nimčević*, jest najmalobrojniji odjel na hrvatskom unutar ove škole. Učenici ovog odjela, koji broji 9-ero djece, po riječima njihove učiteljice, sasvim dobro prihvaćaju jezik, iako u većini slučajeva doma govore dijalektalnom ikavicom.

»Mislim da se nastava odvija uspješno s obzirom na su ovo tek počeci obrazovanja na hrvatskom jeziku. Ne vidim neke ozbiljnije probleme u učenju jezika, naprotiv, ako se i desi neka pogreška, oni je veoma brzo, čak često i sami, ispravljaju. Naučili su mnogo riječi, s moje strane nema strogog ispravljanja dijalekta. Smatram da je to postupni proces gdje oni stare sa-

Udruga »Naša djeca«

Već četiri godine postoji skupina građana pod nazivom »Naša djeca«, s ciljem da organizira sastanke na kojima se roditelji upoznaju s činjenicama o upisu djece na vjeronauk i u hrvatske odjele.

»Smatramo da te dvije stvari idu skupa. Potrebno je s roditeljima razgovarati i predočiti im ovakve mogućnosti jer je tempo života brz te oni ne stižu obratiti dovoljno pozornosti na sve opcije koji bi mogle pridonijeti razvoju njihove djece. Od ove godine smo i službeno organizirani. Izlagači na našim skupovima su ljudi koji imaju iskustva i čija djeca pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku«, ističe predsjednica ove udruge Nevenka Tumbas.

Jasna Francišković

Poput privatnih škola

Jasna Francišković je majka blizanaca *Korine* i *Davora* iz I.h odjela i *Dinka* koji ide u četvrti razred i koji pohađa hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

»Smatram da ovo nije nikakvo odvajanje djece od drugih, jer u Novom Sadu i Beogradu sve se više otvaraju privatne škole te se i to može shvatiti kao nekakvo odvajanje. To se može različito shvatiti. Bogatiji se odvajaju od siromašnijih i slično. Mi smatramo da na ovaj način djeci osiguravamo bolje obrazovanje. Udžbenici su odlični posebice ilustriranost matematike za prve razrede«, kaže ova majka. »Već u prvom razredu djeca se odlično služe ijekavicom, a do kraja osmog mislim da će to biti doista perfektno. Također uče i srpski jezik i mislim da im i kasniji prelazak u odjel na srpskom jeziku ne bi bio problem, iako sam sigurna i duboko vjerujem da će nastave na hrvatskom jeziku biti i u višim razredima osnovne škole«, objašnjava Francišković, koja smatra kako bi otvaranje gimnazije na hrvatskom jeziku predstavljalo veliku sigurnost te da bi time dvojba koja vlada kod nekih roditelja bila minimizirana.

držaje zamjenjuju novim«, kaže Nimčević. »Prije sam radila u odjelu na srpskom jeziku i smatram da nema mnogo razlika. Nastavni plan i program su uglavnom isti osim što su nam udžbenici drugačiji. Mislim da su hrvatski udžbenici bolje prilagođeni djeci. Djeca hrvatskih odjela uče jedan jezik više. Roditelji su također zadovoljni jer to smatraju kao prednost. Što više jezika djeca znaju, time su i bogatija«, poručuje Vesna Nimčević.

PRVI RAZRED: U odjel na hrvatskom jeziku u prvom razredu ove školske godine upisano je 18-ero djece.

»Nastava se odvija veoma uspješno, ne postoje problemi u učenju jezika, nema je-

zičnih barijera. Na satovima sve više govorimo hrvatskim jezikom, nema strogog ispravljanja, navodim djecu da sami zamijene riječi ako upotrijebe neku riječ na dijaletku ili srpskom jeziku. Djeci su novine zanimljive i jako ih lako i brzo svladavaju«, kaže učiteljica ovog odjela *Ljubica Ramović*. »Veoma sam zadovoljna njihovim radom i napretkom. Djeci se nude i sadržaji koji su bitni za hrvatsku nacionalnu kulturu, primjerice razni vjerski sadržaji, teme koje se bave našim običajima u svezi proslava blagdana, praćene prigodnim tekstovima i pjesmama pa i proslavama u mjesnoj zajednici. Zadovoljna sam udžbenicima, nastavnim listićima i priručnicima

za učenje. Surađujemo s Hrckom koji djeca rado čitaju, a išli smo i na Hrckov maskenbal. Također, neka su djeca sudjevala i na smotri recitatora na hrvatskom jeziku«, kaže učiteljica Ramović ističući koordiniran rad svih odjela na hrvatskom jeziku u ovoj školi i u vezi proslava te putovanja i sličnih aktivnosti.

Ona je također zadovoljna činjenicom da u odjelu nema slabih đaka kao i da učenici pozitivno potiču jedni druge te mnogo surađuju.

»Zaista su jedinstvena skupina«, objašnjava učiteljica Ramović. »I za mene je sve ovo nešto novo kao i za njih. U cilju boljeg svladavanja hrvatskog jezika po-

II.h odjel OŠ »Matko Vuković«

Individualna i individualizirana nastava bolje prati mogućnosti djeteta: III.h odjel

hađala sam ljetnu školu jezika u Hrvatskoj, a i ove godine se spremam to ponoviti. Po-
hađala sam i jezični seminar koji je držao
Petar Vuković, a znanja i iskustva stečena
na tim predavanjima su mi od velike po-
moći u radu», ističe Ljubica Ramović.

Uspješno svladavanje prepreka

»Sve krilaticе koje su sumnjičavo i negativno prognozirale naš rad, poput onih da djeca neće znati srpski jezik, te da se djeca dijele, u ove tri godine uspješnim smo radom oborili. Također, djeca su možda i više od nas sposobnija vidjeti tu različitost i naći i ljepotu u toj različitosti. To je naša prednost«, kaže Ana Čavrgov.

SHVAĆANJE POTREBE ZA HRVATSKIM JEZIKOM: Pokraj nastave na hrvatskom jeziku u ovoj se školi izučava i hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. To je predmet koji prate učenici koji nastavu pohađaju u odjelima na srpskom jeziku. Ovaj predmet od drugog polugodišta ove školske godine predaje nastavnik srpskog jezika *Zdravka Penava*.

»Predajem ovaj predmet u višim razredima. Radi se kombinirano po školskim smjenama u koje su djeca raspoređena: pe-

ti-sedmi i šesti-osmi razredi idu zajedno. Malih problema ima oko dolaska na nastavu, jer se za ovaj predmet opredjeljuju bolji učenici koji su angažiraniji i na natjecanjima, pripremaju se za kvalifikacijske ispite i slično. U nastavi koristim čitanke za peti i šesti razrede osnovne škole iz nastavnog plana i programa Republike Hrvatske, a tekstove analiziramo skoro kao i na satovima srpskog jezika. Trudimo se zavoljeti hrvatski jezik i shvatiti potrebu da se on, kao materinski, poznaje«, kaže *Zdravka Penava*. »Redovito na nastavu dolazi njih 20-ero. S druge strane ima i onih koji su se u drugom polugodištu opredijelili za slušanje ovih satova. Ovaj predmet je u po-
voju i mislim da bi od sljedeće godine trebao ući u redoviti raspored sati«, kaže učiteljica *Penava*, ističući kako bi trebala postojati jača suradnja s nastavnicima

ovog predmeta iz ostalih škola radi uza-
jamnog pomaganja i međusobnih savjeta u radu.

»U početku sam forsirala analiziranje tekstova, ali s vremenom sam uvela više igre, da ne bude baš toliko naporno kao na redovitim satovima jer naš cilj je prije svega motivirati djecu da shvate da je to njihov materinski jezik, da pripadaju hrvatskom narodu, da poštuju tuđe, ali da ne smiju zaboraviti svoje podrijetlo. Igramo se asocijacija i pokušavamo kombinirati razne nastavne predmete, iako smo ponajviše fokusirani na jezik. Planiramo napraviti mapu hrvatskih gradova i poznatih pisaca i pjesnika rođenih u njima.«

Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture četvrtim razredima predaje Ana Čavrgov, a u toj skupini trenutno ima 10-ero djece. ■

Prema najavi mitropolita Jovana

U Zagrebu na jesen pravoslavna gimnazija

U Zagrebu bi od jeseni trebala početi s radom Pravoslavna gimnazija. Ovo je za be-
ogradске Večernje novosti izjavio mitropolit zagrebačko-ljubljanski i cijele Italije Jovan. Prema njegovim riječima, trenutno se izrađuje plan i program za školu u kojoj će se izučavati srpski jezik i cirilica, srpska književnost, hrvatski jezik i latinica, plus klasična književnost. U programu pravoslavne gimnazije bit će i klasični jezici i prirodne znanosti, kao i u ostalim gimnazijama.

Gimnazija bi trebala biti smještena u središtu Zagreba, u Bogovićevoj 7, u zgradi koja je vraćena Srpskoj pravoslavnoj općini, a osim Srba, moći će je upisati i svi drugi koji budu zainteresirani.

Vladimir Ilić, izvršni direktor Centra za razvoj civilnog društva, o etničkim odnosima u Vojvodini

Ubrizgano mnogo otrova, koji još djeluje

*Prema podacima Pokrajinskog tajništva za propise, upravu i nacionalne manjine, samo je u jednom tromjesečnom razdoblju prošle godine bilo oko 300 incidenata sa sudionicima različitih nacionalnosti, od kojih su oko 100 predstavljali incidente na etničkoj osnovi * Slovaci i Hrvati boje se srpsko-mađarske nagodbe na štetu trećih * Mnogo je lakše biti Hrvat u Đurđinu nego u Slankamenu*

Razgovor vodila: Dušica Dulić

Međuetnički incidenti prošle su godine uznemirili Vojvođane. Echo tih incidenata dopro je i do europskih institucija, a šteta koja je incidentima izazvana nemjerljiva je. Nakon političkih intervencija iz Europe, Srbije i Mađarske, incidenti su se ove godine stišali i njihov je broj sveden na minimum.

Istraživanjem etničkih odnosa u Pokrajinu bavi se, između ostalih, Centar za razvoj civilnog društva iz Zrenjanina. Jedna od tema istraživanja ovoga Centra provedenog i među vojvođanskim Hrvatima, bilo je doživljavanje njihovog vlastitog položaja u vojvođanskom i srbijanskom suživotu.

O rezultatima istraživanja, kao i o planovima, za Hrvatsku riječ govori izvršni direktor Centra za razvoj civilnog društva Vladimir Ilić.

► Što je Centar za razvoj civilnog društva i kakvim se istraživanjima bavi?

Centar za razvoj civilnog društva je mala ekspertska organizacija registrirana 1998. godine. Prostorni okvir njenog djelovanja je Republika Srbija. Bavili smo se prije svega monitoringom i zaštitom manjinskih prava, izradom i publiciranjem izvješća i ekspertskih analiza. Tijekom posljednje tri godine CRCĐ se bavi i pitanjima socijalnih i ekonomskih prava, a u planu za iduće razdoblje je uključivanje problematike dječjih prava i prava osoba s posebnim potrebama. Na više jezika je objavljen niz knjiga vezanih za etničke odnose u Vojvodini. Najpoznatije su: »Nacionalizam u Vojvodini«, »Položaj manjina u Vojvodini«, »Prevladavanje prošlosti u Vojvodini« itd.

► **Kažete da ste se bavili istraživanjima etničkih odnosa u Vojvodini. Prošle je godine bilo prilično međuetničkih incidenata na ovom prostoru. Gdje su se i kada sve događali ti incidenti i kako ocjenjujete njihovo predstavljanje u javnosti?**

Incidenata je u multietničkim sredinama bilo uvijek, ali je tijekom prvih devet mjeseci prošle godine njihov broj veoma porastao. Prema podacima Pokrajinskog tajništva za propise, upravu i nacionalne ma-

njine, samo je u jednom tromjesečnom razdoblju prošle godine bilo oko 300 incidenata sa sudionicima različitih nacionalnosti, od kojih su oko 100 predstavljali incidente na etničkoj osnovi. Do porasta broja incidenata dolazi već s ukidanjem izvanrednog stanja, da bi novo ubrzanje ovaj

Na ljetu istraživanje i među Hrvatima u Srijemu: Vladimir Ilić

proces dobio dan poslije skupštinskih izbora u prosincu 2003. godine, napadom na Hrvatski dom u Somboru i na spomenik Matiji Gupcu u Tavankutu. Dva parokizmalna pražnjenja su bila za vrijeme kosovskih događaja u ožujku 2004. i oko lokalnih i pokrajinskih izbora u rujnu.

Vojvođanski mediji su mahom profesionalno izvještavali o incidentima, a beogradski su ih minimizirali, sve dok početkom srpnja *Mauricio Massari* na jednoj konferenciji u Sava Centru nije u Beogradu otvorio ovo pitanje.

► **Koliko je, po Vašemu mišljenju, politička elita u Srbiji adekvatno reagirala na pojavu tih događaja?**

Nije bilo realno očekivati da ona spontano reagira na konstruktivan način, budući da

je velikim dijelom sastavljena od ranijih Miloševićevih i Karadžićevih suradnika koji su promijenili stranu tek pod pritiskom okruženja. No, kad se inozemstvo zainteresiralo, predsjednik Skupštine SiCG *Zoran Šami* je početkom listopada u Parlamentarnoj Skupštini Vijeća Europe dao obećanje da će državni organi početi raditi svoj posao. To obećanje je značajnim dijelom ispunjeno, i broj incidenata je znatno opao.

► **U nekim Vašim nastupima iznijeli ste tvrdnju kako Vojvodina od multietničke sve više postaje dvonacionalna. Možete li pojasniti tu tvrdnju?**

Pogledajte rezultate popisa stanovništva. Nijedna zajednica osim srpske i mađarske ne prelazi svojim udjelom tri posto u stanovništvu Vojvodine. To je šteta, pošto je veća brojnost trećih zajednica uvijek mogla poslužiti kao amortizer srpsko-mađarskih tenzija. Ali, to je činjenica.

► **Bavili ste se istraživanjima interetničkih odnosa kako u Zrenjaninu tako i u cijeloj Vojvodini. Kakvim ocjenjujete te odnose i u kojoj su se mjeri oni promijenili u odnosu na prijašnja razdoblja?**

Zavisu od toga u koje vrijeme su rađena pojedina istraživanja. Prošle godine je porastao strah kod pripadnika svih nacionalnih zajednica. Čak i veliki broj etničkih Srba smatra, kako su Srbi kao Srbi ugroženi u Vojvodini. Osjećanje straha je potencijalno opasno, nezavisno od toga da li je osnovano.

► **Kako pripadnici manjinskih zajednica, prema istraživanjima koja ste radili, ocjenjuju položaj zajednice kojoj pripadaju i njezin odnos prema većinskom narodu?**

Zavisu od referentnog okvira, odnosno od njihovih prethodnih starijih i novijih iskustava. Riskirat ću da kroz sažet odgovor ponešto pojednostavim. Aškalijama je, kako mnogi od njih kažu, dovoljno da ih ne tuku. Pripadnicima nekih vjerskih manjina da ne budu proganjani zbog svoje vjeroispovijedi. Rumunji su u velikom broječanom opadanju i razumljivo su zagledani u sebe a ne u okruženje. Slovaci i Hrvati boje se srpsko-mađarske nagodbe na štetu trećih. Romi primjećuju promjene na

bolje. U sredinama u kojima je bilo najviše incidenata jako je opalo interesiranje za korištenje kolektivnih prava, koja su zaštićena i domaćim i međunarodnim dokumentima. A ljudi se odriču korištenja nekih prava samo ako su im ugrožena druga, vitalnija, kao pravo na život i na imovinu. Treba očekivati da će sa smirivanjem situacije pripadnici nacionalnih zajednica uz građanska prava ponovno u većini tražiti i posebna, nacionalna.

► **Kakav je, prema tim istraživanjima, odnos i stav većinskog naroda u Vojvodini prema manjinskim zajednicama?**

To je loš stav. Relativna većina ispitanih etničkih Srba smatra kako pripadnici manjinskih zajednica imaju suviše prava. S druge strane, ova netrpeljivost nije usmjerena samo prema nacionalnim zajednicama, nego i prema svima onima koji su drugačiji. Prema vjerskim manjinama, izbjeglim Srbima iz Hrvatske i Bosne, prema dobjeglim Romima s Kosova. Stanovništvo je frustrirano, što ishodom procesa koji su nam poznati, što sužavanjem resursa zbog čega jača etnička i svaka druga kompeticija. Kad treba otpustiti jedan broj zaposlenih, prebrojavaju se oni koji odlaze i oni koji ostaju. Ekonomska situacija ne odgovara razvijanju tolerancije, a poraz geopolitičkog nacionalnog programa dodatno usmjerava agresivnost prema onima s kojima se živi u istoj državi. Podsjećam da su mnogi od vodećih političara podržavali Karadžićevu i Miloševićevu politiku.

► **Kakav je trend pripadnika manjinskih zajednica u isticanju svojih zahtjeva u pogledu očuvanja svog etničkog identiteta?**

Nismo radili sustavni monitoring od kolovoza prošle godine. U vrijeme povećavanja broja incidenata trend je bio loš, zbog razloga o kojima je bilo riječi. Počinjemo novi sustavni monitoring i za koji mjesec ćemo imati svježe podatke.

► **Vašim istraživanjima bila je obuhvaćena i hrvatska populacija u Vojvodini. Kako Hrvati ocjenjuju svoj položaj?**

Zavisi od mjernog instrumenta. Tu ima mnogo prostora za manipulaciju. Na neposredno postavljeno pitanje preko 70 posto ispitanih Hrvata konformistički ocjenjuje kao dobar položaj svoje nacije u Vojvodini. Ali, u istom istraživanju, u kojem su među sugovornicima bila 62 etnička Hrvata, odnosno Hrvatica, nitko od njih nije bio potpuno zadovoljan međunarodnim odnosima. Ako se gledaju posredni pokazatelji, Hrvati se osjećaju manje ugroženi nego od nekih drugih, pošto jedino oni u većem broju zagovaraju i primjenu kolektivnih manjinskih prava nego samo onih individualnih građanskih. No, različitim

ocjenama treba dodati i činjenične podatke vezane za ostvarivanje zakonskih prava. Kao i podatke o incidentima.

► **Subotica je duhovno i institucionalno središte Hrvata u Vojvodini zbog toga što ovdje živi najveći broj Hrvata. Međutim, prema rezultatima Vaših istraživanja, brojni procesi, od sudjelovanja i zastupljenosti u tijelima uprave, do udjela u privatizaciji, vrlo često prolaze mimo njih, u korist pripadnika drugih zajednica. Kako sami Hrvati objašnjavaju to činjenično stanje i koliko su toga svjesni?**

To je dosta složena slika. U ljetosnjem istraživanju etnički Hrvati iz subotičke općine su svoj položaj ocjenjivali kao bolji no što je bio pod Miloševićem. Istovremeno su uočavali loš trend u razvoju međunarodnih odnosa. Kod njih je prisutna istovremena osuda srpskog i mađarskog šovi-

kav trend izopćenosti iz procesa koji izravno utječu na očuvanje identiteta i institucionalni razvoj zajednice?

To je vrlo zamršeno pitanje koje uključuje mnogo potpitanja. Radije bih o tome govorio na jesen, poslije svršetka novog terenskog rada. Inače postoji rizik da pravim projekcije na osnovi saznanja vezanih za 2004. godinu, a ona je po mnogo čemu bila posebna.

► **Kako komentirati rezultate nekih drugih istraživanja, prema kojima većinski narod u Srbiji najveću distancu ima prema pripadnicima albanske zajednice, a odmah iza toga su najneomiljeniji Hrvati?**

To je izvjesno nedopadljivo, ali nije neočekivano. Ubrizgano je mnogo otrova i on još djeluje. S obzirom na iznimno veliku kulturnu sličnost etničkih Hrvata i Srba moralo se mnogo raditi kako bi se ta dis-

Počinitelji nikad nisu otkriveni: srušena bista Matije Gupca u Tavankutu

nizma, kao i isticanje kako nemaju sva prava koja koriste druge manjine. U selima sugovornici kažu kako je stanje bolje nego u gradu Subotici. Zanimljiv je položaj pripadnika jedne manjine u okruženju u kojem relativnu većinu čine pripadnici druge manjine. Naši sugovornici kažu ponekad, govoreći o subotičkoj općini, da je »skupština mađarska i da ona vodi računa samo o Mađarima«, ili »kada su u pitanju Mađari odmah reaguju jer su u većini u skupštini«. Opet, Hrvati iz subotičke općine u ponašanju vlasti Republike Mađarske vide primjer na koji se treba ugledati Republika Hrvatska u odnosu prema Hrvatima u Srbiji.

► **Kuda će odvesti Hrvate u Vojvodini ta-**

tanca napravila. E pa, nije se žalilo truda i to i petnaest godina kasnije djeluje. U tom pogledu su etnonacionalisti privremeno dobili bitku. Na nama je da skratimo vrijeme njihove prevlasti.

► **Jeste li istraživali i imate li uvid u specifičnosti položaja Hrvata u Srijemu i bačkom Podunavlju, čiji se broj drastično smanjio tijekom devedesetih godina prošloga stoljeća?**

Drago mi je što ste postavili ovo pitanje. To je jedino područje Vojvodine koje zbog različitih razloga nikad nismo terenski istraživali. Ovoga ljeta ćemo ići i tamo. A prije istraživanja, čitatelji »Hrvatske riječi« i bez mene znaju da je mnogo lakše biti Hrvat u Đurđinu nego u Slankamenu.

Bilješke iz tužnog grada

Vukovar, ljubavi moja

Piše: János Németh

Srpanj 1991.

Na putu za Zagreb, po ustaljenom običaju, želim prespavati u Vukovaru. Rezervirao sam svoju sobu (recepčníeri me već zna-ju) u hotelu »Dunav«. U Erdutu dva policajca. Legitimiraju me. Između Dalja i Borova, nasuprot nekoj farmi, ukopan tenk. Vojna policija. Traže putni nalog, osobne dokumente, a u službenom au-tomobilu uredništva traže oružje. Nalaze velike, masne papire. Kolega je prethodnog dana prevezio neku slaninu, valjda na obi-teljski ručak, i zaboravio papirnu ambalažu. Vojnici sumnjaju, za-

Tragovi ratnog ludila: Borovo naselje

pisuju podatke, no ipak produžavam.

Smještam se, i otkrijem da sam ponovno zaboravio neke sitni-ce: češalj, sapun za brijanje. Odlazim u obližnju prodavaonicu, is-pod čuvenih arkada u centru grada. Stotinjak metara od hotela. Susrećem najezdu čudnih, do tada neviđenih velikih komaraca, koji ne bodu, ali ulijeću u oči. U prodavaonici stara dama ob-jašnjava kasirki: »Bit će rata, Jelo, ovakvih je komaraca posljed-nji put bilo baš 1941.«

Nasmiješim se, ali je sam dijalog toliko nestvaran, da ga pam-tim.

I često se sjećam stare umirovljenice.

Jesen 1991.

»Sentelekijevi Dani« u Sivcu.

Upoznajem *Aleksandra Tišmu*, srpskog pisca, na terasi rodne kuće *dr.Kornelija Stankovića*, koji je pod imenom Szenteleki Kornél početkom dvadesetih godina prošloga vijeka postao rodo-načelnik vojvođansko-mađarske književnosti. Razgovaramo na čistom mađarskom, a slušamo topove koji tuku Slavoniju i Bara-nju. Možda baš i Vukovar.

»Čujete li? Fašizam je oživio«, govori čuveni pisac.

Nekoliko tjedana kasnije, poslije pada Vukovara, gledam »Dnevnik« Televizije Beograd. Sada već znam da je to bilo 19. ili 20. studenoga 1991. Reporter se javio iz Vukovara, i izgovorio čuvenu rečenicu: »Ovaj je grad u ruševinama, ali je slobodan!«

Nije ni trepnuo.

Sada je urednik i voditelj jedne emisije.

Koliko vidim, i dalje ne trepće.

Kolovoz, 1992.

Pružam mi se mogućnost da odem za Vukovar.

Izaslanstvo međunarodne organizacije »Europski dom« ide au-tobusom, te se u Subotici ukrcavam s fotoreporterom *Attilom Sza-boom*. Na mostu kod Bogojeva Ukrajinci ili Rusi, pod plavim kacigama. Na drugoj obali rijeke Dunav velika tabla s ćirilnim natpisom. »Dobro smo došli u SAO«, odnosno Republiku Srpsku Krajinu.

Plavci nas bez problema propuštaju, a nema tragova rata u Er-

Zgrada se obnavlja, ali rane teško zacjeljuju: Vukovar danas

dutu, Dalju i Borovu Selu. Tek se u Borovu naselju ima što vidje-ti. Ne vjerujem svojim očima. »Bože, pa ja sam ovuda svake go-dine išao na more, preme Županji...«

U Vukovaru samo ruševine. Domaćini nam govore da se strogo držimo cesta, jer u ruševinama ima »pašteta«. Što će reći – naga-znih mina. U razrušenom Gradskom muzeju, u zgradi grofova Eltz, koja ni krova više nema, sve razvučeno. Navodni kustos u patikama, pod vedrim nebom objašnjava, kako je »Vukovar uvi-jek bio srpski grad«. Nema smisla protivuriječiti, citirati povijesne datume i podatke iz popisa stanovništva...

Na nakrivljenoj i nagorjeloj debeloj gredi, koju obasjava ljetno sunce, stoje tri biste. Drugovi Marx, Engels i Lenjin, koji su sklo-njeni u proljeće 1991., nisu se ni pomakli sa svojih mjesta. Ni bombe, ni granate im nisu naškodile.

Još uvijek kolovoz 1992.

Nalazimo granatom gađanu rodnu kuću *Lavoslava Ružičke*, ke-mičara i dobitnika Nobelove nagrade. Moj hotel »Dunav« je bez krova, ali na ulazu je ploča, koja daje na znanje da je tamo sjedište Srpske radikalne stranke za Vukovar.

U Radio Vukovaru, do kojeg stižemo kroz razrušeni dio grada, emitira se program isključivo na srpskom jeziku. Pitam urednicu, zašto se ne raščišćavaju ruševine, a njoj se ote iskren odgovor: »Ne zna se još, čije će sve ovo biti...«

Japanac iz našeg autobusa, koji je cijelim putem držao karton-sku kutiju pred sobom, jedva čeka da stignemo do Gradske bolni-ce. Ponio je sa sobom manju količinu važnih i potrebnih lijekova (po njegovoj ocjeni i po skromnim svojim materijalnim mogućno-stima) pribavljenih čak iz Tokija. Predaje ih doktoru *Stanimiro-viću* (koji se tada naveliko bavio politikom, a i danas je političar), ravnatelju bolnice, koji nam pokazuje malu, prizemnu zgradu ko-ja je izgrađena kao dar neke beogradske tvrtke. Služi kao portirni-ca. Ni riječi o pobijenim ranjenicima, medicinskom osoblju iz te

Gradsko groblje

Na ulazu se može kupiti figurica Vučedolske golubice, sim-bola Vukovara i čitave regije. Pravo je to multietničko počivalište negdašnjih stanovnika grada sada tužnih ljudi. Osim u sredini, gdje su smješteni spomenici branitelja grada. Onih, koji su stradali za vrijeme opsade Vukovara u jesen 1991. Od kolovoza do studenog te godine, pa i kasnije. Stotine i stotine bijelih križeva oko samog centra ovoga dijela groblja. I mnoga grobna mjesta, koja su još prazna, a u koje će sahraniti one branitelje, koji se identificiraju naknadno. Travnja 15. su sahra-njeni 24-godišnji Ivan Ivanika i 45-godišnji *Pavao Andrić*. Pogi-nuli su u odbrani svoga grada u jesen 1991. godine. Njihovi su ostaci nađeni i identificirani kod Lovasa i Iloka u proljeće 2005.

Danas bi imali 38, odnosno 59 godina.

iste bolnice, koja na sebi tada još nosi tragove »oslobođenja«. Jedva se i Japancu zahvalio...

Na mjestu gdje se Vuka uliva u Dunav, negdašnja Riblja čarda. Svježe obojena, i velikim plavim slovima ispisana namjena: PECTOPAH. Japanac me pita na engleskom, što to znači?

I rukama i nogama mu objašnjavam.

Plaćamo njemačkim markama, a sitninu nam vraćaju u krajinskom dinaru.

Proljeće 2005.

Prije par godina više sam puta prolazio mojim Vukovarom, ali se nisam zaustavio. Plašio sam se ponovnog susreta, i danju i noću. Ovaj put, sredinom travnja nisam imao kud.

U hotelu »Dunav« nemaju knjigu gostiju iz srpnja 1991.

Možda je tako i bolje.

Negdašnja Riblja čarda (odnosno PECTOPAH) je ponovno stječište izletnika i namjernika. Popio sam pivo, kao prije 13 godina, platio kunama, i kupio fotografiju grada od starca u invalidskim kolicima.

Konobar je, inače, subotički zet, čest gost kod nas, pa smo se zgodno »izdivanili«.

Grad se obnavlja, ruševine se raščičavaju do temelja, jer se mnoge zgrade ne mogu popraviti. Ili se popravci ne isplate.

Ima još uvijek miniranih područja, vidjeli smo ih na Mitnici, obilazeći čuveni Vodotoranj.

Središte grada je samo djelomice obnovljeno, ali pod vjekovnim arkadama radi samoposluga. Mogao bih ponovno kupiti sve ono, što sam zaboravio doma.

I nema tih velikih komaraca, koji su viđeni 1941. i 1991. godine.

Ovčara

Mislio sam da je spomenik monumentalni i visok. A nije. Primjeren je okolišu, ljudima bliskih je dimenzija.

Crna mramorna ploča i kamenim grozdama obložene staze daju dostojanstvo ovom obilježju. Krunice na bijelom mramornom križu, kao i svijeće, koje stalno gore, svjedoče o čestim posjetima. Ne samo rođaka stradalih, već i putnika namjernika.

Još se čeka vijenac predstavnika (ili predsjednika) Srbije, koji će kleknuti kao *Willy Brandt* u Varšavi prije skoro četiri desetljeća. Ili bar zatražiti oprost, kao premijer Japana ovih dana od svojih susjeda...

Iz ureda Hrvatskog nacionalnog vijeća

Ekskurzija u Kopački rit

Djeca koja su upisana u odjele na hrvatskom jeziku, kao i ona koja pohađaju satove hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u osnovnim školama, ići će 11. svibnja na jednodnevnu ekskurziju u Kopački rit u Republici Hrvatskoj. Predviđa se da će na put krenuti oko 250 djece. Prijava djece je u tijeku, vođa puta bit će član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za obrazovanje *Ivan Stipičić*, a ekskurziju će materijalno pomoći lokalna samouprava, Generalni konzulat RH u Subotici i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Dogovor o koordinaciji rada s E-vladom HNV-a

Na inicijativu predsjednika E-vlade HNV-a *Zorana Vojnića Tunića*, 28. travnja održan je sastanak s novoizabranim predsjednikom HNV-a *Josipom Z. Pekanovićem*, a na sastanku je bio nazočan i predsjednik Izvršnog odbora HNV-a *Lazo Vojnić Hajduk*.

Na sastanku je Zoran Vojnić Tunić upoznao predsjednika HNV-a s dosadašnjim radom E-vlade i iznio kako je službeno prezentaciju HNV-a, koja je postavljena na Internet prije dvije godine i koja ima statičke i dinamičke rubrike, do sada posjetilo oko 40 tisuća posjetitelja. Vojnić Tunić je ukazao i na sustav intraneta koji je postavljen potkraj prošle godine, ali nije još stavljen u potpunu uporabu, a intranet je pogodan mehanizam koji omogućuje dostavljanje prijedloga i inicijativa svim vijećnicima HNV-a, što će omogućiti da se razvije diskusija o aktualnim problemima.

Josip Z. Pekanović iznio je stav kako je važno uključiti sve vijećnike u rješavanje raznih pitanja, te je podržao stavljanje intraneta u potpunu uporabu za sve vijećnike, a podržao je i prijedlog da se angažira administrator koji bi evidentirao i pratio aktualnosti za potrebe HNV-a.

Formiranje upitnika

Predsjednik Izvršnog odbora HNV-a *Lazo Vojnić Hajduk* je na sastanku održanom 29. travnja upoznao novu članicu Izvršnog odbora Vijeća zaduženu za kulturu *Jelenu Piuković* s organizacijskim sustavom HNV-a, kao i s okvirom za njen budući rad, a ukazao je i na potrebu da se utvrde stanje i prioriteti u hrvatskim udrugama. Lazo Vojnić Hajduk je na sastanku istaknuo kako budući planovi u sferi kulture trebaju biti izvedbeni i pred-

Lazo Vojnić Hajduk i Jelena Piuković

ložio je formiranje upitnika kojim bi se dobile osobne karte kulturno-umjetničkih društva, na osnovi čega će se moći imati uvid u programe, što će omogućiti utvrđivanje prioriteta koje će podržati HNV.

Z. S.

Marija Turkalj, vijećnica HNV-a i zamjenica predsjednika KUDH »Bodrog« iz Bačkog Monoštora

Sačuvati baštinu, učvrstiti institucije

*Za ljubav prema nošnji, pjesmi i plesu mogu zahvaliti svojim roditeljima * Očekujemo i pozive iz drugih mjesta kako bi javnosti što više prezentirali pjesme šokačkih Hrvata iz Bačkog Monoštora * Monoštor je živi muzej starina * U selu prioritet – dogradnja osnovne škole i renoviranje crkve * Najaktualnije pitanje Hrvatskog nacionalnog vijeća je sačuvati HNV*

Razgovor vodila: Dušica Dulić

Osim šokačkom nošnjom, plesom i pjesmom, Marija Turkalj monoštorske Hrvate već dvije godine predstavlja i u Hrvatskom nacionalnom vijeću. Zamjenjuje predsjednika KUDH »Bodrog«, aktivna je i u crkvenom životu jedinog bačkog otočića, a uz sve to već dva desetljeća vodi obiteljsku tvrtku. Jedna je od onih koja vjerno čuva ikavicu, i riječju i pjesmom, a svaku svečanost nastoji u šokačkoj nošnji još svečanije proslaviti.

HR: Članica ste Kulturno-umjetničkog društva Hrvata »Bodrog«. Koliko po Vašem mišljenju ovo društvo znači za kulturni život Bačkog Monoštora?

Članica sam Kulturno-umjetničkog društva Hrvata »Bodrog« u Bačkom Monošturu punih 30 godina. Drugim riječima, od svoje petnaeste godine plešem i pjevam u ovome Društvu. Tu ljubav prema nošnji, pjesmi i plesu mogu zahvaliti svojim roditeljima koji su također bili aktivni. U obitelji nas je bilo troje djece i kao mali često smo s roditeljima pjevali i plesali. Mama i baka za blagdane su nas oblačile u narodne nošnje i to još kao sasvim malu djecu, tako da ta ljubav potječe iz ranog djetinjstva.

Sada sam zamjenica predsjednika Društva Stipana Šimunova i nas dvoje imamo izuzetno dobru suradnju. Folklorna skupina je jedina sekcija u Monošturu koja aktivno radi na očuvanju tradicije. U Društvu je aktivno oko 80 članova, uzrasta od 15 do 75 godina. Dva puta tjedno se sastaju na probama. Mladi su veoma aktivni, redovito dolaze na sastanke. Nedavno smo osnovali i Tamburašku sekciju, tako da sada imamo i svoj orkestar za nastupe. Rado prihvaćamo gostovanja i mnogo nam znači ovo Društvo za kulturna zbivanja i u našem mjestu i izvan njega.

HR: Aktivno sudjelujete u radu vokalnog sastava »Izvornike« i starijeg folklornog sastava. Što je ono što je specifično za šokačke Hrvate u ovom selu i što zaslužuje kvalitetniju prezentaciju u javnosti?

Vokalni sastav »Izvorinke« stari je naziv za pjevačku skupinu. Skupinu od dvadeset žena različitog uzrasta 1980. godine okupila je Katica Pašić. Cilj je bio sačuvati pjesme naših starih koje su se pjevale na sokaku, divanu, prelu, na plesovima. Teta Katica je

obilazila stare žene u selu, koje su joj pjevale, a ona je to prenijela nama. Na dodjeli nagrade Hrvatske matice iseljenika 2004. uzvanici su mogli čuti neke od njih: Klada, Iz kamena, Dukatići, Sirota sam, Dvi su druge virno drugovale, te još mnoge druge.

Danas su te članice vokalnog sastava uključene u Društvo. U pjevačku skupinu uključeni su i muškarci. Vjernike naše crkve ugodno smo iznenadili za polnoću i Božić. Pjevali smo stare božićne pjesme. U javnosti redovito sudjelujemo na »Božićnom koncertu« u Somboru. Očekujemo i pozive iz drugih mjesta, da bi javnosti što više prezentirali pjesme šokačkih Hrvata iz Bačkog Monoštora.

HR: Bački Monoštor je jedno se aktivno radi na očuvanju i stvaranju novih narodnih nošnji. Kako to funkcionira i koliko su se mještani uključili u to?

Bački Monoštor je zasigurno rijetko selo u kojemu se na poseban način čuva narodna nošnja. Vjerujte, u mojoj je obitelji sačuvana narodna nošnja stara 200 godina. Još ako postoji ljubav, vrednovanje i poštovanje prema tim rukama naših prabaka koje su to s puno ljubavi pri lojanici prele, vitale, tkale, prosicale, necovale, popletale, šljokale, vezle, tkale, ubirale do ponoći i duže da bi njihova djevojka bila najljepša za Uskrs u novom »okruglanu« koji ima vezove, slavonski obrvan, tranjavi, na bronze, na cikrine cigle, pa krila, na pet misti, pa na sedam, pa odnica, zlatom šljokana krila i Bog zna još koliko.

Sigurno 100 različitih kompleta može se vidjeti u Monošturu. To je živi muzej starina pa tko da to ne čuva, da se ne divi toj maštovitosti boja, vezova i tkanja. Dođite da se uvjerite.

HR: Koji su osnovni problemi u radu te glavne potrebe ovog Društva? Kakva je suradnja s drugim hrvatskim društvima u SiCG?

Problemi u radu našeg Društva vjerojatno su slični drugima i tiču se prostorija, namještaja, veće aktivnosti mladih članova, rada na što boljem očuvanju tradicije izvornog folklora i običaja, te stručnog koreografa.

Prostorije u kojima radi Društvo upravo se renoviraju. Ovim putem zahvaljujem se Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu na pomoći. Hitno su nam potrebne stolice i neki stol za rad. Nadam se da ćemo naći pomoć ili neko sponzorstvo. Članarine naših članova Društva koristimo za kraća putovanja u susjedna mjesta. Mi-

slim da su isti problemi u svim bačkim društvima. Sigurno ih s više aktivnosti, rada i strpljenja možemo riješiti, te planove postići.

Suradnja s drugim hrvatskim društvima u SiCG je najčešće vezana za razne manifestacije koje se organiziraju. Suradujemo s HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora, HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice, HKUD »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Bačkog Brega, HKUD »Dukat« iz Vajske, KPZH »Šokadija« iz Sonte, te HKUD »Matija Gubec« iz Tavankuta.

HR: Vaše selo je prošle godine dobilo vrlo vrijedno priznanje Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba, nagradu »Najselo 2004«. Koliko to znači Vama i drugim Monoštorcima? Da, prošle je godine Monoštor dobio vrijedno priznanje od Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba. Postali smo »Najselo 2004«. Veoma smo ponosni na tu nagradu. Bački Monoštor je jedno hrvatsko-šokačko

selo koje se spominje davne 1482. godine kao Bodrog. Ima bogatu povijest koju pišu Bog i čovjek. Već stoljećima bogatstvo Monoštora nije samo povijest nego i ljudi koji su marljivi, radni, brojne obitelji koje čuvaju tradiciju, bogatu narodnu nošnju. »Pivaju se pisme«, slave blagdani, »divani se lipom ikavicom«.

»Lipo ti je viditi Šokicu, a i čuti našu ikavicu«. Te vrijednosti prepoznala je HMI. Samim priznanjem mještani i KUDH »Bodrog« dobili su još veći poticaj i želju za radom na očuvanju kulture. Samo priznanje još više je zbližilo na suradnju čelnike sela, škole, radne organizacije, gospodarstvenike s KUDH »Bodrog«.

HR: Za kulturno-umjetnička društva od izuzetne su važnosti gostovanja. Koliko uspješno organizirate takve nastupe i što je ono što vas tek čeka?

Od izuzetne su važnosti gostovanja. Rado se odazivamo na sve manifestacije da pri-

kažemo svoj rad, običaje i pjesme. Prošle je godine društvo imalo tridesetak nastupa u zemlji i inozemstvu.

Godinu započinjemo pokladama, proslavom 8. ožujka, a zatim nakon Uskrsa otpočinjemo pripreme za općinsko natjecanje koje je 15. svibnja 2005. godine, te za pokrajinsko.

Sudjelujemo na Dužijanci u Subotici i Dužionici u Somboru, zatim na smotri folklora u Tavankutu, Šokačkom prelu u Bačkom Bregu, Šokačkoj večeri u Sonti, Vinkovačkim jesenima u Republici Hrvatskoj, te na manifestaciji Dobro došli mili gosti u Pečuhu, Republici Mađarskoj.

Sad već tradicionalno organiziramo u Monoštoru 13. listopada svečanost u čast Gospe Fatimske, tj. Naš zavjetni dan. Tada okupimo sva hrvatska društva u Vojvodini. Ove godine smo od 6. do 8. svibnja u Metkoviću, u Republici Hrvatskoj, gdje na koncertu Marijanskih pučkih napjeva nastupa naša pjevačka skupina. Ovo naše

mlađih bračnih parova postavila je i okiti - la borove, te samu crkvu i oltar. Isto tako i za Uskrs, svetu pričest, svetu krizmu i druge veće blagdane. Srdačno dolaze i mladi. Toranj naše crkve je u jako lošem stanju, te postoji opasnost rušenja. Imamo obećanje od predsjednika Općine Sombor *Jovana Slavkovića* da će nam rado pripomoći. Uključit ćemo se svi kako bismo što prije završili s obnovom tornja i vanjskih zidova crkve. Monoštorci su vezani za crkvene događaje koji ih još više povezuju u zajednicu.

HR: U Monoštoru postoje i satovi njegovanja hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture. Kakav je odaziv i kako je ta novina prihvaćena u školi i selu?

Bački Monoštor je jedino selo u Zapadno-bačkom okrugu koje u školi njeguje hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Satove hrvatskog jezika za oko šezdesetak

Očekujemo više od Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba. Od samog početka izučavanja hrvatskog jezika u Monoštoru, nitko nije posjetio našu školu i djecu. Eto prilike da i »Hrvatska riječ« dođe i intervjuira našu djecu.

HR: Vrlo je aktualno pitanje bilo i rekonstrukcija Osnovne škole u Monoštoru. Dokle se s tim stiglo?

Osnovna škola u Bačkom Monoštoru je u jako lošem stanju. Stara je preko sto i pedeset godina, plafoni su ispućali, zidovi su ružni, podovi drveni ili betonski iz kojih izlaze razne životinje. Zimi je jako hladno, peći su stare i djeca sjede za vrijeme nastave obučena. Na dva mjesta se održava nastava i učenici moraju prelaziti cestu.

Ove godine, ako Bog da, započinje se izgradnja nove škole, odnosno dogradnja još šest učionica koje bi zadovoljile potrebe za organiziranjem nastave. Općina Sombor dodijelila je 7 milijuna dinara za početak ovih radova. Pokrajina je odbila molbu za izgradnju novog školskog dijela s obrazloženjem da su ove godine sredstva namijenjena samo za rekonstrukcije, a ne za izgradnje novih objekata. Ponovno će im se uručiti nova zamolba.

Želja svih Monoštoraca na prvom mjestu je škola i rado će se uključiti u samodoprinos i pomoći sukladno svojim mogućnostima. I pokraj zabrana korištenja učionica, koje je izdala građevinska inspekcija, uprava škole krši zakon te i dalje obavlja nastavu u takvim učionicama jer drugih prostorija nemamo.

HR: Čime se bave i od čega žive mještani Monoštora. Kako se snalaze mladi ljudi i gdje nalaze posao?

U Monoštoru ljudi imaju sreće da ih okružuje prelijep zeleni pojas šuma pun divljači, zatim kanali DTD i Veliki Bečej, te rijeka Dunav. Za hranu i ogrjev Monoštoraca se već Bog pobrinuo. U selu postoje dva državna poduzeća: JP »Vojvodinašume« - Šumska uprava Bački Monoštor, koje upošljava stotinu i pedeset radnika, te poduzeće »Brodoremont« A. D. Bački Monoštor koje upošljava stotinu i četrdeset radnika u stalnom radnom odnosu, a u sezoni angažiraju još oko pedeset radnika.

Monoštorci su vrijedan narod. Selo okružuje bogata zemlja te se polovica stanovništva bavi poljoprivredom. Ima i nekoliko privatnih tvrtki gdje radi oko 20 posto stanovništva. Mnogi mladi ljudi putuju na posao u Sombor koji je od Monoštora

gostovanje omogućio je Generalni konzulat RH u Subotici na čelu s generalnim konzulom *Davorom Vidišem*. Hvala mu na tome, jer bez te financijske pomoći ne bi mogli sudjelovati na ovoj smotri.

HR: Osim angažmana u KUDH »Bodrog«, značajan dio događanja u Bačkom Monoštoru vezan je za crkvena događanja i blagdane. Kakva je suradnja Društva i Crkve?

Mlađi vjernici rado se odazivaju na suradnju u župu koju vodi mlad kapelan *Robert Kozma*. U dogovoru s kapelanom prije velikih blagdana organiziramo spremanje oko crkve i same crkve. Za Božić skupina

učenika od prvog do trećeg razreda dva puta tjedno drži učiteljica *Eva Forgić*. Iz svakog razreda polovica učenika redovito dolazi.

Priručnici dolaze iz Hrvatske i učiteljica radi po tim programima. Roditelji i djeca rado su prihvatili svoj materinji jezik. Mnogi učenici, koji pohađaju satove hrvatskog jezika, još nikad nisu bili u Hrvatskoj. Rado bi željeli posjetiti svoju matičnu državu, a ona monoštorskoj djeci nije daleko. Prema obećanjima možemo se nadati da će i Šokadija ovoga ljeta ići na hrvatsko more. Vjerujte da pjevaju »Lijepa naša Hrvatska, Hrvatska i obala jadranska, jadranska...«

udaljen petnaest kilometara. Tamo su najčešće uposleni u »Somboledu«, »Elek-trodistribuciji«, Općinskom sudu, Skupštini općine, Zdravstvenom centru, te manjim poduzećima.

HR: Vi ste od samoga osnivanja vijećnica Hrvatskog nacionalnog vijeća. Koliko ste zadovoljni dosadašnjim radom HNV-a i što smatrate njegovim najvećim uspjehom u radu?

Velika je stvar da je do osnivanja Hrvatskog nacionalnog vijeća uopće došlo. Naša hrvatska zajednica je prvi puta u novijoj povijesti u ovoj državi postala manjina. Teško je snaći se i prihvatiti svijest da smo manjinska zajednica, a bili smo autohtoni Hrvati kroz duga stoljeća. Najveći uspjeh je samo postojanje. Svakako i prijedeni put privikavanja i suradnje nije lagan, pa je uspjeh i što su zaživjele neke inicijative i institucije.

Za mene je najveći uspjeh da postoji i radi HNV i da se polako uviđaju rezultati toga rada, a najviše u uvođenju nastave na hrvatskom jeziku te satovima njegovanja hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture. Svakako da prisutnost HNV-a mora biti još izraženija u kulturi naše zajednice.

HR: Koja su, po Vašemu mišljenju, najaktualnija pitanja i problemi koje HNV treba rješavati?

S bolom moram reći da je najaktualnije pitanje HNV-a: sačuvati HNV. Ova najnovija događanja unutar HNV-a potresla su samu instituciju i dovela je na rub opstojnosti. Jako sam se plašila, a i sada se plašim, može li se raditi u takvim okolnostima gdje se tako jako suprotstavljaju mišljenja i stavovi. Uvijek mislim da je istina negdje u sredini.

Što se drugih pitanja tiče, kad bi HNV zaživio punom dinamikom, onda je najaktualnije pitanje i problem koji se mora riješiti školstvo, te prisutnost zajednice u medijima. Treba još raditi na pitanjima nastave na hrvatskom jeziku, dodatnim satovima hrvatskog jezika, televizijskom programu na državnoj televiziji, još boljem tisku na hrvatskom, te plodnijoj suradnji s domicilnom i matičnom zemljom.

HR: Vi ste uz sav angažman u životu i radu zajednice i privatna poduzetnica. Čime se bavite i koliko se uspješno nosite s nepovoljnim gospodarskim uvjetima?

Privatna sam poduzetnica i ove je godine točno dvadeset godina kako vodim obiteljsku tvrtku koja inače postoji sedamdeset godina. To je privatna klaonica za preradu

mesa i prerađevina od mesa. Tvrtku sam naslijedila od pokojnog supruga. Četvrta sam generacija koja nastavlja tu obiteljsku tradiciju, a ako Bog da uskoro će uslijediti i peta. Mlađi sin završava Tehnološki fakultet, Odsjek konzervirana hrana, i nadam se da će još bolje usavršiti tehnologiju, po europskim standardima i za europsko tržište. Stariji sin se već uključio i pomaže mi.

Imam deset uposlenih radnika, a tjedno isporučujem oko 5000 kilograma svježeg svinjetine i junetine, te oko 1000 kilogra-

ma prerađevina. Imamo tri svoje prodavaonice. Opskrbljujemo domove učenika i restorane, a vršimo i usluge klanja i obrade mesa. Dobro surađujemo i s veterinarskim inspektorima.

Uvjeti na tržištu su veoma teški, nemamo stalni kontinuitet u radu. Klaonički posao je jako specifičan, zahtijeva izuzetnu odgovornost i poslovnost, a da bismo sve to ispunili radim i po dvadeset sati dnevno. Nadam se da će država imati više sluha za nas male poduzetnike. Potrebni su nam novi i brži strojevi koji odgovaraju pakiranju i dizajniranju europskom tržištu. ■

Dan Europe – 9. svibnja

Više od pola stoljeća ujedinjavanja Europe

Europska integracija započela je 1951. godine Danas EU broji 25 članica*
Politika pridruživanja i suradnje osnovni je činitelj vanjskih odnosa EU*

Piše: Dušica Dulić

Svake godine, kada dođe 9. svibnja slavi se Dan Europe, odnosno Dan Europske unije. Na taj je dan davne 1950. godine *Robert Schuman* iznio deklaraciju o kreiranju ujedinjene Europe, što je današnja Europska unija. Istom je zgodom određena i valuta EU, te njezina himna (glazba iz Devete simfonije Ludwiga van Beethovena).

RAZVOJ UNIJE: Ideje o ujedinjenoj Europi javljale su se u različitim oblicima tijekom povijesti. Moglo bi se reći da je jedan od velikih političkih utjecaja ujedinjavanju Europe pružio *Winston Churchill* u svom govoru rujna 1946. kada je u Zuricu pozvao na partnerstvo između Francuske i Njemačke kroz stvaranje Ujedinjenih država Europe. I dok se razvijao politički pristup ujedinjenju, razvijao se i onaj drugi pristup, gospodarski.

Europska unija je nadnacionalna zajednica nastala kao rezultat procesa suradnje i integracije koji je započeo 1951. godine između šest zemalja (Belgije, Francuske, Njemačke, Italije, Luksemburga i Nizozemske).

Europa je do 1967. godine imala tri zajednice: Europska zajednica za ugljen i čelik (ECSC), Europska ekonomska zajednica (EEZ) i Europska zajednica za atomsku energiju (EURATOM). Ove su tri zajednice napredovale i 1. srpnja 1967. odlučile su se spojiti u jednu Ekonomsku zajednicu (EZ) tj. u Europsku zajednicu. Već

Nakon više od 50 godina europskih integracija EU broji 25 zemalja

sljedeće godine bile su ukinute carine između zemalja članica.

Današnje je ime Europska unija dobila tek 1. studenoga 1993. godine u gradu Maastrichtu, te je time otpočela nova faza moderne integracije. Države članice postale

su nova država koja je nosila naziv Europska unija. Ubrzo zatim je i zemljama istočne Europe ponuđeno pravo na priključenje EU.

Nakon više od 50 godina i pet valova proširenja, Europska unija danas broji 25 zemalja članica koje se pripremaju za šesti val proširenja.

EUROPSKE INTEGRACIJE: Europske integracije su pojam koji obuhvaća sve procese institucionalne, gospodarske i/ili političke suradnje i integracije država na europskom kontinentu. Pod tim pojmom se podrazumijevaju organizacije poput Europske unije, Vijeća Europe, Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, Europskog gospodarskog prostora, EFTA-e,

Simbol EU

Zastava Europske unije prihvaćena je 1986. Europskim Koncilom i od tada je osnovni simbol EU. Zastavu čini pozadina koja pokazuje plavo nebo i 12 zvjezdica raspoređenih u krug što pokazuje zajedništvo ljudi koji žive u Europi. Inače broj 12 znači savršenost i jedinstvo.

Broj zvjezdica je stalan i one se ne dodiruju.

Članice EU

Europska unija trenutačno ima 25 zemalja članica. To su: Austrija, Belgija, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

CEFTA-e i dr. Od svih navedenih organizacija Europska unija je jedina istinska integracija s obzirom na stupanj i način suradnje među državama članicama te mehanizme i razine odlučivanja u Uniji. Ostale spomenute organizacije međuvladina su karaktera te pružaju okvire za različite oblike suradnje (trgovinu, zaštitu i promociju ljudskih prava, itd.) između europskih država, kojima se stvaraju pretpostavke za moguće puno uključivanje u integracijski proces unutar same unije.

Europska je unija udruženje država koje rade na postizanju zajedničkih ciljeva definiranih u Ugovoru o Europskoj uniji. Neki od tih ciljeva su: promicanje gospodarskog i društvenog napretka te visokog stupnja zaposlenosti, postizanje uravnoteženog i održivog razvoja stvaranjem područja bez unutarnjih granica, osnaživanje gospodarske i društvene povezanosti, uvođenje jedinstvene valute, afirmiranje vlastitog identiteta na međunarodnoj sceni, postupna izgradnja zajedničke obrambene politike, očuvanje cjelokupne pravne stečevine Zajednice, itd.

NA PUTU U EU: Da bi neka država postala punopravnom članicom EU, prvo mora Vijeću EU podnijeti molbu za članstvo, koju prati zahtjev za ocjenom usklađenosti u odnosu na Kriterije iz Kopenhagena. Molbi za punopravno članstvo obično prethode sklapanje i provedba ugovora o pridruživanju, kao i pripremna faza. Nakon toga Vijeće EU traži mišljenje Europske komisije. Komisija zatim, o molbi za članstvo izdaje svoje mišljenje koje može biti pozitivno ili negativno. To mišljenje po svojoj prirodi nije obvezno. Temeljem usvojenog pozitivnog mišljenja za članstvo, Komisija daje preporuku Vi-

Obilježena 10. obljetnica Bljeska

U Okučanima se 1. svibnja obilježila 10. obljetnica vojno-redarstvene akcije Bljesak u kojoj je oslobođeno do tada okupirano područje zapadne Slavonije te ponovno uspostavljena komunikacija autocestom Zagreb-Slavonski Brod i magistralnom željezničkom prugom Zagreb-Vinkovci.

U spomen na 42 poginula pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske i Ministarstva unutarnjih poslova u akciji Bljesak, vijence podno Središnjeg križa u Okučanima položili su predsjednik Vlade Ivo Sanader, predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić, predsjednik Hrvatskog sabora Vladimir Šeks, potpredsjednica Vlade i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Jadranka Kosor, ministar obrane Berislav Rončević i državni tajnik MUP-a Ivica Buconjić.

Vojno-redarstvena akcija Bljesak počela je 1. svibnja 1995. godine u 5.30 sati i trajala je do poslijepodnevih sati 2. svibnja, do kada je oslobođeno 500 četvornih kilometara dotad okupiranog područja. U akciji je sudjelovalo 7.200 pripadnika HV-a i po-

licajaca. Poginula su 42 branitelja, a 162 su ranjena.

Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić izjavio je u Okučanima kako je vojno-redarstvena akcija Bljesak, kojom je 1995. godine oslobođeno do tada okupirano područje zapadne Slavonije, »sjajno i profesionano izvedena vojna akcija sa minimumom žrtava«, napomenuvši da je akcija Bljesak vođena u skladu sa svim vojnim pravilima.

Prema riječima ravnatelja Dokumentacijsko-informativnog centra Veritas Save Štrpca, u Hrvatskoj se, kada se govori o »Bljesku«, spominju samo poginuli iz hrvatske vojske i policije. On je priopćio kako je od oko 15.000 Srba, koliko ih je u vrijeme operacije živjelo u zapadnoj Slavoniji, za samo 36 sati ubijeno 57 žena i devetero djece.

Štrbac kaže da se poslije 10 godina ni predstavnici međunarodne zajednice ni Vlade Hrvatske ne bave problemom nestalih tijekom Bljeska. Dok se u Hrvatskoj proslavljala obljetnica »Bljeska«, u crkvi Pokrova presvete Bogorodice u Gradiški služen je pomen ubijenim i nestalim zapadnoslavonskim Srbima, a s Mosta spasa spušten je vijenac u Savu.

jeću EU da započne pregovore o punopravnom članstvu sa tom državom. Prije otvaranja pregovora između EU i zemlje kandidatkinje provodi se screening tj. postupak tijekom kojeg se unutar zakonodavstva pojedine zemlje kandidatkinje utvrđuju područja koja treba prilagoditi zakonodavstvu Unije te do koje je mjere potrebna prilagodba. Screening zajedno provode država

se razmatraju najvažnija strateška pitanja u Uniji, uključujući i njezino proširenje. Kad konferencija zaključi da je određena zemlja podnositeljica molbe spremna da joj se prizna status kandidata za članstvo, odnosno da se s njome mogu otvoriti pregovori o pristupanju, oni se pokreću u roku od šest mjeseci od završetka međuvladine konferencije. Pregovore vodi Predsjedništvo EU u ime država članica, a u suradnji s Europskom komisijom. Nakon što se završe pregovori, izrađuje se nacrt ugovora o pristupanju između EU i države kandidatkinje, kojega moraju odobriti Vijeće EU i Europski parlament. Nakon toga se navedeni ugovor potpisuje. Da bi stupio na snagu, moraju ga ratificirati države članice EU i zemlja kandidatkinja. Ovisno o ustavnopravnom uređenju države kandidatkinje, u toj se zemlji može provesti i referendum kao jedan od instrumenata ratifikacije. Nakon dovršetka procesa ratifikacije ugovora o pristupanju, država kandidatkinja postaje državom članicom EU.

KORISTI I DUŽNOSTI: Koristi su država članica EU izravne i mnogobrojne: od ravnopravnog sudjelovanja u radu tijela Unije i oblikovanju zajedničkih odluka i politika, od korištenja prednosti unutarnjeg tržišta i utjecaja EU u međunarodnim odnosima, do suradnje u razvojnim projektima (suradnje koja omogućuje stjecanje znanja i tehnologije, korištenje sredstava EU iz fondova namijenjenih smanjivanju razlika između regija i država članica u EU, učinkovitoj i ravnomjernoj zaštiti oko-

liša) te zaštite koju pruža zajednička obrambena i sigurnosna politika Unije, i konačno, do korištenja aranžmana Unije u međunarodnoj trgovini, u sklopu Sporazuma EU i Svjetske trgovinske organizacije. Dužnost je svake članice EU da primjenjuje pravne propise EZ, poznate pod nazivom pravna stečevina Zajednice, te da aktivno pridonosi ispunjavanju ciljeva EU kroz aktivnosti na razini država članica i na razini Europske unije. Također, dužnost je svake članice EU da uplaćuje u proračun Europske unije određen dio prihoda od poreza na dodanu vrijednost koji se u toj državi primjenjuje te izravni doprinosi države članice koji je određen u odnosu na visinu njezinog bruto nacionalnog dohotka.

MANJE POZNATO: Iako su rijetke informativne emisije u kojima se ne spominje neka od aktivnosti najviših tijela EU ili pak njezinih čelnika, za većinu je građana ova nadnacionalna organizacija velika nepoznanica. Ime i simbol nisu nepoznati, ali funkcioniranje institucija i sam proces pridruživanja EU jesu.

Glavni organ EU je Europska komisija koja nadgleda poštovanje prava Zajednice, garantira regularno funkcioniranje i razvoj zajedničkog tržišta, pokretač je integracija i predstavlja izvršnu vlast EU, a odluke donosi većinom glasova svojih članova. Obuhvaća preko 16.000 stalnih radnih mjesta, a od toga otprilike 1.900 samo u prevodilačkoj službi.

Vrlo često se u medijima spominju odlu-

Deset godina od raketiranja Zagreba

U povodu desete godišnjice raketiranja grada Zagreba, 2. i 3. svibnja 1995., državna izaslanstva i udruge stradalnika iz Domovinskog rata položili su vijence kod Križa branitelja na Mirogoju. U raketnom napadu na Zagreb poginulo je šestero civila, 39 ih je teško, a 136 lakše ranjeno. Projektili su bili ispaljeni na gradsko središte, Dječju bolnicu u Klaićevoj, Dom umirovljenika Centar te na dvoranu Hrvatskog narodnog kazališta (HNK). Zbog zapovijedi da se na padne Zagreb, Haški sud optužio je vođu pobunjenih hrvatskih Srba *Milana Martića* za ratni zločin i on se sada nalazi u Haagu.

kandidatkinja za članstvo i Europska komisija. Vijeće donosi odluku o početku pregovora. Odluka o početku pregovora vezana je uz zaključke međuvladine konferencije vlada zemalja članica Unije, koja se održava svake četiri godine, a na kojoj

ke koje je donijelo Europsko vijeće. Europsko vijeće čine šefovi država ili vlada država članica EU koji se sastaju najmanje dva put godišnje, zajedno s predsjednikom Europske komisije, u državi koja u tom trenutku predsjedava Unijom. Europsko je vijeće glavni pokretač važnih političkih inicijativa Unije te pruža mehanizam za donošenje odluka u spornim pitanjima koja nisu riješena u sklopu Vijeća EU.

Europski parlament je jedini neposredno izabran i, time, neposredno legitiman organ EU, te predstavlja narode država članica EU. Maksimalan broj zastupnika je ograničen na 732.

Često spominjani dokument EU-e je Europska konvencija o ljudskim pravima koja je stupila na snagu još u rujnu 1953. godine. Cilj joj je u državama članicama osigurati elementarna ljudska prava, zaštitu osobnih sloboda, itd. Mehanizam sprovođenja Konvencije je jedinstven jer građani putem podnošenja individualne žalbe imaju izravan pristup Stalnom sudu za ljudska prava u Strazburu, koji je neovisan od nacionalnih instanci.

Euro je kao jedinstvena valuta u EU najprije uveden u 11 država članica, i to 1. siječnja 1999. godine. Godinu dana ranije osnovana je i Europska centralna banka, s preko 1000 uposlenika.

PRIDRUŽIVANJE I KANDIDIRANJE: Politika pridruživanja i suradnje osnovni je činitelj vanjskih odnosa EU. Europska je unija odgovarajućim sporazumima stvorila gustu mrežu suradnje s različitim državama i regijama svijeta. Intenzivno razvija regionalnu politiku kroz potpore brojnim regionalnim programima i projektima, a u tu svrhu oformljeni su i brojni fondovi za zemlje članice EU, te pretpristupni fondovi za zemlje kandidatkinje. Postoje i programi povezivanja sadašnjih i budućih članica, te programi podrške općina.

Od lipnja 1999. postoji i Pakt za stabilnost jugoistočne Europe čiji je cilj osiguranje mira u ovoj regiji, te stabilnost i ekonomski razvoj.

Kada govorimo o regiji, poznato je da je, ako govorimo o zemljama nastalim iz bivše SFRJ, samo Slovenija članica EU. Hrvatska ima status kandidata, Makedonija je kandidatura za članstvo podnijela u ožujku 2004. godine, a u studenome 2003. godine Europska je komisija usvojila Studiju o izvodljivosti BiH. Prošloga je mjeseca Europska komisija pozitivnom ocijenila i studiju o izvodljivosti SiCG.

Neke od zemalja ove regije svoj su ulazak u EU usporile nedovoljnom suradnjom

s haškim Tribunalom, dok su druge intenziviranjem isporučivanja optuženika (doduše bez onih najtraženijih) nagrađene novim iskorakom na putu europskih integracija. U svim ovim zemljama postoje kako pobornici ulaska u EU, tako i oni koji taj čin smatraju nepotrebnim, tvrdeći kako se gubi vlastiti identitet i mogućnost slobod-

nog uređivanja vlastitog tržišta. Osim toga što se neki u manjim državama ove regije plaše »utapanja« u nešto nadnacionalno, drugi taj čin smatraju konačnom zaštitom od tuđih teritorijalnih apetita, te ga tumače kao ulazak u društvo ekonomski i demokratski kvalitetnije uređenih zemalja, tj. u društvo razvijenijih.

Šezdeset godina od stradanja na Bleiburškom polju

Zbog lokalnih izbora u Hrvatskoj, Spomendan sjećanja na žrtve Bleiburga obilježiti će se 14. umjesto 15. svibnja.

Glasnogovornik i tajnik Udruge »Počasni Bleiburški vod« *Božo Vukušić* rekao je da se na svečanosti u povodu 60-te obljetnice tragedije na Bleiburškom polju, kada su tadašnje partizanske postrojbe ubile velik broj zarobljenih pripadnika hrvatskog domobranstva, vojske Nezavisne države Hrvatske i civila, neće tolerirati isticanje bilo kakvih obilježja NDH. Ocijenio je da su ljudi koji su ranije, tijekom obilježavanja te tragedije, ali i drugih manifestacija nosili ustaška i druga obilježja NDH, provokatori kojima je cilj da austrijske vlasti zabrane okupljanje na Bleiburgu.

Podsjetio je da austrijski zakoni zabranjuju nošenje bilo kojih stranih vojnih odora pa i povijesnih, a da se naročito, kaznom do tri godine zatvora, kažnjava nošenje odora sila osovine iz Drugog svjetskog rata.

Naveo je da je kupljena i zemlja na Bleiburškom polju za novi Memorijalni centar koji će se urediti u suradnji s austrijskim vlastima, a da će se ove godine obnoviti i dograditi postojeći spomenik bleiburškim žrtvama.

Uz obilježavanje ovogodišnjeg Spomendana na bleiburške žrtve organiziran je i mimohod hrvatskih branitelja od spomen područja na Ovčari do Bleiburga kojem će se priključiti i mnogi ljudi iz Hrvatske i BiH.

Spomen središte žrtvama Bleiburške tragedije

Tridesetak hodočasnika, branitelja iz Hrvatske, BiH i Slovenije, krenulo je 2. svibnja s mjesta masovne grobnice na Ovčari kod Vukovara na hodočašće, pod nazivom »Tihim koracima na spomen dvaju Domovinskih ratova, Ovčara-Bleiburg«.

Hodočašće će trajati 12 dana tijekom kojih će hodočasnici prijeći oko 600 kilometara.

Na prigodnoj svečanosti ispraćaja na Ovčari, hodočasnici su sretan put poželio vukovarsko-srijemski župan *Nikola Šafer*, naglasivši kako oni »svojim hodočašćem šalju poruku da su Hrvati ostali zajedno te kroz povijesti časno branili svoje postojanje«.

Prvi svibnja na Paliću

Jezero dočekalo slavljenike

Piše: Dražen Prčić

Generacije šetača

Jezero Palić u nedjelju 1. svibnja dočekalo je 115. puta, s obzirom da se na ovim prostorima ovaj radnički blagdan svetkuje od samih početaka njegovog uvođenja (1890.), sve one koji su svjetski dan rada odlučili, barem jednim njegovim dijelom, proslaviti u prirodnom ambijentu.

U tradicionalnoj gostinjskoj atmosferi i 160-godišnjem iskustvu turističke djelatnosti, a po 22. puta masovno organizirano, praznično-neradni dani nedjelje, ponedjeljka, pa i utorka, protekli su u bogatoj ponudi tematskih i posve neformalnih manifestacija ugođenih i organiziranih od strane turističkih djelatnika iz »Palić-Ludoša«.

IZOBILJE PONUDE: Za svaki od prijašnjih, a očekivano za ovogodišnji tzv. »prvosvibanjski uranak«, kako se izvorno na ovim prostorima ova manifestacija zove, od samog jutra pa sve do kasnih noćnih sati prostor uz najveće i najljepše vovodansko jezero predstavljao je veliku pozornicu na kojoj su se smjenjivali raznovrsni sportski, umjetnički, glazbeni, promo -

Odmor na travi

tivni i ini programi, a sve u cilju što bolje praznične atmosfere, koja se ove godine podudarila i s velikim kršćanskim blagdanom vjernika koji Uskrs slave po julijanskom kalendaru.

Zahvaljujući lijepom i toplom proljetnom vremenu, Palić je uspio privući oko sto tisuća izletnika koji su na njegove obale pristigli ne samo iz brojnih vojvođanskih, već i iz mnogih gradova iz unutrašnjosti SiCG. Prema ustaljenom običaju organizatora, uz glavnu šetališnu promenu postavljena je »potrošačka ulica«, gusto nabijeni komercijalni prostor šatorsko-restaurantskih objekata, uz koje su se nalazili brojni maloprodajni objekti najraznovrsnije ponude prilagođeni prazničkom shoppingu. U primamljivom i zavodljivom dimu roštilja, na kojima su se »žarile« mešnate delicije, masa prvosvibanjske armije »špartala« je gore-dolje niz jezersku promenu, konzumirajući i kupujući, ali i najviše samo gledajući nesvakidašnji izložbeni prostor. Ekonomska depresija, izražena u nedovoljnim primanjima onih čiji

Mali medo u igri s majkom

Mladi uz obalu jezera

'Vidikovac'

Luna park

se blagdan proslavlja, uzela je maha u njihovim džepovima i lisnicama, ostavljajući ih sve češće izvan domaćaja trgovačkih »kandži«. Ilustrativno je i zabilježeno, već nekoliko godina unatrag, kako sve više posjetitelja na ovaj nesvakidašnji izlet donosi hranu i piće od kuće, trošeći po koji dinar na poneku sitnicu poput dječjeg balona, lopte ili vožnje na nekom od ringišpila u velikom luna-parku koji se nalazi na rubu promenade. Novaca je sve manje, a želje su uvijek iste.

ZOO VRT: Ukoliko je gore spomenuta financijska »kuknjava« toliko tipična za događanja uz jezero, sve navedeno nikako ne važi ukoliko je u pitanju biser paličke turističke ponude. Najljepši zoo vrt u državi. Svaki putnik namjernik koji se, ne samo tijekom prvosvibanjskih praznika, zatekne u prostoru stoljetne šume, u čijem se dijelu nalazi i životinjska menažerija, gotovo sigurno neće propustiti da barem jedan sat ne provede u društvu »urbanizirane flore i faune«. Jer može se ne pojesti pljeskavica ili hamburger, ne popiti i ne pojesti sladoled (to već malo teže!), ali u Zoo vrt se jednostavno mora otići.

Ovogodišnji prvi svibanj u paličkom staništu domaćih i divljih životinja eksponiranih brojnim posjetiteljima, protekao je u zavidnoj organizaciji uprave Zoo vrta i svaki puta vidljivim, novim rekonstruktivnim zahvatima na uljepšavanju, ovog inače impresivnog prostora. U životinjskom izobilju, koje riječi nikada ne mogu adekvatno opisati (a slike uvijek govore više), ove godine se ipak izdvajaju dva mladunčeta prema kojima je bila usmjerena glavna pažnja poglavito najmlađih posjetitelja. Mala kamila i mali bijeli medo uvjerljivo su ponijeli titule najgledanijih i najslikanijih »modela«, dok je malo majmunsko carstvo poslovično uspjelo zainteresirati većinu najmlađih posjetitelja.

Znakovito je primjetiti kako se palički Zoo uz kontinuirano moderniziranje i sve više prilagođava zahtjevima europskih standarda urbanog držanja životinja u ljudskom »zarobljeništvu«. Također, evidentna je i edukacijska nota oličena u informativnim tablama s detaljnim opisima izloženih životinja koje se nalaze uz svaki kavez ili ograđeni prostor u kojima one borave. Uz višegodišnju suradnju s osnovnim školama, koje često izvođe tzv. »očiglednu nastavu« u prirodnom okruženju, u budućnosti možemo očekivati da će naraštaji koji dolaze više voljeti i cijeniti životinjski svijet, zahvaljujući »bližem kontaktu« i upoznavanju svih pripadnika faune s kojom di-

jelimo isti planet. Zoo vrt tako predstavlja idealnu polaznu točku zbližavanja ljudi i životinja, a ovaj na Paliću jedno je od najljepših mjesta u regiji.

SPORTSKA DOGAĐANJA: Kao i svake godine Palić je bio domaćin i raznim sportskim manifestacijama upriličenim u čast međunarodnog blagdana rada. Održana je tradicionalna prvosvibanjska regata jedriličara, na nogometnim terenima sportskog kompleksa odigran je nogometni turnir najmlađih uzrasta, najstariji teniski klub u državi bio je domaćin atraktivnog jednodnevnog turnira slučajno izvučenih parova na kojemu je udio uzeo i aktualni ministar financija *Mladen Dinkić*, a prema ustaljenoj praksi odvožen je još jedan Trimbi, natjecanje u voženju bicikala od grada do Palića bez obzira na vrstu ili starost korišćenog dvokotača. Uzmemo li da se i šetnja na svježem jezerskom zraku može podvesti pod određenu vrstu sportske aktivnosti onda su se i desetine tisuća posjetitelja aktivno bavile tjelesnom aktivnošću tijekom dva praznična dana.

PRAZNIČNI POST FESTUM: Sa srijedom, prvim radnim danom ove sedmice koja je za nama, nestalo je praznične (neradne) čarolije i život se vratio u svakodnevni ritam ustaljenih obveza i dužno

Zoo atrakcija

sti. Iza armije posjetitelja ostale su tone smeća, ružnog podsjetnika na tradicionalnu turističku svetkovinu svjetskog blagdana rada. Iz dvodnevne vreve, žagora, vriske i cike koja je dopirala iz brojnih glazbenih kutija diljem jezera, Palić se vratio u »normalu« mirne i tihe svakidašnjice po

kojoj je nadaleko poznat i cijenjen od svih ljubitelja idiličnog užitka na obalama najvećeg vojvođanskog jezera. I bit će takav sve do sljedećeg 1. svibnja, kada će ga opet »armija slavljenika« ponovno osvojiti na nekoliko dana...

■

Ženski štrand

Nesuglasje u vladajućoj koaliciji Skupštine Općine Subotica

Stranački ili općinski interesi

Dosadašnji rad skupštine, kao što je manje-više poznato, protekao je uz nekoliko ustupaka Demokratskoj stranci, kako kod planiranja općinskog proračuna (gdje je mimo koalicijskog dogovora DS isforsirao financiranje »Bunjevačkog kulturnog centra« tako i kod određenih kadrovskih rješenja u javnim poduzećima. No, čini se, da je ovoga puta koalicija SVM-DSHV-LSV bila jedinstvena u neprihvatanju, načina ili pak sadržaja, prijedloga koji je subotički DS pokušao »progurati«

Piše: Jasminka Dulić

Prva točka dnevnoga reda 10. sjednice Skupštine Općine Subotica, zakazane za 26. travnja, trebalo je biti donošenje odluke o osnivanju Fondacije za omladinsku kulturu »Fokus«. Čini se kako je ova predložena točka dnevnog reda bila razlogom prvog, ozbiljnijeg, razilaženja prijeizborne koalicije Saveza vojvođanskih Mađara – Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini – Lige socijaldemokrata Vojvodine, sa svojim poslijedobornim koalicijskim partnerom Demokratskom strankom, s kojom su formirali većinu u subotičkom parlamentu.

Ovaj prijedlog (službeno ne zna se čiji), kako se kasnije ispostavilo, bio je razlogom neulaska vijećnika prijeizborne koalicije u Veliku vijećnicu, te tako i neodržavanja sjednice Skupštine.

TKO JE PREDLAGAČ?: Članovi prijeizborne koalicije su zahtijevali, da se sporna točka skine s dnevnog reda zbog izvjesnih nejasnoća, na što Demokratska stranka nije pristala. Oporbeni vijećnici su na konferenciji za novinare održanoj u Plavoj vijećnici istoga prijedpodneva nedostatak kvoruma protumačili kao cjenkanje i borbu oko osobnih interesa unutar vladajuće koalicije, dok su se predstavnici vijećničkih skupina ove koalicije mahom uzdržali od komentara. Jedno od spornih pitanja u cijeloj stvari bilo je i to što je, za razliku od uobičajene procedure, da se u skupštinskom materijalu uvijek nalazi i naziv predlagača određene odluke, ovdje je on nedostajao.

Kako bi stvari bile jasnije, vrijedi se podsjetiti vremena pred izbore i neposredno nakon njih kad se formirala sadašnja vladajuća koalicija (SVM-DSHV-LSV-DS-G17 Plus). Kao jedan od segmenata programa Demokratske stranke (koji je objavljen kao podlistak »Subotičkih novina« pod nazivom »Provetravanje – Promoter ideje za evropsku Suboticu« broj 4.) figurirao je i Omladinski kulturni centar. U promotivnom materijalu DS-a moglo se tada pročitati, kako su mladi Subotičani »danas lišeni urbanog duha, prvenstveno zbog politike aktualnih subotičkih vlasti koje

odbacuju svaku inicijativu koja se ne uklapa u nacionalno obojen koncept s kraja XIX. stoljeća«, odnosno da je »nizak nivo kvalitete i kvantitete sadržaja za mlade prouzrokovan sputavanjem pojedinačnih i grupnih inicijativa iz razloga što ne odgovaraju šablonskom, arhaičnom poimanju potreba mladih od strane subotičkih vlasti u proteklom deceniju«. Kako se vidi iz ovih citata, subotički Općinski odbor DS-a je, tada, vrlo jasno odredio nacionalno-manjinske stranke (SVM i DSHV) i njihovu politiku usmjerenu prema tome da se održe nacionalno-manjinski kulturni centri i nacionalno-manjinska kultura, kao »krivce« za nedostatak »urbanog duha« u Subotici.

stranaka na vlasti, u proteklom desetljeću i pol, nisu željeli odreći postojanja, što znači i financiranja, tri kulturna centra u gradu, hrvatskog »Bunjevačkog kola«, mađarskog »Népkőra« i srpskog »Svetog Save«, usmjerenih prema očuvanju i njegovanju nacionalnih kultura tri najznačajnije nacionalne zajednice u gradu.

Pokraj toga, ne treba zaboraviti da u Subotici postoje i druge, značajne profesionalne kulturne institucije, čiji je osnivač i financijer Općina, kao što su: Gradski muzej, Gradska knjižnica, Likovni susret, Narodno kazalište, Dječje kazalište, koje su stranke na vlasti nastojale očuvati u proteklom desetljeću i pol, i poticati da se i u

Ovoga puta bez vijećnika: Velika vijećnica

KULTURNA POLITIKA: Istini za volju, ovi kulturni centri su još uvijek dijelom zbog »sorealističkog nasljeđa«, a dijelom i zbog same činjenice da postoje zbog očuvanja nacionalne kulture (ne samo nacionalnih manjina) većim dijelom svoga programa fokusirani na folklorne sadržaje i amatersko stvaralaštvo. Zašto je to tako, vjerojatno ima mnogo razloga, međutim, nesumnjivo je da se politički predstavnici

njima njeguju različite nacionalne kulture. U tom smislu, zasigurno da je stav subotičkog DS-a, kako je takva politika arhaična i sputavajuća, pridonio tomu da se jedna »prirodna« predizborna koalicija između nacionalno-manjinskih stranaka i DS-a, koji sebe predstavlja kao »zaštitnika nacionalno-manjinskih interesa« na pokrajinskoj razini formira, ali u Subotici ne.

Nakon izbora, uz značajan pad broja vi-

ječnika SVM-a i uz samo pet vijećnika DSHV-a te četiri LSV-a, nužna je bila koalicija u kojoj se opet kao »prirodni saveznik«, budući da na razini Pokrajine ovakva koalicija uspješno funkcionira, na - metnuo DS. Dosadašnji rad skupštine, kao što je manje-više poznato, protekao je uz nekoliko ustupaka Demokratskoj stranci, kako kod planiranja općinskog proračuna (gdje je mimo koalicijskog dogovora DS isforsirao financiranje »Bunjevačkog kulturnog centra« tako i kod određenih kadrovskih rješenja u javnim poduzećima.

No, čini se, da je ovoga puta koalicija SVM-DSHV-LSV bila jedinstvena u neprihvatanju, načina ili pak sadržaja, prijedloga koji je subotički DS pokušao »progrurati«.

LOKALNO I NACIONALNO: A što stoji u »spornom« prijedlogu osnivanja fondacije Fokus? Kako se navodi u prijedlogu programskog plana, čiji su autori članovi DS-a *Branislav Filipović* i *Viktorija Šimon Vuletić*? Zbog toga što se »kultura u našem gradu često svodila na folklor«, nudi se novi kulturni koncept »koji bi trebao upravo

kroz kulturu, kao najjeftinije sredstvo u materijalnom smislu, približiti građanima vrijednosti suvremenog načina života - korazvijenih zemalja, vrijednosti na kojima je izgrađena Europska unija i uopće (post) moderni svijet«. Težište je pri tome stavljeno na »gradske i građanske potrebe i inicijative mladih«, ali se postavlja pitanje po kojim kriterijima će se odlučivati što su gradske i građanske potrebe mladih ili pak tko će biti taj koji će odlučivati koji su projekti »adekvatni« za financiranje. Ako se vratimo na program za mlade DS-a, pod sintagmom »adekvatan sadržaj« podrazumijeva se onaj koji bi ostvarivao ciljeve Programa za europsku Suboticu, odnosno ciljeve programa DS-a.

Jasno je, dakle, da su se ovdje sukobile dvije koncepcije kulturne politike u Općini Subotica, gradu koji, kako za hrvatsku tako i mađarsku nacionalnu manjinu predstavlja duhovno i kulturno središte i stoga je iznimno važan za njihovo nacionalno, a što u biti znači kulturno održanje. Jasno je i da će se koalicija održati, i da nađe oporbenih stranaka i samostalnih vijećnika, da će se

raspasti nisu realne.

Ostaje, međutim, nejasno kako »pomiriti« interese nacionalno-manjinskih stranaka, koje su osnovane radi toga da štite interese nacionalnih manjina podrazumijevajući njihovu kulturu i interese, te, prije svega subotičke organizacije Demokratske stranke. Ona, čini se, nije dovoljno spremna prihvatiti činjenicu da se građani Subotice ponose svojim kulturnim naslijeđem, koje je istakano od naslijeđa različitih nacionalnih kultura te, po svaku cijenu, zagarantovano promoviranje neke nejasne, nazovi »nacionalne« kulture, ma što to značilo. Istodobno, ovakav stav subotičke organizacije je u nesuglasju i sa samim programom Demokratske stranke u kojem se ističe kako njihove osnovne vrijednosti i principi »ne proističu iz teorije nego iz najboljih tradicija našeg naroda« i da je u svim korjenitim društvenim promjenama osnovno pitanje »što ne treba da se mijenja, što je naša osnovna nacionalna vrijednost i vrlina. Što su naši korijeni, koje treba očistiti od naslaga vremena i lutanja, osvježiti i ojačati«.

Slikar Ago Skenderović u posjetu lokalnoj samoupravi u Subotici

Atelje za renomiranog umjetnika

Subotičku lokalnu samoupravu u srijedu je posjetio akademski slikar iz Pariza *Josip Ago Skenderović*, rodom iz Subotice. Razgovaralo se o mogućnostima eventualne potpore lokalne samouprave i hrvatske zajednice, kako bi se u Subotici otvorio atelje koji bi se dao na korištenje ovom umjetniku.

Na sastanku su bili nazočni, pokraj zamjenika predsjednika Općine Subotica *Petra Kuntića*, predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća *Lazo Vojnić Hajduk*, šef vijećničke skupine DSHV-a SO Subotica *Martin Bačić*, predsjednik Hrvatskog kulturnog centra *Mirko Ostrogonac* i etnologinja u mirovini *Milka Mikuška*.

Prema riječima Kuntića, zaključak ovog razgovora je da se ovom umjetniku privremeno ponudi atelje u zgradi ostavštine *Vinko Perčić* u dijelu koji već sada koristi Likovna sekcija Hrvatskog kulturnog centra, a razmatrana je i mogućnost pomoći lokalne samouprave u organiziranju izložbe Josipa Age Skenderovića u Subotici u 2006. godini.

J. D.

Subotica dokazuje solidarnost pomažući i ugrožene od poplava u Banatu

Poslana pomoć od preko dva milijuna dinara

Općina Subotica se među prvima, odmah nakon sastanka s predsjednikom Izvršnog vijeća Vojvodine *Bojanom Pajtićem* i predsjednicima općina na teritoriju Vojvodine uključila u akciju sakupljanja pomoći poplavljenim područjima u Banatu. Iz stalne rezerve općinskog proračuna Općina Subotica je izdvojila jedan milijun dinara, da bi poslije dva dana na sastanku sa svim direktorima javnih komunalnih poduzeća bilo dogovoreno a na - kon toga i uplaćeno još 860.000 dinara.

»S ovim iznosom, prema informacijama kojima mi raspoložemo, Općina Subotica je jedna od vodećih na teritoriju naše Republike

prema novčanim davanjima za poplavljenja područja«, kaže za Hrvatsku riječ glavni koordinator Akcije za pomoć poplavljenim područjima *Petar Kuntić*. »Pokraj toga i druga su se poduzeća uključila u ovu akciju i tijekom dežurstva za sve vrijeme proteklih praznika mi smo otpremili 10 tona brašna od Fidelinke Subotica, otpremljeno je 1.260 litara mlijeka, JP Vodovod i kanalizacija je u vrijednosti od 100.000 dinara poslalo trajne konzerve u sabirno mjesto u Zrenjaninu, dok su hrana, odjeća i obuća koju su donosili građani otpremljeni preko Crvenog križa«.

J. D.

Edukacija pčelara

Prva eko-košnica u Hrvatskoj

OSIJEK – Udruženje pčelara Slavonije i Baranje »Radilica« u Osijeku prednjači u edukaciji svojega članstva i nedavno je organiziralo prezentaciju prve eko-košnice u Hrvatskoj s certifikatom Zavoda za ispiti- vanje kvalitete robe u Zagrebu. Novu je košnicu predstavio autor *Stjepan Brijačak*, doajen hrvatskoga pčelarstva i predsjednik Udruge pčelara »Papuk« u Voćinu.

»Ovo je jedna u nizu aktivnosti kojima animiramo naše članove sa željom da se što bolje pripremimo za priključenje veli- koj obitelji Europe, danas ili sutra, jer ne želim spekulirati o datumima«, rekao je predsjednik osječkog udruženja *Andrija Grbeša*. »Naša je namjera što bolje pripre- miti naše pčelare za zahtjevne europske uvjete, tim prije jer imamo bogato isku- stvo, jer upravo je u Osijeku osnovano jedno od prvih europskih pčelarskih društava, imamo netaknutu prirodu i sve preduvjeta da imamo izuzetno kvalitetan med, cijenjen diljem Europe i diljem svi- jeta.«

PROIZVODNJA EKO-KOŠNICA: Go- voreći o projektu razvitka pčelarstva u Općini Voćin, Stjepan je Brijačak iznio nekoliko karakteristika: »U prvome redu ulaganje u ljudske resurse i razvitak svi- jesti kod ljudi da je upravo pčelarstvo gra- na, gdje se s najmanje sredstava može po- ticati samozapošljavanje, ulaganje u opre- mu, alate i uređaje, te ekološka proizvod- nja meda što podrazumijeva i eko-košni- cu. Naišli smo na razumijevanje u općini Voćin, ali i u čitavoj regiji, u Virovitici i Slatini, u Hrvatskom pčelarskom savezu, a pomogli su nam i UNDP u Pakracu, japan- ska ambasada, Poljoprivredni fakultet u Osijeku i Biopa-a Osijek. Ušli smo u pro- izvodnju 1000 eko-košnica što financira ambasada Japana, sklopili ugovor s drvo- prerađivačkom tvrtkom »Mojzeš« d. o. o. iz Slatine i zatražili mišljenje Zavoda za ispitivanje kvalitete robe u Zagrebu. Oni su nam izdali Stručno mišljenje br. 124/05 od 09. ožujka 2005. za proizvod »Košnica za pčele« sa zaključkom: udovoljava za- htjevima čl. 95 Pravilnika o proizvodnji životinjskih proizvoda, (N. N. br. 13/02) i može se koristiti za pčelarenje na ekološki način.«

»Košnica kao košnica«, kaže Brijačak i nastavlja: »Sastoji se iz poklopca, hranili-

Košnica sa certifikatom

ce, nastavaka, Hofmanovih okvira i podni- ce. Drveni su dijelovi od slavonske hrasto- vine (osnova i antivarozna podnica), od je- lovine (okvir u podu, 3 nastavka, krov i hranilica), te od lipovih daščica (30 okvi- ra) i od lesnita (donji dio hranilice i za- tvarač podnice). Sav je materijal domaćeg porijekla što znači da je sukladno s FSC Certifikatom Hrvatskih šuma. Metalni su dijelovi od nehrđajućih materijala, alumi- nija i Cr-Ni čelika, a korišteno je i polivi- nilacetonsko ljepilo (PVA) koje je netok- sično i koristi se pri pakiranju prehrambe- nih proizvoda.«

KONKRETNI REZULTATI: Na pitanje što je ponukalo starijega gospodina da uđe u ovako zahtijevan projekt, Stjepan Bri- jačak je odgovorio: »Pa čujte, prevalio sam 70. godinu života i u toj dobi nikad se ne zna. Baš zbog toga sam mislio da svo- je bogato pčelarsko iskustvo prenesem na mlade, da to ostane ovim ljudima koji su loše prošli u Domovinskom ratu. Vidite, mnogi su bez posla, mnogi žive od socijal- ne skrbi, a nas okružuje takvo prirodno bogatstvo koje samo treba pretočiti u vrlo kvalitetan med. To je bio razlog da odem u Centar za socijalnu skrb da ponudim da pomognem ljudima, i mislio sam neka se javi 5 – 6. Kad tamo, javilo ih se trideset- tak. Kad imate ljude, onda već imate više

od pola posla, ali ih prvo treba educirati. Sjeo sam i na osnovi priručnika Poljo- privrednog fakulteta u Osijeku »Pčelar- stvo« napravio program educiranja, pred- vidio 80 sati teorije i isto toliko praktično- ga rada na mojem pčelinjaku. Prijavio sam to Zavodu za zapošljavanje u Virovi- tici, Pučkom učilištu u Slatini i poslao Za- vodu za unapređivanje školstva *prof. Vlat- ki Knežević* i program je konačno verifi- ciran. Sve je to trajalo godinu i više, ali da- nas imamo i konkretne rezultate. Tečaj je završilo 33 pčelara u Voćinu, 95 pčelara u Slatini i svima je u radnu knjižicu ubi- lježena prekvalifikacija 'pčelar'.

Sad je to već druga priča, zaustavili smo odljevanje pučanstva iz ove regije, osigu- rali zaradu za opstanak i pristojan život brojnim obiteljima, zaintrigirali pčelare za eko-proizvodnju, napučivanjem 2 – 3 ti- suće košnica osigurali smo godišnju proiz- vodnju 100 – 150 tona kvalitetnoga meda, 5 t peludi, 30 kg. propolisa i više stotina paketnih rojeva za izvoz, a tu je još i pčeli- nji vosak, matična mliječ i pčelinji otrov. » Stjepana Brijačka, poznatog i priznatog pčelara i proizvođača meda u Hrvatskoj, u Osijeku su slušali s dužnom pozornošću. Neka su iskustva primjenjiva i u našoj re- giji, zašto ne.

Slavko Žebić

Napad na štrajkače

Nasilje u »Armi«

BAČ – U krugu tvornice za preradu kovi - na AD »Arma« u Baču, čiji je ravnatelj i većinski vlasnik *Marko Jovešić*, i čiji su djelatnici u štrajku već dulje od godinu dana, u noću između 21. i 22. travnja došlo je do teškog sukoba štrajkača i petnaestak osoba, naručenih od strane vlasnika preko agencije za osiguranje »Tiger Inter Gard« iz Novog Pazara. U sukobu je nekoliko štrajkača teško pretučeno, a policija je djelatnike dotične agencije privela i nakon saslušanja pustila.

Upitno je i kako je moguće da netko dođe iz Novog Pazara u Bač, primijeni silu, ozlijedi ljude i bude pušten iz policije bez ikakve odgovornosti. Ovakvim slijedom zbivanja ogorčen je i predsjednik Općine Bač *Tomislav Bogunović*, koji je i predsjednik Odbora za sigurnost Skupštine Vojvodine: »Nečuveno je da se ništa ne

poduzima od strane nadležnih institucija nakon ovog divljačkog napada na djelatnike tvornice, koji su u zakonitom štrajku. Kao predsjednik Odbora za sigurnost tražit ću da nadležno tužiteljstvo poduzme odgovarajuće mjere protiv naručitelja ovoga nasilja. Dulje vrijeme sam ukazivao na nepravilnosti prigodom loše urađene privatizacije ovoga poduzeća, no, nažalost, lokalna vlast u toj problematici nema nikakve ingerencije, a Agencija za privatizaciju je inertna. Privatizacija je poništena prije deset dana, ali tek nakon današnjeg očevid

da u tvornici »Arma« Agencija je donijela konačnu odluku. Ovaj akt nema veze niti s politikom, niti s nacijom, niti sa socijalom, u pitanju je najprljaviji oblik gospodarskog kriminala«.

Vlasnik »Arme« Marko Jovešić nije se pojavio u tvornici, premda je uredno pozvan od strane agencije za privatizaciju, čiji su ljudi došli na očevid, pravdajući se strahom za vlastitu sigurnost, a nije se želio ni oglasiti putem sredstava informiranja.

Ivan Andrašić

PRIVATNO POGREBNO PREDUZEĆE

"URNA"

A.D.-d.o.o.

Trg žrtava fašizma br. 1

PREDUZEĆE ZA PRODAJU
POGREBNE OPREME
PREVOZ I CEREMONIJAL
SAHRANE

Tel.: 024/558-011

Cvečara:
Tel.: 024/557-130

BAŠ SVE ZA POLJOPRIVREDU

24000 Subotica, Segedinski put 90. (zgrada bivšeg Aurometala)
Tel/Fax: (024) 548-241 - www.skalagreen.co.yu, E-mail: office@skalagreen.co.yu

SUPERMARKET ZA VAŠU FARMU, BAŠTU I DVORIŠTE

PONUDA

CENE

MALOPRODAJA I VELEPRODAJA

<ul style="list-style-type: none"> - NAVODNJAVANJE - SEMENA - ĐUBRIVA - SUBSTRATI - ZAŠTITNA SREDSTVA - FOLIJE 	<ul style="list-style-type: none"> - MREŽE I DŽAKOVI - KANAPI I VEZIVA - "TESA" TRAKE - PLASTIČNI KONTEJNERI - BOJE I LAKOVI - ELEKTRO MATERIJAL 	<ul style="list-style-type: none"> - SIJALICE - HTZ OPREMA - RUČNI I ELEKTRIČNI - PROFESIONALNI ALATI - ŠRAFOVI I EKSERI - VODOVODNI MATERIJAL
--	--	--

Rizično ponašanje i reproduktivno zdravlje mladeži

Važna je zdrava i stabilna okolina

*Svaki deseti ispitanik srednjoškolskog uzrasta imao je spolni odnos s osobom koju je sreo prvi put * Među studentima novosadskog sveučilišta 18 posto je imalo seksualni odnos u vezi koja je trajala jedan dan, a svaki je deseti student imao tri ili više seksualnih partnera u posljednjih godinu dana*

Piše: Dragana Popov

Demografska slika Vojvodine, o kojoj smo pisali u prošlom broju »Hrvatske riječi«, u okviru suradnje tiskanih medija s Pokrajinskim tajništvom za demografiju, obitelj i društvenu skrb o djeci, a koja je, da podsjetimo, izrazito negativna proteklih pedesetak godina, nameće potrebu cijelom društvu da radi na očuvanju, unapređenju i poboljšanju reproduktivnog zdravlja mladih, jer su upravo adolescenti ona skupina ljudi koji će u budućnosti biti radno sposobni, koji će osnivati obitelji i rađati djecu.

A stanje i predodžba mladih danas, po riječima stručnjaka, uopće se pozitivno ne odražava na njihovo reproduktivno zdravlje koje podrazumijeva normalno spolno razvijanje i sazrijevanje, ostvarivanje zdravih, odgovornih i ravnopravnih odnosa među sobom (spolovima), te ostvarivanje reproduktivne funkcije na zdrav i poželjan način, sprečavanje povreda i oboljenja u svezi sa seksualnošću i reprodukcijom. Danas se mladi, sudeći prema podacima istraživanja, izlažu faktorima koji oštećuju njihovo reproduktivno zdravlje, a to su preuranjeni i nezaštićeni spolni odnosi koji za posljedicu imaju neželjene trudnoće i abortuse i spolno prenosive bolesti.

DOBA SAZRJEVANJA: Mladalaštvo ili

adolescencija je period prelaska iz djetinjstva u zrelo doba koje prati niz procesa od intelektualnog, tjelesnog, emotivnog sazrijevanja do socijalno adaptiranog i zrelog pojedinca. Period adolescencije kao i uzrasne granice razni autori definiraju različito. Svi autori se slažu da period adolescencije počinje onda kada se pubertet završava. Najšire gledano, mladalaštvo se proteže od 10. pa do 19. ili 25. godine života, kada se svi procesi započeti u pubertetu završavaju i usavršavaju. U to doba spolne karakteristike dostižu punu funkcionalnu zrelost i organizam je spreman za reprodukciju. Vrijeme adolescencije je vrlo nestabilno, kažu stručnjaci, predodžba o sebi i drugi ma se mijenja, mijenjaju se socijalne uloge, postavljaju se visoka očekivanja, dešava se proces identifikacije i socijalizacije. Sve osobine i karakteristike dostižu svoj puni maksimum u to doba, poslije čega neke opadaju.

Stoga je važno da je okolina u kojoj odrastaju adolescenti stabilna i zdrava. Ukoliko i društveno-socijalna sredina nije stabilna, adolescentima je mnogo teže zdravo i normalno proći kroz proces identifikacije i socijalizacije, koji su sami po sebi uzmirujući i nepredvidivi. Iako laici smatraju da je mladalaštvo doba koje je bezbrižno,

psiholozi smatraju da nije tako, da mladi itekako mogu imati ozbiljnih emocionalnih i psiholoških problema uslijed pritiska društva, obitelji, vršnjaka i tako dalje.

Uzimajući u obzir da su sadašnji adolescenti odrastali u košmarnim vremenima tijekom devedesetih, u vrijeme ratova, ekonomske, kulturne i socijalne anarhije, poremećenog sustava vrijednosti, možda i nije neobično što istraživanja pokazuju povećanu stopu mortaliteta (stopa smrtnosti) i morbiditeta (stopa bolesti, izopačenosti, nezdravosti) kao i povećano pojavljivanje rizičnog ponašanja mladih – uporabu cigareta, alkohola i droga, preuranjenih i nezaštićenih seksualnih odnosa, koji uzrokuju neželjene trudnoće i abortuse, kao i spolno prenosive bolesti (SPB) i HIV infekcije, ali i pojavu nasilnog ponašanja mladih, ubojstava, samoubojstava i ostalo.

MLADI I SEKSUALNOST: Razinu rizičnog seksualnog ponašanja mladih stručnjaci procjenjuju prema uzrastu u vrijeme prvog spolnog odnosa, trajanja seksualnih veza, trenutačnog i ukupnog broja partnera, uporabe kontracepcije, načina izbora spolnog partnera i stupnja znanja o seksualnosti.

Istraživanja iz oblasti seksualnosti rađena su uglavnom u većim gradovima kao što su Novi Sad i Beograd. Rezultati

istraživanja iz 1995-96. godine među adolescentima Novog Sada uzrasta od 15 do 19 godina pokazuju kako je seksualno aktivnih 25 posto. Prosječan uzrast u vrijeme prvog spolnog odnosa 15,7 godina, dok je 11,27 posto imalo jedan prekid trudnoće. Najranije stupanje u seksualne odnose bilo je s 11 godina.

Pet godina kasnije istraživanje među adolescentima oba spola uzrasta od 10 do 19 godina pokazalo je kako je 15,7 posto mladića i 13,4 posto djevojaka seksualno aktivno. Rezultati posebice pokazuju da je u uzrastu od 18 godina seksualno aktivno 45,5 posto mladića i 30,5 djevojaka.

Najsvježija istraživanja među adolescentima oba spola, uzrasta od 15 do 18 godina, pokazuju kako je seksualno aktivno oko 50 posto ispitanika, što ukazuje na povećanje seksualne aktivnosti adolescenata. Među studentima seksualno je aktivno oko 72 posto mladića i 54 posto djevojaka. Prosječan uzrast stupanja u spolne odnose za dječake je 16,5 godina a za djevojčice 15,4 godine. Ako se uzme u obzir da je samo jedna četvrtina ispitanika svjesna rizika seksualnog odnosa bez adekvatne zaštite, da samo jedna trećina koristi redovito kondom, a jedna trećina seksualno aktivnih povremeno, onda su ove brojke alarmantne i traže da društvo brzo reagira u pravcu edukacije mladih i otklanjanja tabua. Niska razina znanja o zaštiti i rijetko primjenjivan pouzdan način sprečavanja začeca prouzrokuju visoku učestalost neželjenih trudnoća, što i rezultati pokazuju, jer je preko 90 posto adolescentskih trudnoća neplanirano.

Svaki deseti ispitanik srednjoškolskog uzrasta imao je spolni odnos s osobom koju je sreo prvi put, među studentima novo-

sadskog sveučilišta 18 posto je imalo seksualni odnos u vezi koja je trajala jedan dan, a svaki deseti student je imao tri ili više seksualnih partnera u posljednjih godinu dana, zato što su motivi stupanja u seksualne odnose najčešće radoznalost, pritisak partnera, utjecaj vršnjaka, želja za dokazivanjem, inzistiranje.

OSNIVANJE SAVJETOVALIŠTA: Sudeći prema podacima Pokrajinskog tajništva za demografiju, obitelj i društvenu

skrb o djeci, mladi sve ranije stupaju u seksualne odnose iz motiva koji nisu zreli, odgovorni i proističu iz neznanja iz oblasti seksualnosti i reprodukcije, što prouzrokuje povećanje učestalosti spolno prenosivih bolesti (SPB), koje su dostigle razinu epidemije, navodi se u izvješću Tajništva. Godišnje u svijetu oboli preko 100 milijuna adolescenata od SPB. Polovica svih novotkrivenih HIV infekcija nalazi se među adolescentima. Drugi oblici neželjenog i rizičnog ponašanja kao što su korištenje alkohola, droga i pušenje, razne forme nasilja također negativno djeluju na reproduktivno zdravlje mladih.

S obzirom da je mladalaštvo samo po sebi doba psiho-fizičkih promjena, nestabilno životno okruženje, »zatvorena« sredina, nedostatak informacija i tabuiziranje seksualnosti, mladima ostavlja da se snalaze sami kako znaju, što im, sudeći po podacima Tajništva, šteti i nanosi kako tjelesne tako i psihološke posljedice, te stoga netko treba preuzeti brigu o mladima. U okviru toga Pokrajinsko je tajništvo pokrenulo inicijativu za osnivanje Savjetovališta za reproduktivno zdravlje na razini svih domova zdravlja u Vojvodini s ciljem da pruži informacije ali i dijagnosticira i liječi spolno prenosive bolesti. ■

»Neću drogu!«

Ovisnost je bolest duha

OSIJEK – Osječka Zajednica »Mir« u suradnji sa Zajednicom za molitvu i riječ te Centrom za duhovnu pomoć u Osijeku, organizirali su u hotelu Osijek krajem travnja vrlo uspješnu večer, gdje se okupilo stotinjak Osječana, najviše mladih, i gdje je promoviran novi CD pod nazivom »Neću drogu«.

»Večeras je ovdje, počev od *dr. Hribl*, do gospođe *Danice Gal* i gospođe *Marije Krivić*, izravno pošast droge nazvana pravim imenom, a to je bolest duha« kazao je *vlč. Ivica Jurić*, upravitelj župe Preslavnog imena Marijinog u osječkom Donjem gradu.

NESKLAD I NEISKUSTVO: »A kada to tako definiramo, onda tu Crkva ima svoje poslanje, neću reći samo naša, Katolička crkva, već Crkva općenito, i ovo večeras je ekumenski skup, jer poljuljan je smisao života, a mladi tada taj smisao traže na drugome mjestu i nerijetko upadaju u pakao alkohola i droge. Ja sam duhovnik u Zajednici »Čenakolo«, koja je osnovana prije 21 godinu, i od kada sam ja tu, prije 3 – 4 godine, počeli smo u Šarenggradu s 12 osoba a danas tamo imamo 50-tak momaka. Ova je naša Zajednica samo jedna u nizu sličnih u Hrvatskoj, a ja sam baš zbog mladih prihvatio da budem duhovnik. Ako bih ja, kao svećenik, govorio mladima da je droga štetna, da ju moraju ignorirati i da to nije dobro, nitko me živi ne bi poslušao. Ali našao sam put, dovodim im mlade koji su upoznali pakao droge i koji svjedoče svojoj generaciji o dnu toga pakla, onda je to pravi način da ih se educira, da ih se odvрати od droge, onda to može biti i prevencija, baš kao i ovaj skup večeras. Ja molim medije da se s ovim češće ide u javnost, da se animiraju mladi, ali i roditelji, ja naglašavam ovo roditelji, jer smatram da je nesklad naših obitelji, nesklad roditeljskih odnosa, nesklad između mame i tate, odveo djecu da traže vlastiti put, a oni u neiskustvu posrnu i skrenu na put droge i alkohola. Možete prenijeti i moju poruku mladima – ja ne krivim vas, ja krivim sebe, i vaše roditelje, institucije društva i društvo

samo, jer vi, kada ste već upali u drogu, niste u mogućnosti smoći snage da sami iz toga izidete, ali mi, i roditelji i institucije i društvo, moramo vas uhvatiti za ruku i povesti. Imajte povjerenja u nas, imajte povjerenja u društvo«.

HAGIO-TERAPIJA: Danica Gal, voditeljica je Centra za duhovnu pomoć u Osijeku, a ovu je večer govorila o hagio-terapiji, što doslovce znači, sveta terapija. »To znači da mi liječimo svetost u čovjeku, njegov duh i njegovu savjest, a sveta je i zato što je Bog taj koji liječi te čovjekove najveće vrijednosti. To zapravo uvodi čovjeka u iskustvo vjere, da bi dobio poštovanje prema sebi samome, prema drugom čovjeku, prema Bogu i prema prirodi. Mi dakle pomažemo ljudima na taj način, ljudima koji su izgubili samopoštovanje, koji su izgubili orijentaciju i zbog toga su u strahu. Ali, ljudi znaju prepoznati našu pomoć, istina, ne u samom početku, jer obično dođu po nagovoru, po prisili, netko ih dovede. Ali kada spoznaju da su izgubljeni bez Boga, da su stoga nesretni i nezadovoljni, često ogorčeni, bezvoljni, u sukobu s bližnjima i s okolicom, tada zapravo spoznaju da su doista bolesni i da im je naša pomoć potrebna, da trebaju Boga. Nakon što to spoznaju, mi ih kroz molitvu vraćamo na pravi put, na put sreće i vi ste večeras mogli vidjeti dio tih mladih koji su prošli našu terapiju, kako pjevaju, ve-sele se, druže se« rekla je Gal.

Marija Krivić, voditeljica Zajednice »Molitva i riječ«, i zapravo je »kriva« za

sve ovo što se dešava u Osijeku, Hrvatskoj i šire, kako sama kaže. »Radila sam godinama u Zagrebu kod *dr. Ivančića* i bilježili smo divne rezultate. Iz obiteljskih sam razloga došla u Osijek prije 9 godina i tada smo službeno utemeljili ovu zajednicu. Od

tada mi i ovdje bilježimo odlične rezultate, ali vjerujte mi, nisam ja »kriva« već Duh Sveti, koji me je pozvao, koji me je uputio da radim ovo, da pomažem ljudima kojima je pomoć neophodna, a moje je mišljenje da je bolje biti ljudima od pomoći nego biti licemjer.

Držimo seminare i radionice po čitavoj Hrvatskoj, u Osijeku i okolini smo u zadnje vrijeme imali 190 seminara, trodnevni od po 17 sati, zatim tribine duhovne obnove i sl. Pružili smo više od 6 tisuća duhovnih terapija, a bili smo 6-7 puta i u susjednoj SiCG, u Beogradu, u Novom Sadu 2 – 3 puta, imali smo seminare u Budisavi, Kovilju, Kaću.

Mogli ste i večeras primijetiti, mi držimo ekumenske seminare, mi razvijamo ekumenizam odozdo, pa ste mogli vidjeti *vlč. Jurića* ali i arhimandrita *Mirona Vučićevića*, i zbor Evanđeoskog teološkog fakulteta u Osijeku, predstavnike protestanata ali i hrvatske dragovoljce i gospodina *Darka Huberta*, članove Aikido kluba u Osijeku i puno mladih.

A skupina je mladih Zajednice »Molitva i riječ« promovirala novi CD pod nazivom »Neću drogu« i zavrijedila pljesak stotinjak nazočnih. Evo, što kaže frontmen grupe i jedan od autora pjesme, popularni *Prika*: »Ja sam izvođač i koautor teksta, glazbe i aranžmana, a cijeli je ovaj projekt krenuo iz Zajednice »Mir« u Osijeku, a pridonijeli su ljudi koje ste večeras ovdje vidjeli, a posebice gospođa *Marija Krivić*. Cilj nam je odvratanje mladih ljudi od droge, od toga zla koje ne bira nacionalnost ni dob, spol, niti vjeroispovijest. Ja se bavim vjerom i pjesmom, većina mladih koje ste večeras vidjeli odgojena je u vjeri, odana je Bogu i našem Isusu Kristu, i uvjeren sam da upravo tako možemo pridonijeti da na ovom svijetu bude manje zla.«

Slavko Žebić

Piše: vlč. dr.
Andrija Kopilović

Uz blagdan Spasova

Početak nove blizine

Jučer smo proslavili svetkovinu Spasova – Uzašašće Isusa Krista na nebo. Za kršćane je to veliki blagdan, jer se radi o činu spasenja koje je u isto vrijeme jedna vrsta završetka i u isto vrijeme početka. Krist je uzišao na nebo, s desne Očeve i od tada nas kao jedini Veliki Svećenik zagovara i posređuje spasenje koje se onda po nama ljudima i u nama ljudima i danas događa. Međutim, u želji da i ovaj spasenjski događaj učinimo za nas porukom danas, poslušit ću se tekstem nekadašnjeg teologa, a sada pape *Benedikta XVI.*, koji u jednom svom razmišljanju o suvremenosti poruke Spasova među ostalim razmišlja ovako:

U izvještaju o Kristovu uzašašću u nebo evangelist Luka napisao je rečenicu koja me iznenađuje svaki put kad je pokušam teološki razjasniti. Luka, naime, u svojem evanđelju primjećuje da su se s velikom radošću učenici vratili s Maslinske gore u Jeruzalem. U okvirima naše normalne psihologije to baš ne bi moglo odgovarati stvarnosti: uzašašće Gospodinovo u nebo bijaše njegovo posljednje ukazanje. Učenici su bili svjesni toga da ga u ovom svijetu više neće vidjeti. Ovaj rastanak očito nije moguće usporediti s onim na Veliki petak. Onda je Isus očito doživio neuspjeh, i sva su se prethodna nadanja tog dana pričinjala kao velika zabluda. A rastanak četrdesetoga dana nakon uskrsnuća ima, naprotiv, u sebi nešto pobjedničko i izgledno za budućnost: Isus je ovoga puta otišao u život, a ne u smrt. On nije pobjeđen, nego je pobjednik: Bog ga je proslavio. Stoga je bilo, bez sumnje, razloga za radost. Međutim, kad se razum i volja raduju, ne moraju se bezuvjetno radovati također i osjećaji. Osjećaji mogu trpjeti zbog gubitka ljudske blizine pa makar razumiju Isusu pobjedu. Strah pred napuštenošću može se pojačati, pogotovu kad su učenici bili suočeni s neizmerno velikim zadacima koji su bili pred njima: oni moraju krenuti u nepoznato i svjedočiti o Isusu u svijetu koji u njima gleda samo obične male ljude iz Judeje.

KRISTOVO UZAŠAŠĆE: No, kako bilo da bilo, na tom se mjestu govori o velikoj radosti povratnika s Maslinske gore. Nikad nećemo

moći posve dokučiti taj govor kao što nikad nećemo moći shvatiti ni radost mučenika: pjevanje primjerice Maksimilijana Kolbea u bunkeru smrti; radosni hvalospjev svetoga Polikarpa na lomači, i tako dalje. Istu takvu veliku radost susrećemo i u svetaca koji su iskazivali veliku ljubav prema bližnjima upravo u trenucima kad su smjeli pomoći bolesnima i pogođenima trpljenjem – i, hvala Bogu, nisu to tek izvješća iz prošlosti. Tako i mi možemo naslutiti nešto na temelju takvih iskustava kako je radost zbog Kristove pobjede mogla pogoditi ne samo razum, nego i srce te tako potpunoma uspjeti. Tek kad i mi nešto slično osjetimo i doživimo, onda možemo istinski shvatiti blagdan Kristova uzašašća na nebo. Ono što se tu dogodilo znak je konačna otkupljenja u srcu ljudi, tako da se spoznaja toga pretvara u radost.

Kako se to u pojedinosti dogodilo – ne znamo. No Sveto pismo ima ipak neka uporišta na temelju kojih bismo to mogli shvatiti. Luka nas npr. izvješćuje kako se Isus u četrdeset dana nakon uskrsnuća ukazivao pred očima i ušima svojih učenika tumačeći im tajne kraljevstva Božjega. On tad dodaje još i treću riječ, da bi protumačio to zajedništvo u onih četrdeset dana – ponešto čudnu riječ koju mi prevedimo riječima »s njima je blagovao«. No, doslovno bismo trebali to prevesti »dok je s njima blagovao sol«. Sol je bila najdragocijeniji dar gostoprimstva i time izraz za gostoprimstvo općenito. Tako bismo tu rečenicu zapravo trebali prevesti ovako: on ih je preuzeo u svoje gostoprimstvo, u gostoprimstvo koje nije samo neki izvanjski događaj nego naznačuje udio u njegovu životu. Sol je, povrh toga, i simbol trpljenja. Ona je začim, sredstvo konzerviranja koje sprječava raspadanje, smrt. Što god ova tajanstvena riječ mogla značiti, njezin je smisao donekle jasan: Isus je učinio iskustvenom tajnu o sebi i umu i srcu svojih učenika. To više nije bila samo ideja, ona je obuhvaćala vrlo malo od razumljivog i shvaćenog, no oni su bili njome pogođeni u svojoj srži, u čitavu svojom biću, u živo meso. Isusovu poruku nisu poznavali samo izvana nego je ona zaživjela u njima.

VJERA OTVORENA U NADI:

Još mi se jedna evangelistova rečenica čini važnom. On veli da je *Isus raširio ruke i blagoslovio učenike*. Dok ih je blagoslivljao, nestao je pred njihovim očima. Posljednja slika Isusova bijaše im Isus raširenih ruku, gesta blagoslivljanja. Ikona Kristova uzašašća s kršćanskog Istoka koja seže do samih početaka kršćanske umjetnosti učinila je taj prizor središtem svega kršćanskoga. Uzašašće na nebo čin je blagoslivljanja. Ruke su Kristove postale krovom koji nas štiti, i u isti mah i silom koja otvara vrata svijeta u vječni život. On odlazi blagoslivljajući učenike, ali i obrnuto: blagoslivljajući svoje, *on s njima ostaje*. To je od tada način njegova odnosa prema svijetu i prema svakome od nas: on blagoslivlje, on je za nas postao blagoslov u najizvršnijem smislu. Tako bi upravo ta riječ mogla najbolje razjasniti samo središte događaja i protumačiti neobično proturječe rastanka koji je postao povodom velike radosti. Događaj koji su doživjeli učenici postao je za njih blagoslovom. Oni su s Maslinske gore otišli blagoslovljeni, nipošto napušteni. Znali su da su zauvijek blagoslovljeni i da se nalaze pod blagoslivljujućim rukama Isusovim kamo se god kretali. Toliko prepričana misao Benedikta XVI., no, poruka za nas je jasna. Kršćanstvo je vjera koja je uvijek otvorena novoj nadi, ali ta nada je utemeljena na Božjem dokazu. S druge strane kršćanstvo je vjera koja trajno živi život Isusovih učenika i ono što sam ovim razmišljanjem htio poručiti našim čitateljima je jednostavno: biti blagoslovljen znači dijeliti blagoslov. Tolike su prilike života u kojima se čini da je kraj nečega, da je rastanak sa nečim ili s nekim, ali ako nam je srce ispunjeno nadom onda nitko nije otpisan, onda ništa nije definitivno izgubljeno i u tome je naša snaga i kršćanska poruka vjernicima i svim ljudima oko sebe: Pokušajmo spasenjsku poruku Spasova učiniti tako svojom da znamo biti radosni i onda kada smo »u gubitku«, jer nismo bez nade, a radost naša je utemeljena na činjenici da SIGURNO NE MOŽEMO POGRIJEŠITI DOKLE GOD ČINIMO DOBRO! Dakle, budimo blagoslovljeni i blagoslivljajmo!

Pokušajmo
spasenjsku
poruku
Spasova
učiniti tako
svojom da
znamo biti
radosni i onda
kada smo »u
gubitku«, jer
nismo bez
nade, a radost
naša je
utemeljena na
činjenici da
SIGURNO NE
MOŽEMO
POGRIJEŠITI
DOKLE GOD
ČINIMO
DOBRO!

Piše: Alojzije Stantić

Od zemunice do salaša (IV. dio)

Putovi med salašima

Zemljovidna karta s putom Bajmak – Đurđin

U vrime razvoja salaša ondašnja vlast se starala da salašare ne opelješi, već da njim što više pomogne u go-
spodarskom napritku, jel će onda i ona (država) imat više hasne. Zato njim je država izdašno pomagala:

* za održavanje važniji prteni (lit-nji, zemljani) putova država je plaćala povrimene kaparove (putare), ko na priliku prten put Bajmak – Načvin (Stari Žednik) održavo je kaparo, koji je s prolića, čim je zemlja promanila (prosušila se): očistio jendeke, ašovom usitnio zemlju da se ne pritvori u čačak, (smrznuto el osušeno i zgrudvano blato) uzrpo je oputinu (uzvišenje sa strane vagaša /kolotrag/), popunio vagaše kako bi se voda slivala u bočne jendeke. Kaparo je posli svake obilnije kiše ravno put, popunjavo vagaše viškom oputine. Najviše je pazio na velike doljače di je put uzrpavo, da se ne pravi buzalica (gusto, žitko i duboko blato) s prolića posli topljenja sniga. Na priliku: đurđinari su litnjom putom u Bajmak išli kroz Paprenjaču (dio Bajmaka), a pod (blizo) selom nuz prten put su bile tarabe (ograda od leca) salaša Mandića – »Dželata«, di se s prolića pravila velika i duboka buzalica, koju kolima nisu mogli zaobać. Onda su je salašari zaobašli i u Bajmak ušli putom nuz ondašnju dergicu (klanicu). Slika prtenog puta s jendekom (Sivački put)

DRUMOMI: S prolića se dešavalo da je voda poplavila čupriju u dolu kod Križanovog – »Đušinog« salaša, nuz prten put koji dili subatički i bajmački atar, pa su salašari iz Stantićevog šora i bliže njima u varoši išli zaobilaznim putom priko Bajmaka.

Kaparovu su nuz drum napravili kuću u kojoj je stojo na srid dionice dugačke oko pet kilometri, a svaki je poslendani provo na njezinom održavanju. Vrimenom su

važnije drumove flasterovali najpreg makadamom (tucanikom), nike krupnom kamenom kockom, oko 20x20x20 cm, put E-5 (Subotica – Novi Sad i dalje) su betonirali, a posli asfaltirali.

VAŽNIJI PUTOVI U NAŠEM ATARU: Svi su salaši subatičkog atara med sobom bili povezani litnjim putovima, koji su vodili od važniji okolni rata i sela, a iz varoši su bili: palički (segedinski), senčanski, bikovački, čantavirski, načvinski (Stari Žednik) – koji je trideseti godina XX. vika prtitvoren u na glasu »betonski« E-5, »Svički put« – pačirski, sivački, somborski, mali tavankucki, tavankucki priko Mirgeša, Kunbaje (Skenderovo) i Madaraša do Bajmaka el do Bilog Aljmaša (Bácsalmás), bajski i kelebijski put. Slika kuće kaparova kod Načvina.

Do 1943. godine put od varoši do Kaponje je bio makadamski, a otaleg litnji do Bajmaka, prilazio je priko četiri begije (čuprije), u četiri dola, od koji danas još samo kapunjska čuprija čuva uspominu na kadgodašnje bogate dolove.

Ovi putovi su sve salaše povezali el s obližnjim selima el s našom varoši. Subatički atar prisicaju i dva prometnija litnja

puta sever-jug: »Bečar atar« od Bajepriko Bilog Aljmaša ide bajskim putom do Čikerije (sela u Madžarskoj), a otaleg prisica Šebešić, Malu Bosnu, Vantelek (Pavlovac) i nuz Načvin (Stari Žednik) priko Čantavira i Tornjoša vodi do Tise, a drugi je južnije i vodi od Aljmaša, Bajmaka priko Đurđina i Načvina u Čantavir i otaleg priko Tornjoša dalje do Tise. Kad su napravili gvozdeno putove (željeznička pruga) i gencije (željeznički kolodvor), i nuz nji su se ušorili salaši, da njim je što kraći put do utovara ranjenika (tovljenika), risa (usluga plaćena u naturi) kojeg su u branju zaradili berači kuruza iz drugi krajova, i drugi proizvođa. Zemljovidna karta s litnjim putovima i Bečar atarom.

Važnije atarske putove, koji su išli iz jednog većeg sela u drugo, ko i drumove pravili su široke na 10 fati (1 fat = 1,896 m). S obadve strane su nuz put posadili red dudova, ispid nji iskopali jendek za slivanje vode s uzrpanog puta. Kolotrag po litnjem putu se »šeto« izmed jendeka, kako su kočijaši obalizili bare i buzalice. Od davnina su se u pustari prteni putovi »šetali« livo-desno, a da se zna di je atar izmed dvi pustare obilučili su ji antama (uzvišenje od nanete zemlje), tako da se s bilo koje ante, ko panjovi u mrginju (granica izmed dvi njive), vidi liva i desna anta.

Nuz svu hasnu koju su imali od dudova oni su bili i čuvari granica njiva, jel niko nije mogo odorat od puta da pomakne svoje uvratine.

Još i u drugoj polovici XIX. vika, dok mriža gvozdeni putova, pa i trgovina žitom nisu bili razvijeni, naši salašari su žito često nosili i u Bajmu, di su ga ne peci prodali po dobroj cini, otkaleg su ga lađama Dunavom razneli u druge krajove. Često su žito tamo nosili mlit u vodenici na Dunavu, u kojoj su bolje samlili brašno neg ode u vitrenjači el suvaji (mlin u kojem su žrvanj /kamenove/ okrećali konji).

Vrimenom su se više salašara održivali i zajedno vraćali da se obrane od bečara (razbojnici u pustari), koji su ji izvrebali i probali njim otet novce. Vraćali su se spominjanim putom »Bečar atar«, kojeg još i danas po bečarima tako zovu. ■

Priča o Hrvatima u 18. stoljeću (46.)

Zemlje pod vlašću Venecije

Istarski i dalmatinski seljaci uzgajali su stoku, masline, vinovu lozu i žitarice. Primitivne alatke i nedostatak vučnih životinja, a time i stajnjaka, uzrokovali su slabe prinose s oranica – glad je bila stalna prijetnja

Piše: Zdenko Samaržija

Središte mletačke vlasti za Istru, Dalmaciju i Mletačku Albaniju, u čijem se sastavu nalazila Boka Kotorska, bilo je u Zadru. Ondje je stolovao generalni providur, nositelj civilne i vojne vlasti. Na čelu pojedine komune nalazio se knez, biran iz redova mletačkoga plemstva, odgovoran gradskome vijeću. Generalni je providur provodio carinske i druge mjere kojima su Mlečani ograničavali razvoj trgovine, obrta i manufaktura – Istra i Dalmacija bile su Mlečanima izvoriste sirovina te tržište za obrtničke i manufakturne proizvode.

Trgovci su svu robu morali izvoziti preko Venecije gdje su im nametane visoke carine. Mletačka vlast nije poticala ni razvoj poljoprivrede. Stanje se zakratko poboljšalo kada je generalni providur *Grimani* 1756. godine dijeleći državnu zemlju seljacima nastojao poboljšati život puka, no taj je pokušaj osujećen i ubrzo je propao. Teško su stanje u Istri otežavale učestale epidemije malarije, a gospodarsku je zaostalost pratilo i opće opadanje mletačke moći. Gospodarskom zaostajanju Dalmacije pridonijela je i zabrana gradnje velikih brodova u dalmatinskim brodogradilištima,

Oduševljenje i razočarenje

Vijest o priključenju Istre i Dalmacije Habsburškoj Monarhiji dočeka je s oduševljenjem, jer su stvoreni uvjeti za ujedinjenje Dalmacije s Banskim Hrvatskom. Franjevac *Andrija Dorotić* izdao je proglas u kojem izražava »živu želju da se združe s pukom hrvatskoga kraljevstva, s kojim bijahu u stara vremena kao združeni dio pridruženi kruni ugarskog kraljevstva«.

No, kada je austrijska vojska zaposjela cijelo područje nekadašnje Mletačke Republike, na čelo Dalmacije postavljen je austrijski grof *Reimond Thurn* koji je zahtijevao da se Dalmatinci »prilagode očinskim i dobrostivim namjerama Njegova veličanstva i da odustanu od zahtjeva da budu inkorporirani Ugarskom Kraljevstvu...«

ma, a ionako usporen gospodarski rast usporili su *Habsburgovci*, koji su preko luka u Rijeci i Trstu konkurencijom ugrozili prevlast Mlečana na Jadranu.

Godine 1797. *Napoleon* je srušio Mletačku Republiku i Istra i Dalmacija su odlukama mira u Campo Formiju priključene Habsburškoj Monarhiji.

Habsburgovci međutim također nisu ništa mijenjali u Istri i Dalmaciji pa su nakon iznevjerenih očekivanja Istru i Dalmaciju potresli ustanci. ■

Stočarstvo odredilo izgled sela

Kako je stočarstvo bila temeljna gospodarska grana, ono je odredilo i izgled sela. Sela su bila mala, raštrkana, usred gustih šuma i iskrčenih oranica i pašnjaka. Više plodnoga tla bilo je na »gredama« i uzvisinama, dok su niži prostori bili pokriveni šikarama i šumama hrasta lužnjaka. Šume su bile izvor građe, ogrjeva i hrane za stoku (tjeranje svinja na pašu žira i bukvice). Seljaci su u njima skupljali puževe, divlje voće i gljive, a ulovljene divlje životinje bile su dodatni izvor hrane.

Pojava romantizma

Julije Bajamonti, splitski liječnik, umjetnik i znanstvenik (bavio se arheologijom, filozofijom, glazbom, meteorologijom, nautikom, poljoprivredom, poviješću te književnošću), objavio je knjigu *Perspektive ekonomskih studija u Dalmaciji*, kojom je utjecao na poboljšanje gospodarskoga stanja u Dalmaciji, te knjigu *O isušivanju Imotskog polja*. Opisao je u zasebnoj knjizi haranje kuge u Dalmaciji 1783. i 1784. godine. Prigodom smrti *Ruđera Boškovića* skladao je Requiem, a raspravom o Homeru i hrvatskome narodnom pjesništvu (skupljao je i narodne pjesme) navijestio je i pojavu romantizma u hrvatskoj književnosti

Najveće trgovačke carine: Venecija

O romanu »Vražja utroba« Ive Brešana

Vrsni spoj krimića, spelologije i okultizma

*Brešanov roman »Vražja utroba« savršeno se komentira iz kuta etike i spoznaje – nije važno biti originalan, važno je biti u pravu * Literatura se, primarno, bavi zlom; razotkrivanjem zla*

Piše: Zdenko Samaržija

Ivo Brešan se, za razliku mnogih od hrvatskih književnika, ponaša tržišno. Premda je već vremešan, umalo svake godine objavi roman. A kako to radi već dulje vrijeme, njegov je opus golem. Od antologijskih drama »Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja« te »Nečastivi na Filozofskom fakultetu«, preko scenarija za filmove, Brešan literarno obrađuje totalitarizam, svejedno jeli kroz komediju ili tragediju. U trilogiji koju čine »Astarotha«, »Država Božja 2053.« te »Vražja utroba« (roman na 260 stranica objavljen 2004. godine u Biblioteci Karizma zagrebačke izdavačke kuće Sysprint), kao i u većini djela, Brešan analizira Sotonu.

Sotona ne djeluje sam. Uz njega su poslušnici, bilo oni ucijenjeni ili oni jadnici koji sami nisu u stanju razlikovati dobro od zla. Te su nesretnike moćnici instrumentalizirali i napravili od njih, zbog njihove aktivnosti i njihovih dobrih namjera, izvršitelje zločina. Baš kao u naših posljednjih 15 godina. Brešan je završio autopsiju naše društvene zbilje. Bez historijskoga odma-

ka, naravno, jasno detektira učmale društvene barušine, u kojima caruju smrtonosni virusi, i majstorske radionice političara, koji sukcesivno puštaju u nacionalni habitus bakterije, koje će nas razoriti.

ŽANR: Žanrovski je teško odrediti gdje spada »Vražja utroba«, u krimić, horor ili pustolovni roman, no to je, zapravo, svejedno. Brešan nije lak pisac, premda je stilski vrlo domišljat – tekst mu je pitak, sustavan, a dijalozima, često i sa samim sobom, duboko ponire u duše svojih likova tragajući za najistančanim etičkim nitima. Nije nasilje reći da su u »Vražjoj utrobi« zamjetni elementi postmodernizma, no najtočnije bi bilo reći da je Brešanov roman dio dobre literature, a sladić će se i oni čitatelji koji imaju sklonost ka okultnom. U romanu u potrazi za zlatom sudjeluju José Kardum, liječnik i alkoholičar, naivni sin ustaškoga emigranta kojeg je otac nagovorio da potegne iz Argentine i pronađe ustaško zlato skriveno u velebitskoj pećini, kao i Urban Tomaš koji se pojavio na Velebitu u listopadu 2002. godine niotkuda. Dopadljiv je, zabavan, komunikativan, sklon analitici i traženju smisla. Pronalazimo u njemu mnoge naše odlike, vidimo u njegovom ponašanju i u njegovim razmišljanjima osobine naših prijatelja, poznanika i naših neprijatelja. On latentno ta-

Ulomak iz romana »Vražja utroba«

Ribari su u veljači 2003. godine u podvelebitskom kanalu pronašli leš muškarca, bez isprava, bez ikakvih znakova po kojima bi ga se moglo identificirati. U plastičnom zamotuljku u pokojnikovu džepu pronađena je poruka:

»Ako me netko nađe mrtva, neka ne pokušava utvrditi tko sam. Jer ja sam Nitko. Onaj tko odbaci sve što čovjeka čini čovjekom ne pripada više ljudskoj zajednici niti nosi ljudsko ime. Molim vas jedino, ako imam uopće pravo išta tražiti, da moje ostatke spalite i raznesete na vjetru. No moja vam duša neće moći zahvaliti, jer sam je još za života izgubio.«

Ivo Brešan

loži zlo u naše duše – on je oličenje zla, koji ne čini ništa zlo. Njima su pridruženi Laginja, znanstvenik, stručnjak za kraške špi-lje i ubojica – likvidirao je suprugu i njezinu ljubavnika, Čagalj koji je saborski zastupnik i koji se obogatio baveći se politikom (ajde!) i sada uživa u blagodatima novca i moći, a Agneza je Židovka: bivša djelatnica izraelskih tajnih službi koju je zavela blještavila zlata; makar su ga ustaše otele Židovima. Kaliterna je alpinist, a Žmuda pak bivši policajac i kriminalac. Vjerujem da će čitatelji uživati i u ovom Brešanovom djelu.

O SOTONI: »Sotona je zlo i ja se njim bavim«, govori često Brešan, no Sotona za Brešana nije onakav kakvim nam ga žele dočarati: on je tu, nema roščiće, nezamjetan je. Sotona pokreće maligna društvena zbivanja, a neželjene pojave plod su njegove djelovanja na labilne ljude. Literatura se, primarno, bavi zlom; razotkrivanjem zla. Pisci-optimisti navode da Dobro pobjeđuje Zlo. Brešan, koji nije inficiran optimizmom, misli da je Zlo moćnije. Banalna literatura, poput dijaloga u Big brother kući, zbivanja u politici, kulturi ili diplomaciji ukazuju da je Brešan, na žalost, možda u pravu. ■

Koncert mladih hrvatskih glazbenika

U Velikoj vijećnici Gradske kuće u utorak 10. svibnja s početkom u 19 i 30 sati održat će se koncert na kome će nastupiti jedan od istaknutijih pijanista mlađe generacije u Hrvatskoj, *Vedran Milić*, solo pjevačica *Dubravka Krušelj – Jurković* i solo pjevač *Marin Kopilović*. Na repertoaru će se naći djela *Liszta*, *Rahmanjinova*, *Glinke*, *Pejačevića*, *Zajca*, *Hatzea*, *Chopina*, *De Curtisa*, *Tosselija*, *Puccinija*, *Verdija* i *Lehara*.

Zbor salzburške katedrale gostuje u Subotici

U nedjelju 8. svibnja u 19 sati subotička bazilika sv. Terezije Avilske ugostit će poznati zbor katedrale u Salzburgu, koji će izvoditi djela *W. A. Mozarta*, a između ostalog biće izvedena i čuvena Misa Credo. Na koncertu će sudjelovati i komorni orkestar katedrale sv. Terezije Avilske, sa solistima *Timeom Dulić*, *Izabelom Gužvanj*, *Davidom Sigetvarijem* i *Kristianom Čerom*.

Zborom i orkestrom dirigitat će *Janoš Cifra*, dirigent katedrale u Salzburgu i profesor na Muzičkoj akademiji Mozarteum u Salzburgu. Maestro Cifra je direktan nasljednik Mozarta, koji je također bio dirigent salzburške katedrale.

»Bunarman« pozvan na festival »Ecocinema«

Dokumentarni film »Bunarman« redatelja *Branka Išvančića* pozvan je u konkurenciju za nagrade na 5. Međunarodni fe-

stival filmova o zaštiti okoliša »Ecocinema« u Grčkoj, koji će se održati od 2. do 7. lipnja 2005. u Ateni. Kako je izvijestio autor filma, to je još jedan od uspjeha u nizu koji taj film ostvaruje kao jedan od najuspješnijih hrvatskih dokumentaraca u posljednjih nekoliko godina. Film je bio pozvan na više od dvadeset filmskih festivala, a nagrađivan je na Danima hrvatskog filma i u inozemstvu. Film »Bunarman« rađen je u produkciji Dokumentarnog programa HRT-a.

»Ča Grgine huncutarije« u Tavankutu

Predstava Dramske sekcije HKUD »Ljutovo« pod nazivom »Ča Grgine huncutarije«, koja je premijerno izvedena na nedavno završenom IX. Festivalu amaterskih teatra u Ljutovu, gostovat će u nedjelju 8. svibnja u Domu kulture u Tavankutu. Početak predstave zakazan je za 20 i 30 sati.

Prva Istarska enciklopedija

Nedavno je objavljena prva Istarska enciklopedija, kapitalni projekt Istarske županije i regionalna enciklopedija kakve nema niti jedna europska regija. Glavni urednici Istarske enciklopedije su *Miroslav Bertoša* i *Robert Matijašić*. Cijeli projekt koji okuplja 324 autora trajao je dvije i pol godine završio je kao enciklopedija od 960 stranica, 3094 članka, 1483 priloga, fotografija, planova te zemljopisnih karata.

»Istarska enciklopedija obuhvaća Istru kao zemljopisnu činjenicu a ne upravno-političku, a prilikom njezine izrade okupljena je i ekipa autora i suradnika iz Slovenije. Enciklopedija je primjer osebnog eksperimentiranja u otkrivanju i predstavljanju javnosti regionalnih posebnosti koje obogaćuju hrvatski etnički i etno-kulturni, ali i državno-politički prostor. Nastojanje homogene ekipe na izradbi završnog proizvoda Istarske enciklopedije odredila je misao vodilja: različitost i raznolikost Istre kao etno-kulturnog i ukupnog nije opasnost ni za jednu državu, već njihovo bogatstvo«, istaknuo je Matijašić.

Zbirka drama »Ptičice« Filipa Šovagovića

Zbirka drama »Ptičice« *Filipa Šovagovića*, predstavljena je u utorak 3. svibnja u Gradskom dramskom kazalištu »Gavella« u Zagrebu koje je ujedno i nakladnik knjige. Knjiga na 200 stranica donosi četiri Šovagovićeve djela »Cigla – dosadna drama«, »Ptičice – zatvor zvan čežnja«, »Festivali – život, smrt« i »Jazz«. Drame Filipa Šovagovića od 1998. na repertoaru su kazališta u Splitu, Rijeci, Njemačkoj, BiH, a Narodno kazalište u Subotici uspješno izvodi njegovu dramu »Ptičice« koju je režirao *Robert Ra-*
ponja.

Koncert zbora »Collegium Musicum Catholicum« u Subotici

Doprinos nacionalnoj kulturi

*Program koncerta je osmišljen tako da slušatelju daje uvid u djela hrvatskih skladatelja s naglaskom na one koji su djelovali ili još uvijek djeluju na području bliže Subotici * Glavni dojam cijelog nastupa predstavlja svakako vitalnost mladačkog duha u prijenosu ljepote sakralne glazbe*

U organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« i Franjevačkog samostana u Subotici, u subotu, 30. travnja, u Franjevačkoj crkvi sv. Mihovila u Subotici održan je koncert mješovitog komornog zbora »Collegium Musicum Catholicum« pod nazivom »Večer sakralnih skladbi hrvatskih skladatelja«. Zbor je nastupio u sastavu od 24 člana a njime je ravnao Miroslav Stantić. Uz zbor su nastupili mr. Kornelije Vizina na orguljama i Tamara Štricki na flauti.

»Svaki kršćanski narod ponosi se svojom kršćanskom kulturom i baštinom. Jedno od velikih područja nacionalne kulture je i glazbena kultura. Hrvatska nacija, iako malobrojna, ima veliku crkvenu glazbenu baštinu«, riječi su preč. Andrije Kopilovića koji je otvorio ovaj koncert ističući pritom da kada zbor mladih ljudi izvodi ovakvu glazbu »onda smo veliki duhom«.

NAGLASAK NA SUBOTIČKIM SKLADATELJIMA: Program koncerta je osmišljen tako da slušatelju daje uvid u djela hrvatskih skladatelja s naglaskom na one koji su djelovali ili još uvijek djeluju na području bliže Subotici.

Koncert je otvoren osobito poznatim pjesmama »Blagoslovljena ova zemlja moja« i »O, Marijo zvijezdo mora« dirigenta i skladatelja Milana Asića, autora koji je djelovao u Subotici i koji je napisao više duhovnih skladbi za subotički kate-

dralni zbor. Potom su slijedile dvije skladbe Mate Leščana »Zdravo sveta Rodiljo« i »Mir nam svoj daruj« te »Hvali dušo moja Gospoda« autora Krste Odaka. Slijedila je izvedba pjesme Ive Perana, skladatelja pučkih misa u narodnom duhu, »Aganče Božji« iz mise na spomen 500. obljetnice krbavske bitke, koja se istaknula po istarskoj ljestvici u kojoj je napisana. Koncert se nastavio uz »Kraljice nebeska, raduj se« Ivana Kokota, »Krist uskrсну« Margite Cetinić, »Intradu i koral« Mate Leščana te

skladbu iz mise u čast svete Terezije Avilske »Jaganjče Božji« mladog subotičkog autora Alena Kopunovića Legetina.

VITALNOST MLADALAČKOG DUHA: Na programu koncerta se našla i skladba »Svjedoci vjere« Šime Marovića a posebna počast hrvatskom skladatelju i muzikologu Albi Vidakoviću koji zauzima istaknuto mjesto u glazbi 20. stoljeća, dana je izvedbom »Zdravo, o moj anđele« i himnom »Zdravo zvijezdo mora« na koju se nadovezala kratka i u duh pjesme uklopljena, orguljska improvizacija mr. Vizina. Za kraj službenog dijela koncerta zbor je izveo djelo suvremenog skladatelja iz Beograda, Loranda Kilbertusa »Sanctus« iz mise dispartate (misa koja svoju subotičku praizvedbu duguje baš ovom zboru) te skladbu Anđelka Klobučara »Isus Krist, jučer, danas i uvijek«. Potom se zbor poklonio publici te izveo još dvije pjesme »Kraljice nebeska, raduj se« i Palombelli-nu »Aleluja«.

Prepoznavanje značaja duhovnih sadržaja tradicionalno smještenih i u prostor glazbe prirodno se nameće kao suština ovog koncerta. Glavni dojam cijelog nastupa predstavlja svakako vitalnost mladačkog duha u prijenosu ljepote sakralne glazbe. Ovaj je bio samo još jedan dokaz istrajnog i napornog rada te kvalitete zbora koji je zakoračio u 11 godinu svoga postojanja.

Davor Bašić Palković

Dječji ansambl HKC »Bunjevačko kolo« gostovao u Turskoj

Tolerancija se uči

»Putovanja su dragocjena zbog toga što se djeca upoznaju s drugim kulturama shvaćajući važnost prožimanja kultura«, ističe umjetnički voditelj folklornog odjela Centra Davor Dulić

Folklori odjel Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« gostovao je koncem travnja u turskom gradu u Eskişehiru. Gostovanje je uslijedilo nakon uspješnog godišnjeg koncerta dječjih folklornih grupa Centra koji je održan 17. travnja u Subotici, nakon čega je dječji ansambl, koji čine djeca uzrasta od sedam do trinaest godina, odmah krenuo na dug put do Turske, gdje su članovi ansambla plesom, pjesmom i tradicionalnim nošnjama predstavili svoja dostignuća u njegovanju tradicionalnog folklornog nasljeđa.

Na put se krenulo 19. travnja navečer, a putovalo se autobusom. Trideset i petoro djece na putovanje su povelj umjetnički voditelj Folklornog odjela Centra Davor Dulić, učiteljice plesa Aleksandra Lipozenčić i Marina Matković i glazbeni voditelj Marinko Kujundžić. U Eskişehir su stigli 21. travnja oko podneva i bez obzira na uzrast, sva djeca su dobro podnijela dugo putovanje. Međunarodni folklorni festival u Eskişehiru organizirala je privatna osnovna škola Mat-Fkb Özel gelisim okulari, ispred koje su domaćini srdačno dočekali svoje goste iz Subotice.

PROŽIMANJE RAZLIČITIH KULTURA: »Nakon ručka, dobili smo smještaj u domovima roditelja djece koja pohađaju osnovnu školu koja je organizirala festival i boravak u njihovim domovima je bitna karakteristika ovoga atraktivnog gostovanja Folklornog odjela našeg Centra. Smatram jako dobrim što su djeca na taj način bila smještena, jer se time ostvarila specifična komunikacija i prožimanje različitih kultura, što je uvijek dobro. Turska jest dio Europe, ali je to ipak jedna drugačija kultura od one na koju smo navikli. Ako je netko od nas možda i imao predrasude prema kulturi te zemlje, nakon ovoga gostovanja te predrasude sigurno više ne postoje. Moj je dojam da Turci kvalitetno žive i u duhovnom i u ekonomskom smislu. U Eskişehiru živi preko pola milijuna stanovnika, grad je izuzetno uređen i besprijekorno čist, mnogo je travnjaka, a u gradu se mogu vidjeti brojne biste, kipovi i spomenici. Uočljiva je ekonomska ekspanzija, jer se mnogo gradi, od trotoara, parkinga, garaža, igrališta, pa do kompleksa zgrada. Domaćini su zaista pokazali veliku ljubaznost i predusretljivost, trudili su se na sve načine nam ugoditi i ovo gostovanje je veliko iskustvo za mene, kao i za male Subotičane koji su imali priliku upoznati se s jednom drugačijom kulturom od

naše, što je po mom mišljenju najdragocijeniji dio ovoga gostovanja«, kaže Davor Dulić.

Na međunarodnom folklornom festivalu u Eskişehiru predstavilo se šesnaest ansambala iz Europe, a dječji ansambl Centra »Bunjevačko kolo« prvi nastup imao je na službenom otvaranju festivala u petak 22. travnja u sportskoj dvorani, kada su se brojnoj publici predstavili i ostali ansambli.

EUROPSKI FESTIVAL: »Na samome otvaranju festivala publici smo se predstavili s plesovima iz Međimurja, a svirao je dječji tamburaški orkestar našeg Centra. Festival se sutradan nastavio odvijati po cijelome gradu, ansambli su nastupali na ulicama i trgovinama. Ponovni nastup smo imali u nedjelju, 24. travnja na trgu ispred hotela, kada smo se predstavili s obimnijim programom, bunjevačkim, mađarskim, ukrajinskim i međimurskim plesovima, a publika nas je dobro prihvatila o čemu su svjedočili pljesci. Folklorni festival u Eskişehiru je mlad, a organizatori ga nastoje razviti, pokušavajući napraviti veliki europski festival dječjeg folklornog stvaralaštva. Organizatori i sada uspijevaju pratiti sve europske folklorne trendove, ali festival će se sigurno razvijati gledajući sadržaj, dok je organizacija na vrhunskoj razini«, kaže Davor Dulić, napominjući da je folklorna umjetnost u Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori, Bugarskoj, Makedoniji, Rumunjskoj i Mađarskoj mentalno najbogatija, a za turski folklor je karakterističan istočni melos koji karakterizira ponavljanje uglavnom tri tona koja se sviraju na instrumentima sasu i tamburinu i eventualno zurlama, a što je na dulje slušanje ritmički veoma poticajno.

»Putovanja su dragocjena zbog toga što se djeca upoznaju s drugim kulturama shvaćajući važnost prožimanja kultura. Djeca u našem Centru ne dobivaju samo znanje o tradicionalnom folklornom nasljeđu, nego se pedagoškim radom, kao i na turnejama, uče onome što je plemenito u duhovnom i socijalnom smislu. Tolerancija se uči i ovo što mi radimo u Centru nije samo tek puki folklor da bi se pokazala narodna nošnja. Kod nas u Centru mjesta imaju sva zainteresirana djeca iz Subotice, a putovanja stvaraju kvalitetu u duhovnom smislu i zbog toga su ona jako važna«, kaže Davor Dulić, napominjući da predstoji intenziviranje rada s pripremnim ansamblom Centra, koji će početkom sedmog mjeseca gostovati u Olomoucu u Češkoj.

Z. Sarić

Dan mladih subotičke biskupije

Slijedeći zvijezdu svoje vjere

*Ove je godine na poziv Karmelićana susret mladih održan u somborskom karmelićanskom samostanu **

»Ako vam Bog bude na prvom mjestu sve će ostalo biti na pravom mjestu«,

*poručio je mladima o. Vjenceslav Mihetec koji je održao predavanje **

Euharistijsko slavlje predvodio je subotički biskup mons. Ivan Penzeš

Piše: Andrija Anišić

Već tridesetak godina mladi subotičke biskupije okupljaju se 2. svibnja na proslavu svoga dana. Najčešće mjesto njihovog susreta bio je drevni Bač, no ponekad je taj susret mladih održan i u drugim mjestima. Ove je godine na poziv Karmelićana susret održan u somborskom karmelićanskom samostanu koji obilježava stotu obljetnicu postojanja. Susret se održao pod geslom: Dodosmo, pokloniti se Gospodinu!

Na susretu se okupilo oko 300 mladih iz svih dijelova biskupije.

S njima je bilo i dvadesetak svećenika, jedna časna sestra i nekoliko kateheta i katehistica laika. Susret je započeo pjevanjem, mladima omiljene, šansone »Kriste u Tvoje ime...«, uz pratnju orkestra i zbora mladih somborskih župa Presvetog Trojstva i Sv. Križa, koji su inače čitav dan predvodili pjevanje.

PREDAVANJE NA TEMELJU PORUKE PAPE IVANA PAVLA II.: Na početku susreta okupljene mlade pozdravio je, u ime organizatora, *preč. Josip Pekanović*, somborski župnik i dekan. Zatim je mlade pozdravio prior somborskog karmelićanskog samostana o. *Bernardin Vismeg*. On je izrazio mladima dobrodošlicu i u kratkim crtama predstavio stoljetni samostan i crkvu u kojem se nalaze. Nakon njega predstavnici pojedinih župa predstavili su svoje zajednice mladih.

Slijedilo je predavanje o. *Vjenceslava Miheteca*, karmelićanina iz Zagreba. On je na temelju poruke pape *Ivana Pavla II.* za ovogodišnji Svjetski susret mladih: »Dodosmo pokloniti mu se« (Mt 2,2), održao vrlo zanimljivo i mladima blisko predavanje s konkretnim uputama za život. U uvodu svoga predavanja on je protumačio tko su karmelićani i što je samostan, a potom se slijedeći Papinu poruku, zadržao na svim bitnim naglascima te poruke. Najprije je istaknuo primjer »mudrog starca« pape *Ivana Pavla II.* koji je pozvao na susret u Köln mlade iz čitavoga svijeta,

Početak susreta

ali ne samo mlade katolike nego i nevjernike i sve tražitelje Boga. Taj »časni Starac« bio je omiljen među ljudima, a osobito među mladima, jer im je neustrašivo navješćivao Istinu.

o. Bernardin Vismeg

»On je jasno uočavao Zvijezdu, slijedio njezinu putanju, i pozivao ljude čitavoga svijeta da je slijede jer ona vodi k Isusu – Istini koja oslobađa«. Papa je to mogao učiniti jer je ljubio Istinu i jer je ljubio sve ljude, jer »istina bez ljubavi ubija, a ljubav bez istine luduje«, istaknuo je predavač. Zatim je protumačio tko su mudraci i naglasio da je njihova veličina što su se odvažili poći na put pun neizvjesnosti i poteškoća, slijedeći Zvijezdu kojoj su vidjeli izlazak i koja ih je dovela k Isusu. U nastavku predavanja na mladima blizak način protumačio je koja je razlika između Zvijezde koju su slijedili mudraci i svih onih drugih zvijezda (star-sustav) kojima se mladi danas oduševljavaju. »Isusova zvijezda je zvijezda koja obasjava, a ne opsjeda i zaposjeda«, kako to čine razni suvremeni 'starovi' naglasio je o. Vjenceslav Mihetec.

OBITELJI BOŽJIH PRIJATELJA: U drugom dijelu predavanja, govorio je o razlici između veselja i radosti. Kad mudraci ugledaše zvijezdu nad Betlehemom, kojoj

vidješe »izlazak« obradovaše se radošću veoma velikom. Malo prije toga oni su doživjeli veselje na Herodovom dvoru. To veselje ih, međutim, nije ispunilo radošću. Isus ispunja pravom radošću. »Mladi bačke Crkve! Vi ste danas došli ovdje slijedeći zvijezdu svoje vjere. Došli ste ovdje susreti Isusa i pokloniti mu se! Došli ste slušati o njemu, pjevati, moliti, o Isusu razgovarati... klanjati mu se i primiti ga u svetoj pričesti. Otvorite mu širom svoje srce i on će vas ispuniti mirom i radošću te ćete onda odavde moći otići drugim putem svojim kućama, tj. drugačiji i bolji... Dragi mladi, zapamtite: ako vam Bog bude na prvom mjestu sve će ostalo biti na pravom mjestu«, poručio je mladima o. Vjenceslav. U završnom dijelu predavanja poticao ih je da u svojim obiteljima i u svojim župnim zajednicama kamo se vraćaju izgrađuju takve skupine, »obitelji Božjih prijatelja« gdje će se Isusova zvijezda moći zaustaviti te će uz pomoć njezinog sjaja moći obasjati put i onim svojim vršnjacima koji Boga ne poznaju i koji ga traže. »Vi morate biti svjedočke skupine koje će neprestano oko sebe okupljati nove i nove Isusove prijatelje i one koji ga i neznajući traže. Budite s Bogom radosni, pa ćete biti privlačni«, zaključio je predavač.

RAZGOVORI O ODRŽANOM PREDAVANJU I PAPINOJ PORUCI: Nakon kratke stanke mladi su se rasporedili u petnaestak skupina. Najbrojnija je bila skupina ovogodišnjih krizmanika, s kojima je bio *mons. Stjepan Beretić*, katedralni župnik, koji je s njima imao poseban program. Sve ostale skupine predvođene svećenicima te katehetama i katehisticama i posebno pripremljenim animatorima razgovarale su o predavanju te o Papinoj poruci, koju su svi dobili. U svjetlu predavanja i Poruke ocjenjivali su svoj život i život u svojim župnim zajednicama i među njihovim vršnjacima iz škole, fakulteta ili radnog mjesta.

Prvi dio susreta završio je euharistijskim klanjanjem koje je u crkvi predvodio o. Vjenceslav, a potom je bio ručak koji su za sve sudionike ovoga susreta pripremile marne somborske žene. Poslije ručka mladi su posjetili i pogledali crkvu Presvetog Trojstva, gdje ih je pozdravio župnik Josip Pekanović, dok im je tu »crkvu svoga djetinjstva i mladosti« predstavio *mons. Stjepan Beretić*. Odatle su se mladi uputili u župu Sv. Križa, gdje ih je dočekaao i pozdravio župnik *Lazar Novaković*. U toj župi mladi su se uz druženje i igru imali prilike bolje se međusobno upoznati.

Orkestar i zbor mladih somborskih župa Presvetog trojstva i Sv. Križa

Marko Forgić i Andrija Anišić s mladima

Radna skupina mladih

Mladi pred stoljetnom crkvom

U 16,30 sati bio je plenum u kojem su pojedini predstavnici radnih skupina izvijestili o čemu su razgovarali i što su zaključili te što namjeravaju činiti i promijeniti u svom osobnom životu i u životu zajednica mladih u svojim župama. Dobru nadu za budućnosti daje činjenica da su mladi najčešće u svojim izvješćima navodili rečenicu: »Kad ti je Bog na prvom mjestu sve je ostalo na pravom mjestu«.

EUHARISTIJSKO SLAVLJE: Odmah poslije plenuma bilo je Euharistijsko slavlje, kao vrhunac toga susreta. Slavlje je predvodio subotički biskup *mons. Ivan Penzeš*, u zajedništvu sa svećenicima i redovnicima koji su bili sudionici toga susreta.

U prigodnoj propovijedi biskup Penzeš govorio je ljepoti Crkve koju vodi Duh Sveti. On je naglasio kako smo to čudesno vodstvo Duha Svetoga promatrali u dugom i plodnom pontifikatu pape Ivana Pavla II., a također se jasno nazire i početnom djelovanju pape *Benedikta XVI.* Biskup je zatim upozorio mlade da je djelovanje Duha Svetoga i Isusova prisutnost isto tako snažna i očita i u njihovom životu ali se trebaju otvoriti tom djelovanju sa spremnošću da prihvate sve planove koje on ima s njima uzdajući se u Božju providnost. »Ne smijemo ništa precrtavati niti mijenjati u Božjim planovima koje je narisala njegova providnost, pa i onda kada nam se ti planovi čine čudnima i kad su protiv ljudske logike«, istaknuo je biskup.

I biskup Ivan Penzeš je mlade pozvao da budu svjedoci Kristovog uskrsnuća i njegove žive prisutnosti u našoj svakidašnjici te da blagoslivljaju sve ljude i pobjeđuju

»zlo dobrim« u svojoj sredini. »Ne bojte se te odgovorne zadaće. Vi to možete činiti s Isusom, koji je vaš prijatelj. Nemojte sumnjati u snagu Kristove pobjede, jer kadgod počnemo sumnjati, onda počinjemo i tonuti. Snažnom vjerom mi i sebi i onima oko nas dajemo jakost da sve izdrže i razlog nade da su promjene i bolji svijet mogući, što je sad već očito i u našoj sredini, jer danas i naše društvo računa s Crkvom, dok ju je još samo prije desetak godina progonilo i smatralo nazadnjačkim elementom«, zaključio je biskup Penzeš.

MOLITVA KOD GROBA SLUGE BOŽJEGA O. GERARDA TOME STANTIĆA: Na misi su mladi čitali Božju riječ i predmolili molitve vjernika koje su sami sastavili. Pjevanje je predvodio spomenuti zbor mladih somborskih

župa, a uključili su se i svi ostali, jer su im organizatori pripremili tekstove svih pjesama koje su se toga dana pjevale.

Na kraju sv. mise preč. Pekanović je u ime organizatora zahvalio biskupu na podršci, domaćinima na ljubavi i gostoprimstvu i svima koji su sudjelovali i organizaciji toga susreta, a napose mladima na sudjelovanju i vladanju koji su bili primjerni. Nakon blagoslova, mladi su se predvođeni biskupom i svećenicima, okupili kod groba Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića gdje je biskup predmolio molitvu za njegovo proglašenje blaženim i svetim, čime je ujedno i zaključen Dan mladih subotičke biskupije. ■

o. Vjenceslav Mihetec

Mladi pred grobom o. Gerarda Tome Stantića

Uz knjigu »Zadnja pošta: Subotica« Milivoja Prčića

Gradske priče

Priče u ovoj knjizi pripovijedaju o usponima i padovima nekih od onih ljudi koji su stvarali i činili urbani duh Subotice, kao i o životu samog autora koji je dijelom proživljen 'kao literatura'

Subotički književnik Milivoj Prčić javio se zbirkom priča »Zadnja pošta: Subotica« 2001. godine, nakon jednog objavljenog romana (»Stari zid«, Osvit, Subotica, 1992.). Knjiga »Zadnja pošta: Subotica« sadrži dvadeset i pet priča, a objavljena je u nakladi Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo«.

Ovo prozno djelo Milivoja Prčića donosi priče o životu samoga autora koji je dijelom proživljen 'kao literatura', a u pričama se prepoznaju i likovi Subotičana koje je Prčić okarakterizirao kao vukove Subotice koji nikada nisu bili niti na jednoj radnoj akciji komunističke omladine i nikada nisu bili u Kumrovcu, niti u Kući cvijeća, kao ni na sletovima za Dan mladosti. Priče u ovoj knjizi pripovijedaju o usponima i padovima nekih od onih ljudi koji su stvarali i činili urbani duh Subotice u vremenima kada se 'podgrijavanjem' pokušavala održati marksistička ideologija.

STAV RAZLIKE: Milivoj Prčić realistički pripovijeda o večernjim izlascima tramvajem na Palić, o atmosferi u kavana Mala gostiona, Crvena ruža, Bijela ruža, o 'kraljevima kavana' i prvom kafiću u Subotici, u 'Borovo' ulici koji je dobio ime Lav, piše Prčić i o Klubu ljubitelja umjetnosti i o večerima s početka šezdesetih godina prošlog stoljeća kada se s prijateljima nalazio na Korzu, o izletima u Szegedin s početka sedamdesetih godina, kao i o noćima koje su provedene na terasi kavana hotela Patria i o partijama preferansa koje su igrane na ženskom štrandu na Paliću, a na svim tim mjestima odvijale su se gradske priče, one vedre i one tužne, priče o ljubavima, zanosima i razočarenjima. Osim raznih dogodovština, avantura i kalambura, specifičan duh druženja koji je opisan u pričama Prčića, građen je dugim razgovorima prijatelja o raznim temama, od slikarstva, glazbe, književnosti, pa do povijesti filozofije, psihologije, kulturne antropologije i o antologijskim šah partijama.

Pripovijedanje Prčića ne sadrži jalovu gorčinu spram vremena u kojemu se pokušavalo nametnuti jednoobrazno mišljenje, niti isprazan sentiment prema junacima ispričanih priča koji su se distan-

cirali od dominantnih političkih odnosa stvarajući vlastiti mikro-svijet koji je karakteriziralo što ga ne čine ljudi od jedne knjige. Prčić pripovijeda o životnoj energiji junaka svojih priča, ali i o svojim kušnjama i sudjelovanju u događajima koji su se dešavali, kako u duhovnome okruženju koji su stvarali njegovi prijatelji, tako i u sistemu vrijednosti koji je tadašnja politička vlast pokušavala etablirati. Na čitateljima je da prosude jesu li događaji, način života

nazora kojima se udarnički nastojala ukalupiti svijest ljudi, a Milivoj Prčić nije propustio, a da ne zabilježi i sljedeće o tim vremenima: »Državni 'spavači' su se mirno pripremali u snovima za svoje uloge u ratovima koji dolaze, gdje će pokazati svoje umijeće izdaje sebe i drugog, bez ikakve nagrade, jer srebrnjaci su odavno podijeljeni. Za državne 'spavače' je izdaja pitanje slasti, orgazma duhovnih zlikovaca, ledeni smijeh zvijeri u čovjeku koja na ovim prostorima kolje svake druge generacije svoje izmišljene protivnike, kojima se nakon dugog niza godina otkrivaju i obilježavaju grobovi«.

Priče Milivoja Prčića usmjeravaju našu pozornost na prošla vremena, ali samim time što je marksistička ideologija smještena u beživotni muzej, potiču i na pitanje kakva je supstancija aktualnih gradskih priča koje su specifični znakovi vremena. Pod naizgled ugodnom maskom potrošačkog društva, usmjerenim stvaranjem javnog mišljenja, na početku novoga milenija dominiraju društveni procesi kojima je etabliran lažan osjećaj sigurnosti u paradoksalnom društvenom stanju za koje je karakterističan gubitak svijesti o vrijednosti ljudske osobnosti. Priče Prčića dokument su o nastojanjima očuvanja ljudske osobnosti u jednome prošlom, svršenom društvenom kontekstu izopačene duhovne represije, a gradske priče o aktualnom poimanju realnosti i duhovnoj gladi novih vukova Subotice u vremenu u kojemu je nadvladala tzv. filozofija užitka sigurno se već pišu, a te nove gradske priče bit će nastavak kontinuiteta književnih poetika i umjetničkih izraza i svjedočanstava o urbanom, kakva se već nalaze u djelima subotičkih književnika Lazara Merkovića, Milovana Mikovića ili Vojislava Sekelja. Književnik Milivoj Prčić objavio je prošle godine knjigu monodrama »Salaš u lampasu« (HKC »Bunjevačko kolo«, Subotica), a kako mu je u rukopisu knjiga pripovijesti »Sjeverno od kanala Franz Josef I.«, ostaje nam za vidjeti osobni duh ovoga pisca u novome zrcalu njegove knjige koja je pisana u vremenu bezličnosti kulture smrti.

Z. Sarić

i nazori junaka Prčićevih priča bili građeni i jesu li proizašli na iskustvu lagodnoga eskapizma ili je to pak bio stav razlike i sofisticiran način subverzije spram tada vladajuće ideologije.

VRIJEDNOST LJUDSKE OSOBNO - STI: Mišljenja sam da su akteri ovih priča odabrali urbani, građanski izraz načina življenja, gradeći osobnu osjećajnost razlike u olovnim vremenima kada se glorificirala tzv. 'radnička klasa i poštena inteligencija'. Shvaćajući beskorisnost izravnog konflikta s vladajućom dogmom, u društvenom kontekstu zbilje sudbinskog prostora življenja, kada je veoma veliki broj ljudi mislio da se može odletjeti u 'svijetlu budućnost', Subotičani ovjekovječeni u pričama Prčića težili su izgraditi vlastiti identitet van ideologijskih svjeto-

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo »Bajmok«

Očuvati kulturu i tradiciju bunjevačkih Hrvata

*U dosadašnjem radu u okviru Društva »rodilo« se više sekcija – slamarska, slikarska i najpoznatija, sekcija fijakerista * Od svog nastanka do danas Društvo je organiziralo niz manifestacija, kako samostalno tako i u suorganizaciji s društveno-političkim i kulturnim organizacijama pri MZ Bajmok*

Petar Skenderović

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo »Bajmok« iz Bajmoka osnovano je u rujnu 2002. godine. U namjeri da rad ovog Društva predstavimo široj javnosti razgovarali smo s njihovim ravnateljem *Petrom Skenderovićem*.

HKUD »Bajmok« broji oko 40 članova, a kao primarni cilj ima očuvanje kulture i tradicije Hrvata s ovih prostora. U dosadašnjem radu u okviru Društva »rodilo« se više sekcija – slamarska, slikarska i najpoznatija, sekcija fijakerista. Slammarke vodi *Cecilija Matoš*, slikarsku sekciju *Slavica Perčić*, a fijakeriste predvodi *Tumbas Većo*. Planiraju i organiziranje folklorne sekcije, ali, po riječima Skenderovića, za to još nema prostornih i financijskih uvjeta. Sjedište Društva je trenutačno locirano u prostorijama MZ Bajmok. Rad Društva karakterizira i suradnja s ostalim srodnim KUD-ovima iz okolice, posebice s HKUD »Đurđin« i HKUD »Matija Gubec« u Tavankutu te HKC »Bunjevačko kolo« iz Subotice. Mladih članova nema puno, ističe Skenderović, ali se oni u rad Društva uključuju prigodom manifestacija.

NIZ MANIFESTACIJA: Od svog nastanka do danas Društvo je organiziralo niz manifestacija, kako samostalno tako i u suorganizaciji s društveno-političkim i kulturnim organizacijama pri MZ Bajmok.

»Prošlu 2004. godinu Društvo je otpočelo organiziranjem književne večeri i predavanja s temom 'Bunjevci-Hrvati'. U travnju je organizirano obilježavanje običaja bunjevačkih Hrvata vezanih za jedan od najvećih vjerskih blagdana – Uskrs. Na jednoj od najvećih prošlogodišnjih kulturnih manifestacija održanih u Bajmoku pod nazivom 'MIRK' (Međunarodna izložba rukotvorina), članovi Društva su također sudjelovali, predstavivši se radovima u tehnici šlinga i ručnim radovima ka-

koji se nekada nije koristio u svakidašnjem životu nego u izuzetnim slučajevima dolaska gostiju. Na ovoj manifestaciji Društvo je osiguralo veliku većinu eksponata, uglavnom starih alata za obrađivanje oranica, koji su bili izloženi u dvorištu OŠ »Vuk Karadžić«.

»U sklopu 'Prvomajske pasuljijade' koju je organiziralo KPD »Jedinstvo-Egység« iz Bajmoka naše Društvo je organiziralo tzv. »Fijaker taxi« koji je cijeli dan besplatno razvozio posjetitelje manifestacije«, kaže Skenderović. »Petog lipnja je po prvi puta je u organizaciji našeg Društva upriličena likovna kolonija. Na koloniji su nam gosti bili članovi Likovnog odjela HKC 'Bunjevačko kolo' iz Subotice. Ko-

S otvaranja MIRK-a (Međunarodne izložbe rukotvorina) u Bajmoku

rakterističnim za bunjevačke Hrvate s ovog podneblja«, kaže Skenderović, napominjući da su ovom prigodom pokraj rukotvorina izložili i »čistu sobu« – dio kuće

lonija je upriličena na salašu *Jožefa Heđija*. Pokraj slikara koloniju je posjetio i veliki broj mladih, što je bilo veliko zadovoljstvo za nas organizatore jer je jedan od

ciljeva ovog saziva bila popularizacija slikarstva među mladima te poticaj za osnutak takvog odjela i kod nas. U sljedećem mjesecu smo organizirali izložbu radova s likovne kolonije 'Bunarić 2002', na čijem

set parova mladih obučenih u tradicionalne narodne nošnje bunjevačkih Hrvata.

U studenom HKUD »Bajmok« organiziralo je jesenju koloniju slikara na kojoj su ponovno sudjelovali članovi Likovnog od-

rontološkog kluba u Bajmoku uz nazočnost velikog broja gostiju. U sklopu izložbe dramska sekcija Društva odigrala je skeč na temu budućeg praznika »Materice«.

OVOGODIŠNJI RAD: Ove godine 17. siječnja povodom bratimljenja Bajmoka i Bácsalmása upriličena je svečanost na kojoj je Društvo sudjelovalo s izložbom slika u tehnici slame.

»Krajem veljače u prostorijama Geron - tološkog centra u Bajmoku organizirali smo promociju knjige *Stanke Kujundžić* 'Naši mladenci', a već u ožujku smo u okviru 'vodenog ponedjeljka' organizirali fijkerski prijevoz momcima-polivačima u Bajmoku«, kaže Skenderović.

Analizirajući plan za ovu godinu, Skenderović je istaknuo kako je Društvo spremno održati tempo rada te planiraju organiziranje »Proljetne kolonije slikara« u suradnji s HKC »Bunjevačko kolo«, koncert tamburaša tavankutskog HKUD »Matija Gubec« u Crkvi svetih apostola Petra i Pavla u Bajmoku, sudjelovanje na tradicionalnoj smotri folkloru »Bajmok 2005«, organiziranje vrhunca žetvenih svečanosti »Dužijanca 2005« u Bajmoku, sudjelovanje na gradskoj »Dužijanci«, »Jesenju koloniju slikara«, takmičenje u ručnom branju kukuruza, sudjelovanje na manifestaciji »Dani Bajmoka« te pred kraj godine i iz-

Fijkakeristi kao gosti na koloniji slikara u Bajmoku

je otvorenju o historijatu kolonije govorio dopredsjednik Likovnog odjela HKC 'Bunjevačko kolo' *Lajčo Vojnić Zelić*.«, kaže Skenderović.

»DUŽIJANCA 2004«: »Najveća manifestacija u organizaciji našeg Društva bila je 'Dužijanca 2004' koja je održana 11. srpnja u suradnji s župom Svetih apostola Petra i Pavla u Bajmoku te uz pomoć brojnih volontera. Pripreme za ovu manifestaciju otpočele su mjesec dana ranije, kada su naši mladi započeli čišćenje žita i pletenje vijenaca. U povorci manifestacije sudjelovalo je šest fijkera našeg Društva, koji su bandaša *Zvonimira Kopilovića* i bandašicu *Natašu Perčić* vozili do župne crkve gdje su ih pričekali vlč. *Slavko Večerin* i župni vikar *Ervin Kovač*. Sveta misa, vrhunac žetelačkih svečanosti, održana je u prelijepo ukrašenoj župnoj crkvi. Prigodnu propovijed održao je vlč. *Andrija Kopilović*, a nazočni su bili *Lazo Vojnić Hajduk* u ime HNV-a te članovi vodstva MZ Bajmok *Antal Mojzes* i *Stojan Ivošević*. U večernjim satima na platou KPD 'Jedinstvo-Egység' predstavljeno je 'bandašičino kolo'. Svirao je tamburaški orkestar iz Tavankuta«, objašnjava Skenderović, ističući kako su fijkakeristi Društva također sudjelovali na žetelačkim svečanostima u Tavankutu, kao i na centralnoj gradskoj Dužijanci, kada je uz njih sudjelovalo i de-

jela HKC »Bunjevačko kolo« kao i slikari - ca iz Sombora, *Cecilija Miler*. Istog dana, 5. studenog, na pokrajinskoj smotri recitatora na hrvatskom jeziku je sudjelovalo i

Prikaz običaja Materica u organizaciji Društva

osam recitatora, članova Društva, a *Lajčo Rožumberski* je osvojio jednu od nagrada. Koncem godine priređena je i izložba amaterskog slikara iz Bajmoka *Paje Kečeno - vića*, koja je održana u prostorijama Ge-

vođenje kulturnog programa s temom narodnih običaja vezanih za predbožićne i božićne blagdane.

Davor Bašić Palković

O monografiji »Život neandertalca« doc. dr. sc. Ivora Karavanića

Portretiranje pračovjeka

Neandertalce nalazimo gotovo u svim zemljama u kojima danas žive Hrvati. Taj je čovjek živio na tlu današnje Hrvatske 28.000 godina prije dolaska Hrvata i njegovi ostaci prelaze značaj nacionalne kulture, no golema su, i slatka, obveza Hrvata da očuvaju njihove artefakte

Piše: Zdenko Samaržija

Tko poznaje rad doc. dr. sc. Ivora Karavanića neće se iznenaditi vrsnom kvalitetom teksta i slikovnog priloga u odličnoj monografiji naslovljenoj, jednostavno, »Život neandertalca« (Školska knjiga, 2005., 174 stranice). Pristojno bi bilo dodati da Karavanić knjigu nije radio sam, već da je urednik knjige dr. sc. Zoran Velegić, vodeći urednik povijesnih knjiga u Hrvata. No osim fantastičnoga teksta i vrsnog ilustrativnog segmenta, monografija »Život neandertalca« ima, budimo priprosti, ono nešto; suvremeno i antikno; narativno i vrsno vizualno, dakle, moderno i kvalitetno.

U njoj nema nesuvislih detalja, ishitrenih zaključaka ili prejudiciranja stava. To nimalo ne znači da je knjiga laka za čitanje. Naprotiv. Ona postaje pravom morom za intelektualne radoznalce; na svakoj su nas stranici iznenadili i autor i urednik ubacivši nešto nevjerovatno blisko, toplo, što običnoga čitatelja motivira da i sam krene iščitavati literaturu o neandertalcima. Obilje literature i objašnjenje svih relevantnih pojмова nalazi se u knjizi.

Neandertalci su, piše u monografiji, prvi Europljani. Karavanić je još jednom dokazao da je vrstan poznavalac njihove svakodnevne, od one tehnološke, reproduktivne i društvene. Neandertalcima su nepošteno pripisani stereotipi o agresivnosti i grubosti. Karavanićeva knjiga ruši takve mitove i uz obilje dokaza portretira pračovjeka kao toplo biće koje je skrbilo o svojim bližnjima. Majstorski je iz krhotina složio suvislu priču o tehnologiji neandertalaca. Koristeći nalaze iz Vindije i Krapine, koji su, sjećaju se neki, postavljeni na izložbi 2003. godine, Karavanić je objasnio tehnologiju izrade oruđa i oružja te njihovu upotrebu. Međutim, Karavanić nije tu stao, već je koristeći iskustva drugih arheologa, kako onih zapadnih, tako i onih istočnih

tradicija, ispričao suvislu priču o životu neandertalaca. Raščlanio je mnoge segmente njihova života, načine dolaska do hrane, pravljenje odjeće i objasnio njihovu duhovnu svijest. Dotaknuo je i eventualni kanibalizam neandertalaca, njihovu spolnost i pokušao odgonetnuti probleme odgoja i odnosa prema pojedinim društvenim skupinama.

Zaključimo, hrvatska se arheologija ima čime ponositi. Zagrebačka arheološka škola, čiji su učenici vrsni poznavatelji neandertalaca (Karavanić), Vučedolske kulture (A. Durman),

Grka na Mediteranu (M. Miličević), ranoga srednjeg vijeka (Z. Tomičić), rijetki su hrvatski znanstvenici za kojima kaskaju znanstvenici zapadnoeuropskih zemalja.

Preljske pisme
iz 2005. godine

Eva Kovačević

Zov ravnice

Otišo sam jedne noći
Ostavio salaš moj
Poneo sam tamburicu
I uz njenu tanku žicu
Utapao bol.

Sad očima zamagljenim
Gledam opet rodni dom
Gledam njive u ravnici
I osićam njihov zov.

Vratiću dim
U odžake salaša
Kukuruz u čardake
Zapivaću pisme stare
I veličat običaje.

Nek svi čuju
I svi znadu
Da Bunjevci još imadu
Staru nadu
Vedra lica
Žarku ljubav u njidrima
Brazdu novu zaorat
U kolu poskočit
Za divojku se uvatiti
I tamburašu prkositi.

Pa uz čašu dobrog vina
Tamburicom okićena
Nek zaori se
»Bunjevačka vila«.

Soundtrack iz filma »Ray«

Warner, 2005.

Nakon smrti *Ray Charlesa* 10. lipnja prošle godine, Hollywood je ekspresno odlučio ekranizirati njegovu biografiju, a sasvim je logično da kada se radi životu i djelu jednog iznimmog glazbenika film pr prati i prigodni soundtrack. Samo filmsko ostvarenje pod nazivom »Ray« je lako i brzo postalo svjetski hit a uspjelo i pokupiti dvije nagrade Oscara. Film, ali i soundtrack podsjećaju nas na stvaralaštvo velikana ne samo soula nego i countryja, R&B-a, jazzu, rocka, gospela, honky tonka i bluesa, čovjeka čija je pojava za klavir ili klavijaturama postala simbolom žanrovskih križanja stilova emancipiranih od 60-ih godina prošlog stoljeća do danas.

Ray Charles Robinson rođen je davne 1930. godine u Albany, a sa samo sedam godina je oslijepio od glaukome, zbog čega je počeo nositi sunčane naočale koje su potom postale dio njegovog imagea. Pronašavši utočište u glazbi on je u preko pedeset godina dugoj karijeri potpisao mnoge nezaboravne hitove. S druge strane, Ray je bio poznat i po skandalima koji su bili povezani s drogom, alkoholom, personalnim krizama i stalnim mijenjanjem djevojaka (što je prikazano i u filmu). Bez obzira na sve traume njegova života, ljubav prema glazbi i neosporni talent uspjeli su nadvladati sva zla, a Ray je ostao zapamćen kao jedan od »najvećih«.

Soundtrack »Ray« sadrži sedamnaest klasika poput »Hit The Road Jack«, »Ge-

orgia On My Mind«, »I Can't Stop Loving You«, »Unchain My Heart«, »Mess Around«, »Drown In My Own Tears«, od kojih su neke na nosačima zvuka prisutne i u live verziji, a tri snimke koje se također našle mjesto na ovom izdanju (»What'd I Say«, »You Don't Know Me« i »Hallelujah I Love Her So«) iz 1965. godine izabrao je osobno Ray. U ulozi velikog

glazbenika našao se *Jamie Foxx* koji je izuzetno uvjerljivo gotovo s milimetarskom preciznošću »skinuo« kretanje i ponašanje nastupe ove legende. Glazba i autentični vokali ostaju za pamćenje, a film i soundtrack dobar su način da se i pripadnici mlađih naraštaja upoznaju s veličinom kakva je Ray Charles bio. Naravno, i ostao...
D. B. P.

Federiko Benković (? -1753.)

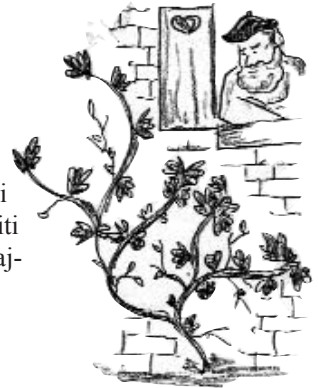
Federiko Benković, slikar, rođen je 1667. godine (do danas još nije sa sigurnošću utvrđeno gdje – Omiš, Šibenik, Brač, Verona, Venecija) a preminuo 8. srpnja 1753. u Gorici. Neosporna je činjenica da Benković potječe iz stare hrvatske, bračke i hvarske plemićke obitelji *Bankovich* alias *Baloi*. Benković je slikarstvo učio u Bologni kod značajnog baroknog slikara *Carla Cignania* pomažući mu 1706. u oslikavanju »Uzašašća Marijinog« na kupoli katedrale u Forliju. Tijekom boravka u Bologni bio je i u radionici *Giuseppe Maria Crespia* što je također ostavilo znatnog traga u njegovu slikarskom izrazu. Godine 1710. slika oltarsku palu za crkvu *Madonna del Piombo* u Bologni, koja je kasnije prenesena u župnu crkvu *Senonches* kraj Chartresa u Francuskoj. Ova, i još nekoliko slika nastalih do 1715. (kasnije izgubljenih) odigrale su ključnu ulogu u stvaranju reputacije ovoga slikara, koji je bio jedna od ključnih figura venecijanskog slikarstva tog trenutka. Značajno je utjecao i na formiranje mladog *Giambatista Tiepola*. Tijekom 1715. naslikao je četiri velika platna, njegova ključna djela, po nalogu princa *Lothara Franza Schönborna* za njegovu galeriju u palači u Pommersfelden: »Apolon i Marsija«, »Hagara i Ismael u pustinji«, »Žrtva Ifigenijina« i »Abraham žrtvuje Izaka« (koja se danas čuva u zagrebačkoj Strossmayerovoj galeriji). Djela su izuzetna čak i unutar figurativne kulture tog vremena, kako je napisao jedan od najvećih autoriteta i poznavalaca baroknog venecijanskog slikarstva, *Rodolfo Palluchini*.

Nakon smrti sam Benković i njegovo djelo bili su pomalo zaboravljeni. Njegove su slike bile pripisivane *G. B. Piazzeti*, Cignaniu i drugima, a tek početkom 20. stoljeća počinje ozbiljno proučavanje njegova rada i prepoznavanje značaja uloge njegova djela u slikarstvu kasnog baroka (settecenta) Venecije, južne Njemačke i Austrije.

HRCKOVA SVEZNALICA

KAKO BILJKE PUZE PO ZIDOVIMA?

Postoje biljke koje se nazivaju puzavice. Njihovo ime kazuje da one ne mogu rasti same, već moraju puzati po nekoj podlozi. Da bi uspjele u tome, one imaju naročiti korijen koji se jednostavno zalijepi za zid i tako postupno rastu sve do krova. Najpoznatije puzavice su zimzeleni bršljani i lozica.

OD ČEGA SE PRAVI JESTIVO ULJE?

Ulje koje koristimo u ishrani dobiva se od biljaka uljarica gnječenjem ili prešanjem, a zatim rafiniranjem. Kod nas se najčešće upotrebljava ulje od suncokreta, maslina i kukuruza. Ulje se dobiva još od kikirikija, oraha i uljane repice.

ZAŠTO IMA CVIJEĆA RAZNIH BOJA?

Boja cvijeta ovisi od jedne naročite materije koja se naziva pigment. Svaki cvijet ima svoje posebnosti, pa se to odnosi i na način prerade pigmenta. Sposobnost biljke da stvori vlastitu boju je veoma velika, pa zato imamo cvjetove čiji su krunični i čašični listići različito obojeni.

Priredio i ilustrirao: Zoltan Sič

POZIV BUDUĆIM PRVAŠIMA

Učenici I. e i II. a razreda u OŠ »Sveti Sava« u Subotici:

Nataša Kujundžić: Pozivam vas da se upišete u hrvatski odjel. Meni je u hrvatskom odjelu jako lijepo zato što smo naučili pisati i čitati. Volim pisati pisanim slovima. Najdraži su mi satovi likovnog i tjelesnog odgoja. Tu sam stekla nove prijateljice. Najdraža mi je Marija.

Marijan Šimunović: Na hrvatskom sam naučio nove riječi i želim naučiti još više. Upoznali smo neke hrvatske pisce. Ja bih pozvao jednog mog prijatelja da dođe na hrvatski.

Davor Francisković, I. h
OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Natalija Prčić, IV. c
OŠ »Matija Gubec«, Ljutovo

POHAĐAM SATOVE HRVATSKOG JEZIKA

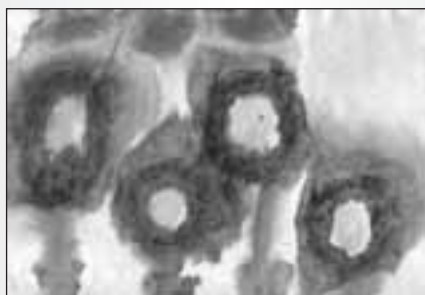
»Jako sam sretna što sam se odlučila pohađati satove hrvatskog jezika. Svaka pjesmica i priča me nešto novo nauči. Pišem i sama puno sastava, te sam sretna kad ih dobro napišem.

Sat uvijek nekako brzo prođe. Moja bilježnica je ispisana s puno lijepih sastava uz mnoštvo novih hrvatskih riječi. »

Sanja Forgić, III. b, OŠ »22. oktobar«, Bački Monoštor

Sande Orčić, III. h
OŠ »Matko Vuković«, Subotica

Snežana Orčić, II.
OŠ »Vladimir Nazor«, Đuđin

ZAŠTO VOLIM HRVATSKI?

Učenici I. razreda OŠ »Ivan Milutinović« u Maloj Bosni:

Marija Vuković: Ja nisam znala čitati i pisati, ali sam uz pomoć učiteljice sve naučila. Volim »Hrcka« i voljela bih da moj rad bude u njemu. Gledala sam radove u »Hrcku« i bilo mi je žao što nisam vidjela ni jedan od mojih radova. »Hrcko« – ja, Marija, jako volim hrvatski. Jest da je malo teško izgovarati neke riječi, ali ja ga i dalje volim.

Patricija Merković: Prvi put kad sam čula hrvatski, jako mi je bilo teško govoriti. Ma-ma, tata i brat Patrik su me naučili govoriti hrvatski. Shvatila sam taj jezik, pa mi ga je lakše govoriti. U školi me je naučila učiteljica Marina. Ja volim taj jezik, jer mi ga je lako govoriti. Moja teta Valika živi u Belom Manastiru u Hrvatskoj i sada mogu i znam govoriti isto kao i ona. Zbog toga sam ponosna.

ZA TJEDAN DANA »HRCKO« U VAŠIM DOMOVIMA

Kako smo već najavili u prošlom broju »Hrvatske riječi«, idućeg tjedna, točnije u petak, 13. svibnja, »Hrcka« ćete moći čitati u proširenom izdanju na 20 strana. Zato, podsjetite svoje roditelje da kupe svoj tjednik, kako biste vi dobili vaš.

I. P. S.

I. Marko ima dvoje djece. Koja je vjerojatnoća da su obojica dječaci?

II. Kako se može 24 kuglice rasporediti u 6 redova, tako da u svakom redu bude po 5 kuglica?

III. Kako okrugli kruh podijeliti na 8 dijelova s 3 rezanja?

Pripremio: D. Runje

IV. Ova jednakost napisana rimskim brojevima pomoću žigica nije točna:

XLI + III = XXXVII

Pomakni jednu žigicu tako da dobiješ točnu jednakost.

Miljenici smijeha

Klaunovi

*Zahvaljujući genijalnom Charlie Chaplinu povijest ljudske komike
dobila je novi klaunski lik, nespretnog skitnicu*

Piše: Dražen Prčić

Institucija cirkusa, na određeni način prezentirane, organizirane zabave postoji već odavno u ljudskoj povijesti. Stari zapisi potvrđuju kako su se još tisućama godina prije naše ere, primjerice na faraonskim i kineskim dvorovima, vladari razveseljavali raznovrsnim atraktivnim točkama zabavljačkim točkama ondašnjeg vremena.

Iz tog davnog perioda ljudske civilizacije svoje korijene vuče i najpopularnija cirkuska profesija omiljenog dječjeg lika (ali i mnogih odraslih!), simpatičnog i nespretnog šereta napadno nafaričnog lica. Klauna.

VLADARI SMIJEHA: Sama riječ klaun svoje korijene vuče iz islandskog jezika i njegove riječi clunni što bi u slobodnijem prijevodu značilo prostak, a ustaljeni izraz za cirkuski lik zaživio je s pojavom tipiziranih zabavljačkih likova koji su u početku razvoja cirkuske umjetnosti najčešće služili za popunjavanje vremena između dvije akrobatske točke. No, malo bolji poznavatelji svjetske književnosti sjetit će se talijanske commedia del' arte i *Harlekina*, komičnog lika bijelog lica koji se često znao pojavljivati u ovoj vrsti umjetničkog dramskog izražavanja. Ipak pravi razvitak moderne klaunovske umjetnosti dolazi tek u 18. stoljeću kada se pojavljuju prvi tipi-

zirani likovi kostimiranih zabavljača, čija je uloga da u svome nastupu publiku dovede do smijeha svojom nespretnošću i osobujnim repertoarom grimasa koje im je dodatno omogućavala napadano »oslikano« lice.

KLAUNOVI BIJELOG LICA: Danas su često poznati pod imenom Pierrot, klaun koji je znatno pametniji od Augusta (crveni klaun) i često je u prilici da smisli neku podvalu naivnijem kolegi ili pak Joe, koji svoje univerzalno ime duguje imenu velikog engleskog zabavljača iz 19. stoljeća *Josephu Grimaldiju*, koji je osmislio glazbenu točku s bijelim klaunom u naslovnoj roli. U načelu klaunovi »bijelog lica« posjeduju i dodatne vještine kao što su muziciranje, žongliranje, pjevanje i ukoliko nastupaju u paru s kolegama »crvenog lica« uvijek su nadređenom položaju. U početku se bijela boja dobivala od brašna i vapna, ali se danas lice premazuje specijaliziranim neotrovnim, biljnim bojama.

CRVENA LICA: Najpoznatiji klaun crvenog lica među publikom je poznat pod imenom (glupi) August, a svoj debi pred publikom imao je zahvaljujući američkom zabavljaču *Tomu Bellingu*, koji se jedne noći 1864. godine tijekom europske turneje cirkusa u kojemu je nastupao, u potrazi za novim identitetom, pojavio se s velikom crvenom kuglom na nosu u par brojeva većem kaputu, hlačama i cipelama i krećući se nezgrapno i trapavo. Bukvalno »gurnut« u arenu, od strane direktora cirkusa, klaun se spotakao i pao direktno »na nos« u prašinu središnjeg dijela šatre, što je izazvalo salve smijeha oduševljenog auditorija i uzvike »August«, što bi na njemačkom slengu imalo značenje poput glupana ili budale. I novi lik je bio stvoren.

Poznati klaunovi 20. stoljeća

Uz navedene klaunove koji su u mnogome unaprijedili ovu svojevrstu zabavljačku instituciju, u 20. stoljeću dva će klauna ostali zabilježena po svome kreativnom doprinosu cirkuskoj umjetnosti. *Oleg Popov* i *Grock*

Omiljeni lik najmlađih, klaun crvenog lica i velikog »jabučastog« nosa zaživio je do današnjih dana svojom smijehom iritirajućom nespretnošću, uvijek »izvučenim debljim krajem« u svakoj situaciji, ali i dobrodušnoću trpljenja svih šala na vlastiti račun. Najpoznatiji američki klaun »crvenog lica« bio je *Lou Jacobs*, koji se je sve do pozne starosti (povukao se u 84. godini) razveseljavao milijune gledatelja u brojnim predstavama tijekom duge i uspješne karijere.

FILMSKI KLAUNI: Razvoj novog medija, filma, nije ničim naudio cirkuskoj umjetnosti, ali je donio potrebu za stvaranjem specifičnijeg lika u novim okolnostima. Zahvaljujući genijalnom *Charlie Chaplinu* povijest ljudske komike dobila je novi klaunski lik, nespretnog skitnicu. Svoj lik, koji ga je učinio besmrtnim, Chaplin je kreirao dijelom vođen provjerenim detaljima klaunovskog kostimiranja. Kombinacija ogromnih cipela, hlače koje su za koji broj veće, ali uskog gornjeg dijela s malem šesiro i obveznim štapom, doživjeli su potpun uspjeh tek sa vještom imitacijom patkastog, »tresućeg« hoda. Nijemi filmovi s njegovim brojnim gegovima i danas se vrte na mnogim televizijama, a »Charlo« je postao sinonim vrhunca umjetnosti komike.

Oduvijek je predstavljala statusni simbol

Frizura

U prvim godinama trećeg milenija novog doba, popularno je šišanje na »što kraće«, a centimetre dužine zamijenili su milimetri kose koja ostaje na glavi

Piše: Dražen Prčić

Vjerojatno se nikada neće pouzdano ustvrditi kada je nastala prva frizura na čovjekovom licu, no, logički spekulirajući glede tog »povijesnog« trenutka za cijelo čovječanstvo on je nastao kada se neki prapredak prvi puta začesljao na desnu ili lijevu stranu svog lica. Jer prvi ljudi našeg planeta do tada su kosu i sve dlake na svom tijelu jednostavno smatrali samo zaštitom kože od vremenskih uvjeta u kojima su živjeli i nikakva estetska intervencija im nije padala na pamet.

Ali, bio je to kenozoik i prva etapa razvoja ljudskog roda. Danas, u 21. stoljeću, frizura je postala gotovo statusni pojam i izraz ličnosti.

STATUSNI SIMBOL: Vraćajući kotač povijesti samo malo unatrag vidjet ćemo, kako se kultura estetskog uobličavanja vlasi s glave, popularnije i praktičnije rečeno friziranje i šišanje, počelo ozbiljnije prakticirati u posljednja dva stoljeća. Svi vremenski periodi do 19. vijeka obilježeni su jednakim pristupom po sustavu čelavo-kratko-dugačko i to prije svega prema kriteriju društvene ljestvice kojoj su pripadali vlasnici »frizura«.

Još od najstarijih vremena najniži slojevi društva bili su čak zakonima osuđeni da budu ogoljene glave, prije svega zbog sanitarno-higijenskih razloga, ali i trenutačnog prepoznavanja pripadnosti. S druge strane, pripadnici najviših slojeva oduvijek su svoje glave »kitili« dugačkim vlasima, prirodnog ili umjetnog porijekla, ističući često na granici dobrog ukusa svoju supremaciju i premoć stališa kojemu su pripadali. Tradicija nošenja perika, koja se zadržala u pravnim sustavima brojnih današnjih sudova koji počivaju na strogom tradicionalizmu, apsolutno potvrđuje potrebu za naglašavanjem uzvišene »kaste«.

stavna tema milijuna razgovora i statusno-prestižni pojam. Ne vjerujete? Upitajte samo bilo koju osobu ženskog spola u vlastitoj okolini.

KULT FRIZURE: Stara je istina da se, s vremena na vrijeme, sve vraća prema ustaljenom redosljedu vječite smjene i da su današnje najpopularnije muške frizure upravo one najkraćih, gotovo milimetarskih dužina. Samo par desetljeća ranije, u vremenu hipi ekspanzije sedamdesetih godina dominirala je duga kosa kao eksplicitni oblik poželjne muževnosti i idolima tadašnjice kosa je prekrivala ramena. U prvim godinama trećeg milenija novog doba, popularno je šišanje na »što kraće«, a centimetre dužine zamijenili su milimetri kose koja ostaje na glavi. Jer, »kratki friz« predstavlja izraz pripadnosti popularnom »main streamu« ili hrvatski rečeno »glavnoj struji« koja diktira trenutačnu modu opće poželjnog izgleda. Za vjerodostojnu ilustraciju navedenog najbolje može poslužiti nedavni marketinški potez glasovitog svjetskog proizvođača britvica »Gillete«, koji je, za impozantnu milijunsku euro sumu, »natjerao« engleskog nogometaša *Davidu Beckhama* da svoju dugu i njegovanu, šatiranu kosu odreže i potom se »izbrije na čelavo«. Uloženi milijuni vratili su se s milijunima prodanih britvica primijenjenih u želji da se izgled što više približi idolu milijuna ljubitelja nogometa.

Val revolucija koji je zahvatio Europu tijekom 18. i 19. stoljeća, pokraj osnovne ljudske slobode donio je i slobodu vlastitog »izražavanja« oličenu u mogućnosti nesputanog kreiranja osobnog izgleda. Duga kosa je prestala biti kriterij pripadnosti i brojni članovi visokih društvenih slojeva su počeli »modelirati« svoje »skalпове« znatno kraćim frizurama, iskazujući prve korake razvoja nove umjetnosti koja će u budućnosti jednostavno zavladata svijetom. Jer frizura je danas pravo malo umjetničko djelo, neiz-

Uobičajene predrasude

Za sve one koji ne prate modne »naloge« glede frizure, često je zajednička odrednica jedna ustaljena predrasuda vezana uz dva godišnja doba. Tako se ljeti kosa šiša na kraće, dok se tijekom zime »pušta« nešto duža.

Svinjetina u vrhnju

Specijalitet moslavačke kuhinje

Sastojci:

(za 5 osoba)

0,5 kg crvenog luka

1,5 dl ulja

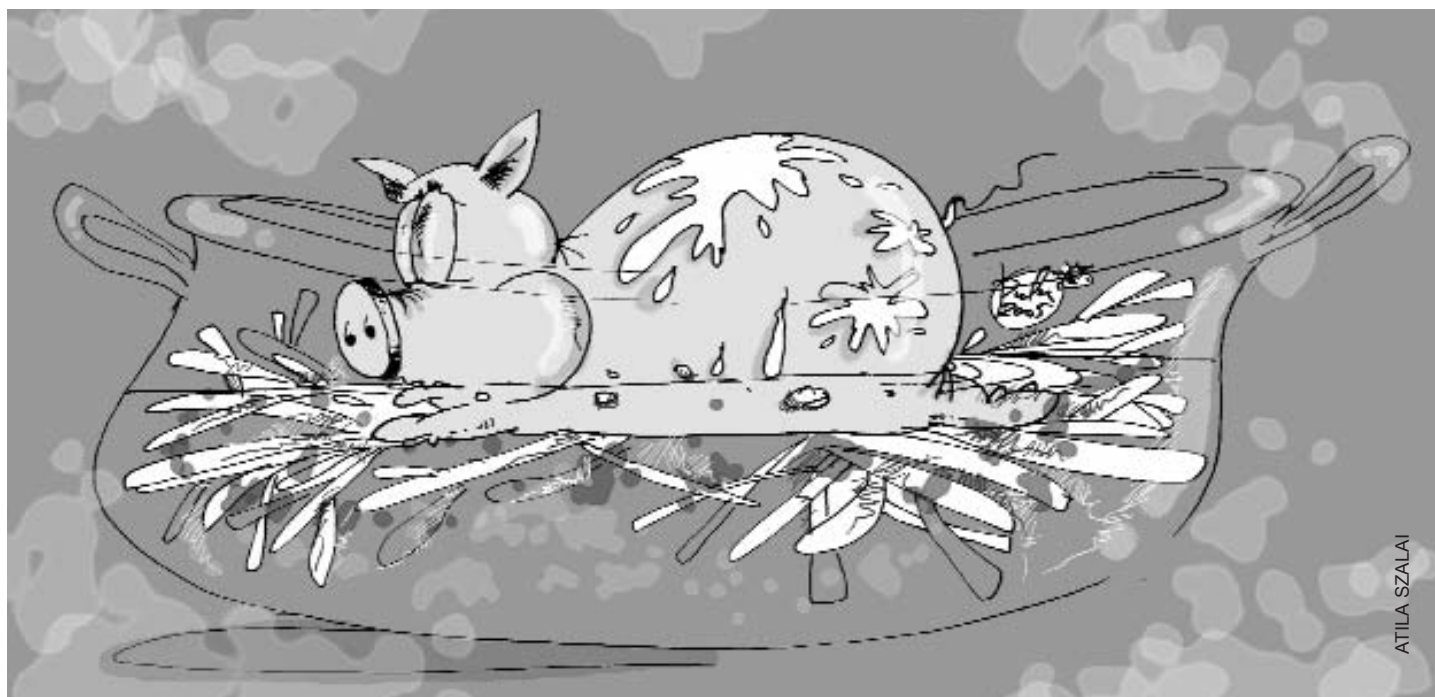
0,75 svinjetine od buta rezane na štapiće

0,5 dl vrhnja

sol i papar po ukusu

Opis:

Luk izrezati na sitno i staviti na masnoću. Pirjati dok ne bude raskuhano i podlijevati vodom po potrebi. Dodati meso izrezano na štapiće i dalje pirjati. Kad je gotovo meso, dodati vrhnje, sol i papar te pustiti da prokuha 15 minuta uz miješanje. Servira se uz domaće široke rezance.

Kukuruzna zlijevanka

Specijalitet moslavačke kuhinje

Sastojci:

3 jaja

15 dag šećera

0,5 l mlijeka

20 dag svježeg kravljeg sira

6 žlica kukuruznog brašna

3 dl vrhnja

prstohvat soli

Opis:

Sve sastojke osim vrhnja izmiješati i izliti u podmazan pleh. Politi s vrhnjem, pošećeriti i peći 40 minuta na 200 °C.

V I J E S T I

Košarka

**Hemofarm prvak
Goodyear lige**

Pobjedama protiv Bosne (84:69) u četvrtfinalu, Reflexa (88:80) u polufinalu i na koncu u velikom finalu protiv Partizana (89:76), košarkaši vršačkog Hemofarma postali su pobjednici završnog turnira Goodyear lige i šampioni regionalnog natjecanja najboljih momčadi Hrvatske, SiCG, Slovenije i BiH. Hrvatski predstavnici na finalnom turniru 8 najbolje plasiranih momčadi ligaškog dijela bile su momčadi Zadra, poražen od Partizana u četvrtfinalu (72:99) i Cibone, zaustavljena također u četvrtfinalu od Crvene zvezde (71:73).

Rukomet

Prevelikih -12 za uzvrat

U prvom susretu finala Kupa kupova rukometaši Zagreba su uvjerljivo poraženi u gostima kod španjolskog Ademar Leona sa gotovo nedostižnih dvanaest golova razlike (37:25). Poslije solidne igre u prvom dijelu susreta, drugo poluvrijeme je donijelo pravi potop zagrepčana koji su za 30 minuta primili više od 20 golova. Uzvratni susret igra se 8. svibnja u Zagrebu.

Tenis

**Ančiću titula
u dublu**

Mario Ančić je igrajući u paru s Austrijskim tenisačem Knowle-om uspio pobijediti na ATP turniru u Münchenu (323.250 eura) i na taj način popravio nešto slabiji nastup u singlu u kojemu je poražen u 2. kolu. Hrvatsko-austrijska kombinacija u odlučnom susretu bila je bolja od du-bla Mayer/Waske s 6:3, 1.6, 6:3.

SiCG – Belgija 2:3

Najbolji tenisači SiCG nisu uspjeli napraviti senzaciju i svladati favoriziranu momčad Belgije u meču drugog kola Euro-afričke zone Davisova kupa. U posljednjem, petom, odlučujućem susretu Novak Đoković je poražen od Vliegena sa 3:6, 3:6, 6:3, 2:6 i Belgijanci su slavili sa tijesnih 3:2 u konačnom rezultatu. Apsolutni junak ovog susreta je Janko Tipsarević koji je uspio donijeti dva boda, pobjedama u kojima se oba puta vraćao poslije 0:2 u setovima.

Odbojka

Varaždin prvak Hrvatske

Odbojkaši Varaždina postali su novi su prvaci Hrvatske u muškoj odbojci, zahvaljujući trećoj pobjedi u doigravanju protiv zagrebačke Mladosti. U četvrtom susretu, na domaćem parketu Varaždin je uvjerljivo svladao glavnog pretendenta za naslov s glatkih 3:0 i s ukupnim skorom pobjeda od 3-1 ponio titulu prvaka države.

HNL**5. kolo, 30. travnja
Liga za prvaka**

Varteks – Hajduk 1:2
Inter – Rijeka 3:2
Slaven B. – Zagreb 2:0

Tablica: Hajduk 50, Inter 45, Rijeka 44, Slaven B. 42, Zagreb 40, Varteks 38

Liga za ostanak

Zadar – Dinamo 1:0
Osijek – Međimurje 1:2
Pula 1856 – Kamen I. 1:1

Tablica: Kamen I. 40, Dinamo 39, Osijek 34, Pula 1856 31, Međimurje 25, Zadar 22

Sport za sve generacije

Boćanje (Balote)

Za ovaj sport, koji je proistekao iz pučke zabave mediteranskog življa, karakterističan je cijeli ritual njegovog igranja

Piše: Dražen Prčić

Za sve žitelje panonskih obala nekadašnjeg, davno nestalog, istoimenog mora, boćarski sport predstavlja svojevrsnu nepoznanicu, s kojom se najčešće susreću prilikom godišnjih odmora i ljetovanja na, onom pravom, Jadranskom moru.

A ova zabavna, društvena igra, idealan je oblik rekreacije za sve dobne uzraste, od onih najmanjih (početničkih) do najstarijih igrača koji su već »zagazili« u treće doba. Jer za boćanje ili balote, kako se ovaj sport također popularno naziva, potrebno je imati dobru ruku, dosta osjećaja i volju za igrom, uz određenu količinu snage potrebnu za duži izbačaj.

OSNOVNA PRAVILA: Veoma su jednostavna, a svode se na to da se početnoj, najmanjoj kugli (bulin) treba što više približiti svojim boćama (balotama). Pobjednik igre je natjecatelj koji je skupio najviše poena osvojenih blizinom svojih boća. Za svaku boću bliže centralnoj, najmanjoj boći, a

pokraj kuća, zgrada ili dijela ulice. Pobjednik je pojedinac, ili momčad, koji prvi dođe do unaprijed određenog broja poena (punata) koji, pak, ne može biti manji od 7 niti veći od 13, dok susret ne može biti

sanim pravilima Međunarodnog tehničkog pravilnika (MTP), onda je sve zapisano na papiru, ali ukoliko se igra prema nepisanim pravilima, koja važe od mjesta do mjesta, onda su moguća i raznovrsna odstupa-

koja je bliža nego protivnikova, dobiva se po jedan poen. Boćarski susret se igra na terenu veličine 27,50 x 4m, koji opet može biti pravi i uređeni u sklopu nekog kluba, ili pak obična, poravnana poljana ili ledina

kraći od jednog i duži od četiri sata igre.

Balote se mogu igrati u nekoliko formacijskih sustava kao što su: pojedinačno (jedan na jedan s 4 balote po igraču), parovi (dva protiv dva s 2 ili 3 balote po igraču), trojke (tri protiv tri s 2 balote po igraču) i četvorke (četiri protiv četiri s 2 balote po igraču). Balote s kojima se igra moraju biti izrađene od metalne legure (za regularna natjecanja), dok se u amatersko-rekreacijskim susretima koriste i drvene, standardiziranog promjera između 90 i 110 milimetara i propisane težine između 900 i 1200 grama, dok je za mlađe od 14 godina i žene dozvoljena uporaba nešto lakših balota. Bulin (najmanja, središnja balota) mora biti promjera 35 do 37 milimetara i mora biti od drveta.

KARAKTERISTIČNOST IGRE: Za ovaj sport, koji je proistekao iz pučke zabave mediteranskog življa, koji i danas predstavlja najjače sile u ovoj igri (Italija, Francuska, Hrvatska), karakterističan je cijeli ritual njegovog igranja. Ukoliko se radi o službenim natjecanjima, prema propi-

nja u vezi balota, punata, trajanja susreta i još koje čega. No, zajednička stvar gotovo svih boćara (balotaša) je da su »alergični« na komentare iz publike, koja bi uvijek izvela bolji i kvalitetniji udarac. A glede balota u južnim jadranskim krajevima »fu-reštima« (strancima) se toplo preporuča da nijemo gledaju (čak ne predugo) lokalni susret domaćih igrača.

PRATEĆI PROGRAM: S obzirom da se balote igraju u poslijepodnevnom satima, najčešće se »veliki« mečevi zakazuju tijekom vikenda, često igra zna biti zanimljivija (riječ je o amatersko-rekreativnim susretima) ukoliko se pobjednički ulog učini »jačim« za neku »spizu« (hranu) i adekvatnu količinu pića (najčešće solidnija količina vina). Neovisno o pobjedniku na koncu svi akteri sudjeluju u zajedničkoj gozbi na kojoj se do kasno u noć prepričavaju najvažniji momenti i detalji odigranog »derbija«, a sve to na račun (ceh) pobijeđene momčadi koja gotovo uvijek najavljuje sljedeći susret i priliku za revanš. ■

Marija Ivković Ivandekić, najmlađa sudionica ultra maratonske utrke

Maratonka od jedanaest godina

Poslije utrke, u kojoj je za 6 sati pretrčala 42,5 kilometara, umjesto da se odmara, otišla je u kupovinu s ostatkom ekipe.

Razgovor vodio: Dražen Prčić

U njemačkom gradu Nürnbergu 12. ožujka ove godine jedanaestogodišnja djevojčica iz Subotice *Marija Ivković Ivandekić* (1994.) pretrčala je za 6 sati 42 kilometra i 579 metara. I ovako veliki i rijetko viđeni rezultat za njene godine još je veći, ako se uzme u obzir da je cijelu stazu mala maratonka istrčala po hladnom vremenu i gustoj snježnoj mećavi. Razgovor s malom Marijom obavljen je uz veliku pomoć i asistenciju njezine majke Anice.

► **Kako je uopće došlo do odlaska u Njemačku i pokušaja trčanja na ovako dujoj stazi?**

neprekidnog trčanja) i na koncu se bilježio ostvareni rezultat. Ja sam uspjela pretrčati ukupno 42 kilometra i 579 metara za predviđeno vrijeme.

► **Jesi li i prije trčala na tako duge staze?**
Nisam. Najduža utrka i dionica je bila na stazi od 13 kilometara.

► **Kako si onda uspjela izdržati sve te silne kilometre, pa još po snježnoj mećavi?**
Iako dosada nisam trčala na tako dugu stazu, uspjela sam istrčati bez iakvih problema. Čak sam poslije utrke išla sa svima ostalima u kupovinu, jer se nisam uopće osjećala umorno. Ponovno bih istrčala istu utrku...

S dugoprugaškim trčanjem sam se počela baviti prošle godine u svojoj desetoj godini, a izbor je pao na palički atletski klub »Achiles«. U njemu treniram pod stručnim nadzorom proslavljene ultramaratonke *Elvire Janošić*, na čiju sugestiju sam prihvatila poziv da se natječem u Njemačkoj.

► **Kakvog je karaktera bila utrka?**

Na ovoj utrci se trčalo na vrijeme (6 sati

► **Koliko često treniraš tijekom tjedna?**

Treniram tri puta na tjedan u svom klubu »Achiles« na Paliću.

► **Škola?**

Idem u četvrti razred OŠ »Matko Vuković« iz Subotice i jako volim trčati. Čak dugo nisam htjela učiti voziti bicikl jer sam smatrala da mi nije potreban, kada mogu otrčati na svako mjesto koje želim.

► **Kakvi su »trkački« planovi u skorijoj budućnosti. Hoće li biti neke nove utrke ili maratona?**

I dalje ću vrijedno trenirati, a na jesen, točnije u listopadu, bi trebalo da sudjelujem na velikoj utrci Beč – Budimpešta. ■

Što kažu roditelji na veliki uspjeh svoje male kćeri?

Majka Anica ponosno ističe kako podržava kćerkin rezultat i njezinu želju da se nastavi baviti trčanjem na duge staze. Kada je prošle godine izrazila želju da trenira trčanje, odlučili smo se za Palić i klub »Achiles«, jer stanujemo u dijelu grada pod nazivom Mali Bajmok, koji je izvrsno povezan direktnom autobusnom linijom s obližnjim jezerom. Dokle god Marija bude željela trenirati i trčati, mi ćemo je podržavati u njezinoj želji, ističe na koncu ovog kraćeg razgovora njezina majka Anica.

»Najveći sin« naroda i narodnosti

Pripremio: Nikolaj Vasiličuk

2. svibnja 1567. umro je u Mlecima *Marin Držić*, hrvatski dramatičar i pjesnik. Rođen je 1508. u Dubrovniku, gdje je bio svećenik i orguljaš. Odatle je 1538. otišao na studij u talijansku Sienu, a vratio se u Dubrovnik nakon sedam godina. Između 1548. i 1558. napisao je i s različitim drušinama izveo sve svoje dramske tekstove, među kojima su najvažnije komedije »Dundo Maroje«, »Skup« (prema Plautovu predlošku) i »Nove-la od Stanca«, pastore »Tirena« i »Grižula« te tragedija »He-kuba« nastala prema Euripidovu djelu.

Poznavajući nacionalne literarne prethodnike, strica *Džoru, Vetranovića* i *Nalješkovića*, iznimno upućen u sve zakonitosti talijanske eruditne komedije i kazalište nastalo na njezinim temeljima, Držić je stvorio djelo kome u to doba nema premca u Europi. Od 1938., godine prve izvedbe »Dunda Maroja« u 20. stoljeću, u adaptaciji i režiji *Marka Foteza*, na pozornici HNK u Zagrebu, Držić postaje jednim od najizvođenijih hrvatskih dramatičara, ne samo na domaćim pozornicama i festivalima, već i u svijetu, a književnopovijesne, i ne samo takve interpretacije njegova djela, tvore danas zamašnu knjižnicu.

2. svibnja 1925. u Zagrebu je umro veliki i nesretni hrvatski pjesnik *Antun Branko Šimić*.

Veliki, jer je u jedinoj pjesničkoj zbirci – »Preobraženja«, objavljenoj za života, unio u hrvatsku poeziju nove svjetove i otvorio nove

staze, a nesretni jer je njegov životni put, izmoren tada neizlječivom bolešću sušicom trajao nepunih dvadeset i sedam godina. Rođen je 1893. godine u Drinovcima u Hercegovini. Uređivao je časopise »Vijavica« i »Juriš«, s *Milanom Begovićem* »Savremenik«, a 1924. i 1925. časopis »Književnik« koji je pokušao nastaviti njegov brat *Stanislav Šimić*. Izvanredno obaviješten o kretanjima suvremenih europskih književnosti, umio je oštro, kritički, bez milosti preispitati mnoge vrijednosti i veličine hrvatske književnosti. Njegovi kritički zahvati i danas ostaju primjerom znalačke, vrijedne i valjano pisane kritike.

4. svibnja 1900. godine u zagorskom mjestu Klanjcu je rođen *Antun Augustinčić*, jedan od najvažnijih predstavnika takozvanog psihološkog portreta u hrvatskome kiparstvu 20. stoljeća. Portreti *Matosića, Šnajdera, Ivekovića,*

Štampara, Broza i *Ružičke* tek su neka od tih antologijskih djela portretne plastike, dok je niz njegovih figurativnih skulptura kao primjerice »Nošenje ranjenika« te mnogobrojni ženski aktovi razasut diljem svjetskih muzeja i galerija. Najviše ih se ipak čuva u Galeriji Antuna Augustinčića u njegovome rodnom Klanjcu kojem je ostavio u nasljeđe najveći broj svojih djela,

skica i maketa za mnogobrojne spomenike. Od kraja 50-ih sve do smrti, 10. svibnja 1979. Augustinčić stvara u osami svoga zagrebačkog ateliera gdje nastaju mnogobrojna djela što će u hrvatskoj umjetnosti obilježiti drugu

4. svibnja 1980. u Ljubljani je umro dugogodišnji predsjednik Jugoslavije *Josip Broz Tito*. Nakon što je 1937. preuzeo stvarno vođenje Komunističke partije Jugoslavije, Tito je pokrenuo pripreme za buduće akcije u kojima je polazna i operativna snaga primarno bilo radništvo i seljaštvo, a zatim i drugi socijalni slojevi.

Jedno od osnovnih pitanja koje se nametnulo, a ostalo je jednako važno i poslije, bilo je nacionalno. Tito je njegovo rješenje zacrtao u sklopu Jugoslavije kao demokratske federativne republike, nasuprot karadževićevskoj velikosrpskoj hegemonističkoj državnoj tvorevini. Na toj osnovi stvorena je poznata Titova formula, osnova partizanske borbe, koja je postala glavni katalizator i motiv jugoslavenskog narodnog i nacionalnog, socijalnog i kulturnog zajedništva, poslije dorađena načelima AVNOJ-a i načelima federalnih antifašističkih vijeća kao legitimnih instituta vlasti ustanovljenih za vrijeme NOR-a.

Poslijeratni razvitak donio je brojna odstupanja od tih načela. Nakon njegove smrti ideološki tip državno-partijske diktature srušio se kao kula od karata, iako su njegovi drugorazredni nasljednici pokušali očuvati stanje pod providnom formulom »poslije Tita, s Titom«. Potkraj 80-ih Tita žestoko napada srpska politika zbog njegovih pokušaja rješavanja nacionalnih pitanja. Ono najbolje što je Tito ostavio jugoslavenskoj zajednici našlo se na najžešćem udaru onih koji žele održati hegemoniju jednog naroda nad drugim, uspostavljenu 1918. Poslije smrti ostavio je velik broj nesposobnih i častohlepnih nasljednika. Pobjedom demokracije 1990. na ruševinama Jugoslavije nastaju nove države ili se obnavljaju stare, stoljećima zatirane poput Hrvatske.

5. svibnja 1969. u Zagrebu je umro *Slavko Ježić*, povjesničar književnosti, pripovjedač, pjesnik i jedan od najuglednijih urednika izdanja hrvatskih pisaca. Kao povjesničar hrvatske književnosti odgojio je naraštaje mladih književnika, svojih sljedbenika i nasljednika. Njegova »Hrvatska književnost od početka do danas« neizostavan je znanstveni priručnik za proučavanje hrvatske književnosti tijekom pet stoljeća. Kao vrstan poznavatelj francuskoga jezika Ježić je preveo mnoga djela galskih velikana pera, približivši ih tako našoj čitateljskoj publici. Mnoga scenska djela i danas se izvode u njegovu prijevođu.

[illegible]

RJEŠENJA IZ PROŠLOGA BROJA:

NOMINATIV, IDA LUPINO, CRNOGORCI, OPRAVA, SIG, LA, ITA, DH, ENAK, DUET, KAN, BERN, ICANA, ATZ, D, GALON, UKOSITI, MARTIN, SMRDELJ, Z, ARAK, DVORANA, AV, NEMORALNA PONUDA, AE, ISPRED, STON, ELLA, N, KAZNA, K, IBO, ANTE, ŠAMAR, ILS, TRILER, VA, VITEZOVIĆ, OTOPITI SE.

PETAK 6. 5. 2005.

HRT 1

06.20 – TV kalendar
 06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 – Promet danas
 09.15 – Lugarnica 13., serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Velika putovanja
 željeznicom:
 Od Los Mochisa do
 Veracruza s Rickom
 Steinom
 11.00 – Slobodna zona,
 kratki dokumentarni film
 11.20 – Kruške i jabuke –
 kuharski dvoboj
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – TV kalendar
 12.26 – Dietpharmova
 nagradna pitalica,
 12.30 – Zrela ljubav, serija (12)
 13.20 – Maja, talk-show
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Mirotvorci, serija
 14.55 – Slobodna zona, kratki
 dokumentarni film
 15.05 – Lionhearts, crtana serija
 15.30 – Nora Fora, igra za mlade
 16.00 – Hrvatska danas
 16.20 – Putovanje oko svijeta:
 Bahami – karipski
 arhipelag
 17.10 – Život uživo – sa stilom
 17.50 – Vijesti
 18.00 – Život uživo – tema dana
 18.40 – Promet danas
 18.42 – Dietpharmova nagradna
 pitalica
 18.45 – Znanstvena petica
 19.30 – Dnevnik
 20.10 – Put do zrelosti,
 američki film
 21.45 – Dnevnik
 21.55 – Vijesti iz kulture
 22.00 – Bioproгноza
 22.05 – Drugi format, emisija iz
 kulture
 23.10 – Stvarni ljudi, mini-serija
 00.40 – Zlikavci, zabavni program
 00.50 – Večernja škola –
 povratak upisanih
 01.20 – Whoopi,
 humoristična serija
 01.45 – Life With Bonnie,
 humoristična serija
 02.10 – Ruby Wax s Jimom
 Carreyem
 02.50 – Glavni grad 3., serija
 03.35 – Mirotvorci, serija
 04.20 – Cirkus, serija
 05.15 – Slobodna zona,
 kratki dokumentarni film
 05.30 – Velika putovanja
 željeznicom: Od Los
 Mochisa do
 Veracruza s Rickom
 Steinom

HRT 2

06.20 – Zrela ljubav, serija
 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies,
 lutkarska serija
 08.25 – ŽUTOKLJUNAC
 09.20 – NULTI SAT
 10.25 – Svjetski brod,
 serija za djecu
 10.50 – Lionhearts, crtana serija
 11.15 – Slobodna zona, kratki
 dokumentarni film
 11.25 – Tisno, dokumentarna
 emisija
 12.00 – Zvezdane staze:
 Voyager 7., serija
 12.45 – Res publica: Među nama
 13.20 – Res publica: Iz jezične
 riznice – Bog
 14.00 – NULTI SAT
 14.40 – Kinoteka: Spellbound,
 američki film
 16.30 – Vijesti za gluhe
 16.40 – Tree Hill, serija za mlade
 17.35 – Glavni grad 3., serija
 18.20 – Županijska panorama
 18.45 – Vijesti iz kulture
 18.55 – Savršeni svijet
 19.30 – Life With Bonnie,
 humoristična serija
 20.05 – Bitange i princeze, serija
 20.40 – Večernja škola –
 povratak upisanih
 21.15 – Cirkus, serija
 22.00 – Zlikavci, zabavni program
 22.10 – Vijesti na Drugom
 22.20 – Ususret Eurosongu
 23.20 – Promet danas
 23.25 – Ruby Wax s Jimom
 Carreyem
 23.55 – West Beyrouth,
 francusko-norveško-liba
 nonsko-belgijski film
 01.45 – Zona sumraka, serija
 02.30 – Savršeni svijet

nova

07.00 NOVA KIDS TV
 Shinzo
 Pobjednički tim
 Kralj šamana
 Shinzo
 Pobjednički tim
 Kralj šamana
 09.50 Rubi, serija
 10.40 Zatočenica, serija
 11.30 Ciganke, serija
 12.20 Automotiv, auto-moto
 magazin
 13.00 Laku noć, Hrvatska,
 crtana serija
 13.30 Dosje krokodil,

dokumentarna serija
 14.00 Dream Team, serija
 14.30 Izlog strasti, serija
 15.15 Nauči me voljeti, serija
 16.10 Ciganke, serija
 17.00 Vijesti
 17.05 Zatočenica, serija
 18.00 Rubi, serija
 19.00 24 sata
 19.35 Sport
 19.40 Nova scena
 19.45 Vrijeme
 19.50 Laku noć, Hrvatska,
 crtana serija
 20.00 Pripravnici, reality show
 21.00 Drugo lice – Petar
 Vlahov show
 22.00 Thunderbolt, igrani film
 00.00 Laku noć, Hrvatska,
 crtana serija
 00.10 Buffy, ubojica vampira,
 serija
 01.00 Angel, serija
 01.42 Vrijeme sutra

REL

06.25 Voljeni doktor Martini,
 humoristična serija
 07.15 Anastasia, sapunica
 08.00 Osveta ljubavi, telenovela
 08.45 Simpsoni
 09.10 Sabrina, mala vještica,
 09.35 Roseanne
 10.05 Bračne vode
 10.30 Dadilja
 10.55 Eksploziv, magazin
 11.40 Sanja, talk show
 12.35 Zabranjena ljubav, sapunica
 13.00 Anastasia, sapunica
 13.50 Osveta ljubavi, telenovela
 14.40 Voljeni doktor Martini,
 humoristična serija
 15.35 Simpsoni, humoristična
 animirana serija
 16.00 Sabrina, mala vještica
 16.25 Roseanne
 16.55 Bračne vode
 17.20 Dadilja, humoristična serija
 17.45 Sanja: Sve je slađe poslije
 dobre svađe!, talk show
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.05 Eksploziv, magazin
 19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 Retromanija, glazbeno-
 zabavni show
 21.50 Zaboravljeni identitet,
 igrani film, akcijska
 komedija
 23.40 Vijesti, informativna emisija
 23.50 Žestoki momci,
 igrani film,
 kriminalistička drama
 02.20 Ljubavno pismo,
 igrani film,
 ljubavna drama/komedija

SUBOTA

HRT 1

07.10 – TV kalendar
 07.20 – Vijesti
 07.25 – Tata s plakata,
 američki film za djecu i
 mlade
 08.55 – Parlaonica
 09.50 – Vijesti
 10.00 – Promet danas
 10.05 – Briljanteen
 10.55 – Kad zvoni?,
 serija za mlade
 11.25 – Kruške i jabuke –
 kuharski dvoboj
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – TV kalendar
 12.30 – Zrela ljubav, serija
 13.20 – Put do zrelosti,
 američki film
 14.55 – Vijesti
 15.00 – Hrvatska kulturna baština:
 Paška stoljeća
 15.30 – Reporter
 16.35 – Vijesti
 16.45 – Promet danas
 16.50 – Inspektor Rex 7., serija
 17.45 – Vučja bojišnica,
 dokumentarni film
 19.30 – Dnevnik
 20.10 – Studio 10, show program
 21.40 – Žal, američki film
 23.45 – Dnevnik
 23.55 – Vijesti iz kulture
 00.05 – Banda na motorima,
 američki film

01.30 – Woo, američki film
 02.45 – Newyorški plavci 11.,
 serija
 03.30 – Bez oduševljenja, molim 3.
 – humoristična serija
 04.00 – Inspektor Rex 7., serija
 04.45 – Simpsoni 13.,
 humoristična serija
 05.10 – Slobodna zona,
 kratki dokumentarni film
 05.25 – Kruške i jabuke –
 kuharski dvoboj
 05.55 – Studio 10, show program
 07.15 – Zrela ljubav, serija

7. 5. 2005.

08.00 – TV vodič
 08.20 – Reprizni program
 09.55 – Kućni ljubimci
 10.25 – Zvezdane staze V: Posljednja granica, američki film
 12.10 – Korijeni – hrvatske manjine u Europi
 12.40 – Duhovni izazovi
 12.55 – Prizma – multinacionalni magazin
 13.55 – Nečija zemlja, dokumentarna emisija
 14.25 – Vijesti iz kulture
 14.30 – Krugovi – sigurnost u cestovnom prometu
 14.55 – HNL: Zagreb – Hajduk, prijenos
 16.55 – Crno-bijelo u boji
 17.25 – Filmska klasika: McCabe i gospođa Miller, američki film
 19.20 – Bez oduševljenja, molim 3. – humoristična serija
 19.50 – Simpsoni 13., humoristična serija
 21.00 – Zakon i red: Odjel za žrtve 4., serija
 21.45 – Vijesti na Drugom
 22.00 – Hrvatska nogometna liga – emisija
 23.05 – Monk, serija
 23.50 – Sport danas
 00.05 – Nijemi svjedok 8.
 00.55 – Reporter
 01.55 – Vučja bojišnica, dokumentarni film
 02.45 – National Geographic: Tajne Jadrana

07.00 Dječji program
 Shinzo
 Kralj šamana
 08.30 HLAPIČEVA TELEVIZIJA
 08.30 Hlapičeva priča, emisija za djecu
 08.45 Hlapičeve nove zgode, crtana serija
 09.15 Hlapičeva nagradna igra

09.30 Mr. Bean, crtana serija
 10.00 Futurama, crtana serija
 10.25 Kraljica mača, serija
 11.15 Andy Richter, serija
 11.45 Moja slavna sestra, serija
 12.10 Mi nismo plavuše, serija
 12.40 Po ure torture, zabavna emisija
 13.20 VH 1 Put do slave: Weird Al
 14.15 VIP DJ, glazbena emisija
 15.15 Čarobnice, serija
 16.00 Od glave do pete, zabavna emisija
 16.50 Vijesti
 16.55 Obratun s ocem, igrani film
 18.50 Laku noć, Hrvatska, crtana serija
 19.00 24 sata
 19.25 Sport
 19.30 Vrijeme
 19.35 Taxi free
 20.00 Ona ili on, kviz
 21.00 Slobodni pad, igrani film
 22.45 Na rubu zakona, serija
 23.35 Mentor, serija
 00.25 Čovjek bez prošlosti, serija
 01.15 Laku noć, Hrvatska, crtana serija
 01.25 Vrijeme sutra

06.50 Beyblade, crtana serija
 08.00 Moja cura je zvijezda, humoristična serija
 08.25 Rock Me Baby, humoristična serija
 08.50 Lud za tobom, humoristična serija
 09.15 Zabranjena ljubav, sapunica – maraton
 11.40 Obitelj murjaka I, igrani film, akcijska drama
 13.15 Od Zemlje do Mjeseca, dramska serija
 14.20 Cijena savjesti, dramska serija
 15.05 Dodir s neba, dramska/fantastična serija
 15.55 Retromanija, glazbeno-zabavni show (R)
 17.50 Zvijezde Ekstra: Dobro je biti Nicole Kidman i Renee Zellweger, zabavna emisija
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.10 Eksploziv: Hrana – prijatelj našeg doba, magazin
 20.15 Đavolji odvjetnik, igrani film, fantastična drama/triler/horor
 22.40 Predator, igrani film, akcijski
 00.30 Playboy: Duboki pogledi, igrani film, erotski
 02.10 Zaboravljeni identitet, igrani film, akcijska komedija (R)
 03.55 Žestoki momci, igrani film, kriminalistička drama (R)

NEDJELJA 8. 5. 2005.

08.10 – TV kalendar
 08.20 – Vijesti
 08.25 – Teletubbies, lutkarska serija
 08.50 – Vikendica
 09.40 – Aladdin, crtana serija
 10.00 – Timon i Pumbaa, crtana serija
 10.25 – Promet danas
 10.30 – Ciklus Columbo: Now You See Him, američki TV film
 11.55 – Burzovno izvješće
 11.57 – Dietpharmova nagradna pitalica,
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – TV kalendar
 12.25 – Mali savjeti za poljoprivrednike
 12.30 – Plodovi zemlje
 13.20 – Rijeka: More
 14.00 – Nedjeljom u dva
 15.00 – Kulturni info
 15.05 – Vijesti
 15.15 – Promet danas
 15.20 – Domovnica: Daruvar
 16.10 – George iz džungle, američki film

17.40 – Kad zvoni?, serija za mlade
 18.10 – Dietpharmova nagradna pitalica,
 18.15 – Piramida, zabavni program
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Tko želi biti milijunaš?, kviz
 21.05 – Oproštaj, dramska serija
 21.50 – Shpitza, zabavna emisija
 22.45 – Dnevnik
 22.55 – Vijesti iz kulture
 23.05 – Evergreen: Divlja horda, američki film
 01.25 – Nedjeljom u dva
 02.25 – Shpitza, zabavna emisija
 03.15 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 03.30 – George iz džungle, američki film
 05.30 – Domovnica: Daruvar

08.00 – TV vodič
 08.55 – Prava talijanska kuhinja
 Giorgija Locatelli
 09.20 – Mali gradski vrtovi, dokumentarna serija
 09.55 – Barcelona: Kvalifikacijski trening F1 za Veliku nagradu Španjolske, prijenos
 11.00 – Split: Sveta misa, prijenos
 12.05 – Biblija
 12.15 – Opera Box
 12.45 – Vijesti iz kulture
 12.50 – Mir i dobro
 13.20 – Inside Grand Prix
 13.50 – Barcelona: Formula 1 za Veliku nagradu Španjolske, prijenos
 16.05 – National Geographic: Potraga za Afganistankom
 17.20 – Rukomet – finale Kupa kupova: Zagreb – Ademar Leon, prijenos
 19.05 – Nogomet: Magazin Lige prvaka
 19.35 – Simpsoni 13., humoristična serija
 20.00 – Pet plus – sportski program
 21.20 – Vijesti na Drugom
 21.30 – Pet plus – sportski program
 23.45 – Promet danas
 23.50 – Zvezdane staze: Voyager 7., serija
 00.35 – Zvezdane staze: Voyager 7., serija
 01.20 – Zvezdane staze: Voyager 7., serija
 02.05 – Zvezdane staze: Voyager 7., serija
 02.50 – Zvezdane staze: Voyager 7., serija

07.00 Dječji program
 Školska rukometna liga
 Kralj šamana
 08.30 HLAPIČEVA TELEVIZIJA
 08.30 Hlapičeva priča, emisija za djecu
 08.50 Hlapičeve nove zgode, crtana serija
 09.15 Hlapičeva nagradna igra
 09.25 Hlapičev izbor: Čudesna šuma, crtani film
 10.50 Oliver's Twist, kulinarski show
 11.20 U sedmom nebu, serija

NEDJELJA

12.10 Drugo lice –
Petar Vlahov show
13.10 Automotiv, auto-moto
magazin
13.40 VIP DJ, glazbena emisija
14.40 Ona ili on, kviz
15.35 Kralj Queensa, serija
16.05 Lude 70-e, serija
16.35 Vijesti
16.40 Filmski klasici:
Mjesec od papira, igrani film
18.30 Laku noć, Hrvatska,
crtana serija
19.00 24 sata
19.25 Sport
19.30 Vrijeme
19.35 Red Carpet, zabavna emisija
20.30 Zona smrti, serija
21.25 Danielle Steel: Zvijezda,
igrani film
23.10 Čovjek bez prošlosti, serija
00.00 Laku noć, Hrvatska,
crtana serija
00.25 Vrijeme sutra

06.50 Moja cura je zvijezda,
humoristična serija (R)
07.05 Rock Me Baby,
humoristična serija (R)
07.30 Lud za tobom,
humoristična serija (R)
07.50 Astro Boy, crtana serija
08.10 Dexterov laboratorij,
crtana serija
08.35 Ed, Edd i Eddy, crtana serija
09.00 Johnny Bravo, crtana serija
09.25 Beyblade, crtana serija
(tri epizode)
10.35 Obitelj murjaka II,
igrani film, akcijska drama
12.10 Gradski kauboiji 2,
igrani film, vestern-komedija
14.10 Prijatelj na kvadrat,
zabavna emisija (R)
15.05 Mijenjam ženu,
dokumentarna sapunica (R)
16.15 Mjenjačnica,
zabavna emisija (R)
17.05 Salto, zabavna emisija
18.15 Ekkluziv, magazin
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.10 Eksploziv vikend, magazin
20.15 Ledina, igrani film, drama
21.40 FBI: Istraga,
dokumentarno-
kriminalistička serija
22.35 Novi forenzičari,
dokumentarno
-kriminalistička serija
23.35 Autopsija, dokumentarno-
kriminalistička serija
00.10 Playboy: Duboki pogledi,
igrani film, erotski (R)
01.45 Predator, igrani film,
akcijski (R)

PONEDJELJAK 9. 5. 2005.

06.20 – TV kalendar
06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
09.10 – Promet danas
09.15 – Lugarnica 13., serija
10.00 – Vijesti
10.10 – Velika putovanja
željeznicom:
Od Guantanamo do
Pinar del Rija s Nickom
Hancockom
11.05 – Oprah Show
12.00 – Dnevnik
12.25 – Dietpharmova nagradna
pitalica
12.30 – Zrela ljubav, serija
13.20 – Maja, talk-show
14.00 – Vijesti
14.10 – Mirotvorci, serija
14.55 – Slobodna zona,
kratki dokumentarni film
15.05 – Obitelj Hrabrić,
crtana serija
15.30 – Nora Fora, igra za mlade
16.00 – Hrvatska danas
16.20 – Putovanje oko svijeta:
Duhovi Balija
17.10 – Život uživo – sa stilom
17.50 – Vijesti
18.00 – Život uživo – tema dana
18.40 – Promet danas
18.42 – Dietpharmova nagradna
pitalica
18.45 – Najslabija karika, kviz
19.30 – Dnevnik
20.10 – Latinica:
Oni su pobijedili Hitlera
21.50 – Supervulkan,
dokumentarna serija
22.45 – Otvoreno
23.40 – Dnevnik
23.50 – Vijesti iz kulture
00.00 – Dobro ugođena večer:
Zagrebački kvartet
01.00 – Velika putovanja
željeznicom:
Od Guantanamo do
Pinar del Rija s Nickom
Hancockom
01.50 – Latinica:
Oni su pobijedili Hitlera
03.20 – Paklena naranča,
britanski film
05.30 – Zrela ljubav, serija (12)

07.50 – TV kalendar
08.00 – Teletubbies, lutkarska
serija
08.25 – ŽUTOKLJUNAC

09.20 – NULTI SAT
10.25 – Svjetski brod,
serija za djecu
10.50 – Obitelj Hrabrić,
crtana serija
11.15 – Direkt
11.45 – Slobodna zona,
kratki dokumentarni film
12.00 – Zvezdane staze:
Voyager 7., serija
12.45 – Res publica:
Religijski program
13.35 – Glazbena TV
14.00 – NULTI SAT
15.00 – Ciklus Columbo:
Now You See Him,
američki TV film
16.30 – Vijesti za gluhe
16.40 – Tree Hill, serija za mlade
17.35 – Glavni grad 3., serija
18.20 – Županijska panorama
18.45 – Vijesti iz kulture
18.50 – Internacional,
vanjskopolitički magazin
19.35 – Život s Bonnie,
humoristična serija
20.05 – Whoopi, humoristična
serija
20.30 – Paklena naranča,
britanski film
22.45 – Vijesti na Drugom
22.55 – Promet danas
23.00 – Bez traga, serija (12)
23.40 – Oz 6., serija (18)
00.35 – Ustani, kume, nemoj
spavati! – mađarski film
02.00 – Glavni grad 3., serija
02.45 – Mirotvorci, serija
03.30 – Whoopi, humoristična
serija
03.55 – Bez traga, serija (12)

07.00 DJEČJI PROGRAM

Shinzo
Pobjednički tim
Shinzo
Pobjednički tim
Kralj šamana
09.20 Rubi, serija
10.10 Zatočenica, serija
11.00 Ciganke, serija
11.50 Red Carpet, zabavna emisija
12.55 Laku noć, Hrvatska,
crtana serija
13.20 Dosje krokodil, dokumentar
na serija
13.50 Dream Team, serija
14.20 Izlog strasti, serija
15.05 Nauči me voljeti, serija
16.00 Ciganke, serija
16.50 Vijesti
16.55 Zatočenica, serija
17.50 Rubi, serija
18.50 Laku noć, Hrvatska,

crtana serija

19.00 24 sata
19.25 Sport
19.30 Vrijeme
19.35 Taxi free
20.00 Jedan na jedan –
talk show Alke Vuice
21.00 Prvi u tjednu: Opsada,
igrani film
22.50 Laku noć, Hrvatska,
crtana serija
23.00 Nova noć: Kraljev čuvar,
igrani film
00.35 Vrijeme sutra

06.35 Voljeni doktor Martini,
humoristična serija (R)
07.25 Anastasia, sapunica (R)
08.10 Osveta ljubavi,
telenovela (R)
09.00 Simpsoni, humoristična
animirana serija (R)
09.20 Sabrina, mala vještica,
humoristična serija (R)
09.50 Roseanne,
humoristična serija (R)
10.15 Bračne vode,
humoristična serija (R)
10.40 Dadilja, humoristična
serija (R)
11.10 Ekkluziv, magazin (R)
11.40 Sanja, talk show (R)
12.35 Zabranjena ljubav,
sapunica (R)
13.00 Anastasia, sapunica
13.50 Osveta ljubavi, telenovela
14.40 Voljeni doktor Martini,
humoristična serija
15.35 Simpsoni, humoristična
animirana serija
16.00 Sabrina, mala vještica,
humoristična serija
16.25 Roseanne,
humoristična serija
16.55 Bračne vode,
humoristična serija
17.20 Dadilja, humoristična serija
17.45 Sanja: Što je muškarac
bez mobitela?, talk show
18.45 Vijesti, informativna emisija
19.05 Eksploziv, magazin
19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
20.15 Super nanny,
dokumentarna sapunica
21.10 CSI: New York,
kriminalistička serija
22.00 Pod pritiskom, igrani film,
triler
23.45 Vijesti, informativna emisija
00.00 FBI: Istraga,
dokumentarno-kriminalistička
serija (R)
00.50 Novi forenzičar
01.50 Ledina, igrani film, drama

UTORAK 10. 5. 2005.

HRT 1

06.20 – TV kalendar
 06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 – Promet danas
 09.15 – Julia, serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Velika putovanja
 željeznicom:
 Od St. Louisa
 do Dogona
 11.05 – Oprah Show
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – TV kalendar
 12.26 – Dietpharmova
 nagradna pitalica
 12.30 – Zrela ljubav, serija
 13.20 – Maja, talk-show
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Krim odjel 2., serija
 14.55 – Slobodna zona
 kratki dokumentarni film
 15.05 – obitelj Hrabrić,
 crtana serija
 15.30 – Nora Fora, igra za mlade
 16.00 – Hrvatska danas
 16.20 – Putovanje oko svijeta:
 Mali veličanstveni Beliza
 17.10 – Život uživo – sa stilom
 17.50 – Vijesti
 18.00 – Život uživo – tema dana
 18.40 – Promet danas
 18.42 – Dietpharmova nagradna
 pitalica
 18.45 – Najslabija karika, kviz
 19.30 – Dnevnik
 20.10 – Globalno sijelo
 20.45 – 100% ja, zabavno-glazbe
 na emisija
 21.40 – Blago krša: Kamena
 zemlja, dokumentarna
 serija
 22.15 – Otvoreno
 23.10 – Dnevnik
 23.20 – Vijesti iz kulture
 23.30 – Videoleters
 23.55 – Velika putovanja
 željeznicom: Od St.
 Louisa do Dogona
 00.45 – Život s Bonnie,
 humoristična serija
 01.10 – Globalno sijelo
 01.40 – 100% ja, zabavno-
 glazbena emisija
 02.30 – Blago krša: Kamena
 zemlja, dokumentarna
 serija
 03.00 – Maja, talk-show

HRT 2

03.35 – Slobodna zona,
 kratki dokumentarni film

03.50 – Požnjeti vjetar,
 američki film
 05.25 – Zrela ljubav, serija
 07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies, lutkarska
 serija
 08.25 – ŽUTOKLJUNAC
 09.20 – NULTI SAT
 10.25 – Svjetski brod, serija za
 djecu
 10.50 – Obitelj Hrabrić,
 crtana serija
 11.15 – Internacional,
 vanjskopolički magazin
 12.00 – Zvezdane staze:
 Voyager 7., serija
 12.45 – Res publica: Treća dob,
 emisija za umirovljenike
 13.35 – Glazbena TV
 14.00 – NULTI SAT
 14.55 – Požnjeti vjetar,
 američki film
 16.30 – Vijesti za gluhe
 16.40 – Tree Hill, serija za mlade
 17.35 – Glavni grad 3., serija
 18.20 – Županijska panorama
 18.45 – Vijesti iz kulture
 18.50 – Transfer
 19.35 – Život s Bonnie,
 humoristična serija
 20.05 – Uzmi ili ostavi, TV igra
 20.45 – Otac na službenom putu,
 bosansko-hercegovački
 film
 22.55 – Promet danas
 23.00 – Oz 6., serija (18)
 23.55 – Vijesti na Drugom
 00.05 – Upucan u srce,
 američki film
 01.40 – Glavni grad 3., serija
 02.25 – Krim odjel 2., serija
 00.05 – Upucan u srce,
 američki film
 01.40 – Glavni grad 3., serija
 02.25 – Krim odjel 2., serija

nova

07.00 DJEČJI PROGRAM
 Pobjednički tim
 Kralj šamana
 Shinzo
 Pobjednički tim
 Kralj šamana
 09.20 Rubi, serija
 10.10 Zatočenica, serija
 11.00 Ciganke, serija
 11.50 Jedan na jedan –
 talk show Alke Vuice
 12.55 Laku noć, Hrvatska,
 crtana serija
 13.20 Dosje krokodil,
 dokumentarna serija
 13.50 Dream Team, serija
 14.20 Izlog strasti, serija
 15.05 Nauči me voljeti, serija

16.00 Ciganke, serija
 16.50 Vijesti
 16.55 Zatočenica, serija
 17.50 Rubi, serija
 18.50 Laku noć, Hrvatska,
 crtana serija
 19.00 24 sata
 19.25 Sport
 19.30 Vrijeme
 19.35 Taxi free
 20.00 Naša mala klinika, serija
 21.00 Po ure torture,
 zabavna emisija
 21.30 Izgubljeni, serija
 22.30 Svi vole Raymonda, serija
 23.00 Laku noć, Hrvatska,
 crtana serija
 23.10 Nova noć: Početak kraja,
 igrani film
 01.20 Vrijeme sutra

REL

06.25 Voljeni doktor Martini,
 humoristična serija (R)
 07.15 Anastasia, sapunica (R)
 08.00 Osveta ljubavi
 08.45 Simpsoni, humoristična
 animirana serija (R)
 09.10 Sabrina, mala vještica,
 humoristična serija (R)
 09.35 Roseanne
 10.05 Bračne vode
 10.30 Dadilja, humoristična
 serija (R)
 10.55 Eksploziv, magazin (R)
 11.40 Sanja, talk show (R)
 12.35 Zabranjena ljubav,
 sapunica (R)
 13.00 Anastasia, sapunica
 13.50 Osveta ljubavi, telenovela
 14.40 Voljeni doktor Martini
 15.35 Simpsoni, humoristična
 animirana serija
 16.00 Sabrina, mala vještica
 16.25 Roseanne
 16.55 Bračne vode
 17.20 Dadilja, humoristična serija
 17.45 Sanja: Imam 30, živim s
 roditeljima, pa što?!,
 talk show
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.05 Eksploziv, magazin
 19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 Mjenjačnica,
 zabavna emisija
 21.10 Živjeti glasno, igrani film,
 romantična komedija
 22.55 Cobra 11 – specijalci s
 autoputa,
 kriminalistička serija
 23.50 Vijesti, informativna emisija
 00.05 CSI: New York,
 kriminalistička serija (R)
 00.50 Super nanny
 dokumentarna sapunica (R)
 01.40 Pod pritiskom,
 igrani film, triler (R)

SRIJEDA

HRT 1

06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 – Promet danas
 09.15 – Julia, serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Čuvari šume,
 dokumentarna serija
 10.35 – Gospodari životinja,
 dokumentarna serija
 11.00 – Govorimo o zdravlju
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.26 – Dietpharmova nagradna
 pitalica
 12.30 – Zrela ljubav, serija
 13.20 – Maja, talk-show
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Krim odjel 2., serija
 14.55 – Slobodna zona,
 kratki dokumentarni film
 15.05 – Obitelj Hrabrić,
 crtana serija
 15.30 – Nora Fora, igra za mlade
 16.00 – Hrvatska danas
 16.20 – Putovanje oko svijeta:
 Bocvana, afrički raj

17.10 – Život uživo – sa stilom
 17.45 – Vijesti
 17.55 – Život uživo – tema dana
 18.30 – Promet danas
 18.32 – Dietpharmova
 nagradna pitalica
 18.35 – Najslabija karika, kviz
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Piramida, zabavni program
 21.10 – Poslovni klub
 21.45 – Joakim Rakovac
 22.10 – Bioproгноza
 22.15 – Otvoreno
 23.10 – Dnevnik
 23.20 – Vijesti iz kulture
 23.25 – Kulturni info
 23.30 – Direkt
 00.00 – Čuvari šume,
 dokumentarna serija
 00.25 – Gospodari životinja,
 dokumentarna serija
 00.50 – Život s Bonnie,
 humoristična serija
 01.15 – Željezna jutro,
 dokumentarna emisija
 02.05 – Poslovni klub
 02.35 – Direkt
 03.05 – Maja, talk-show
 03.40 – Slobodna zona,
 kratki dokumentarni film
 03.55 – Važno je zvati se Ernest,
 britanski film
 05.30 – Zrela ljubav, serija

SRIJEDA 11. 5. 2005.

HRT 2

07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies, lutkarska serija
 08.25 – ŽUTOKLJUNAC
 09.20 – NULTI SAT
 09.45 – Baš sam fora!
 10.25 – Svjetski brod, serija za djecu
 10.50 – Obitelj Hrabrić, crtana serija
 11.15 – Reprizni program
 12.00 – Zvezdane staze: Voyager 7., serija
 12.45 – Res publica: Trenutak spoznaje
 13.20 – Res publica: Heureka
 13.35 – Glazbena TV
 14.00 – NULTI SAT
 14.55 – Izgubljen i nađen, američki film
 16.30 – Vijesti za gluhe
 16.40 – Tree Hill, serija za mlade
 17.35 – Glavni grad 3., serija
 18.20 – Županijska panorama
 18.45 – Vijesti iz kulture
 18.50 – Željezna jutro, dokumentarna emisija
 19.35 – Život s Bonnie, humoristična serija
 20.05 – Uzmi ili ostavi, TV igra
 20.40 – Važno je zvati se Ernest, britanski film
 22.20 – Vijesti na Drugom
 22.30 – Promet danas
 22.35 – Oz 6., serija
 23.30 – The Specialist, američko-peruanski film
 01.15 – Glavni grad 3., serija
 02.00 – Krim odjel 2., serija

16.55 Zatočenica, serija
 17.50 Rubi, serija
 18.50 Laku noć, Hrvatska, crtana serija
 19.00 24 sata
 19.25 Sport
 19.30 Vrijeme
 19.35 Taxi free
 20.00 Krimi: Paklena granica, igrani film
 21.45 U sridu, talk show
 22.45 Svjetske zavjere, dokumentarni film
 23.15 Laku noć, Hrvatska, crtana serija
 23.25 Nova noć: Kolekcionar ovisnosti, igrani film
 01.15 Vrijeme sutra

06.25 Voljeni doktor Martini, humoristična serija (R)
 07.15 Anastasia, sapunica (R)
 08.00 Osveta ljubavi, telenovela (R)
 08.45 Simpsoni
 09.10 Sabrina, mala vještica, humoristična serija (R)
 09.35 Roseanne
 10.05 Bračne vode,
 10.30 Dadija
 10.55 Eksploziv, magazin (R)
 11.40 Sanja, talk show (R)
 12.35 Zabranjena ljubav, sapunica (R)
 13.00 Anastasia, sapunica
 13.50 Osveta ljubavi, telenovela
 14.40 Voljeni doktor Martini, humoristična serija
 15.35 Simpsoni
 16.00 Sabrina, mala vještica, humoristična serija
 16.25 Roseanne
 16.50 Bračne vode
 17.20 Dadija, humoristična serija
 17.45 Sanja: Zbog bebe na burzu!, talk show
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.05 Eksploziv, magazin
 19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 Prijatelj na kvadrat, zabavna emisija
 21.10 Zaboravljeni slučaj, kriminalistička serija
 22.00 Tragovi zločina, kriminalistička serija
 22.55 Cobra 11
 23.50 Vijesti
 00.05 Adrenalina
 00.20 Živjeti glasno, igrani film, romantična komedija (R)
 02.00 Cobra 11 – specijalci s autoputa, kriminalistička serija

07.00 DJEČJI PROGRAM
 Kralj šamana
 Shinzo
 Pobjednički tim
 Kralj šamana
 09.20 Rubi, serija
 10.10 Zatočenica, serija
 11.00 Ciganke, serija
 11.50 Naša mala klinika, serija
 12.55 Laku noć, Hrvatska, crtana serija
 13.20 Dosje krokodil, dokumentarna serija
 13.50 Dream Team, serija
 14.20 Izlog strasti, serija
 15.05 Nauči me voljeti, serija
 16.00 Ciganke, serija
 16.50 Vijesti

ČETVRTAK

HRT 1

06.20 – TV kalendar
 06.30 – Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 – Promet danas
 09.15 – Julia, serija
 10.00 – Vijesti
 10.10 – Velika putovanja
 11.00 – Mali gradski vrtovi, dokumentarna serija
 11.30 – Prava talijanska kuhinja
 12.00 – Dnevnik
 12.15 – Bioproгноza
 12.16 – TV kalendar
 12.26 – Dietpharmova nagradna pitalica
 12.30 – Zrela ljubav, serija
 13.20 – Maja, talk-show
 14.00 – Vijesti
 14.10 – Krim odjel 2., serija
 14.55 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 15.05 – Obitelj Hrabrić, crtana serija
 15.30 – Nora Fora, igra za mlade
 16.00 – Hrvatska danas
 16.20 – Putovanje oko svijeta: Duša Brazila
 17.10 – Život uživo – sa stilom
 17.50 – Vijesti
 18.00 – Život uživo – tema dana
 18.40 – Promet danas
 18.42 – Dietpharmova nagradna pitalica
 18.45 – Najslabija karika, kviz
 19.30 – Dnevnik
 20.05 – Tko želi biti milijunaš?, kviz
 21.10 – Brisani prostor
 22.05 – Pola ure kulture
 22.35 – Bioproгноza
 22.40 – Otvoreno
 23.35 – Dnevnik
 23.45 – Vijesti iz kulture
 23.55 – Carne tremula, španjolski film
 01.35 – Velika putovanja
 02.25 – Život s Bonnie, humoristična serija
 02.50 – Brisani prostor
 03.40 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 03.55 – The Prosecutors, američki film
 05.25 – Zrela ljubav, serija

HRT 2

07.50 – TV kalendar
 08.00 – Teletubbies
 08.25 – ŽUTOKLJUNAC
 09.20 – NULTI SAT
 10.25 – Svjetski brod, serija za djecu
 10.50 – Obitelj Hrabrić, crtana serija
 11.15 – Slobodna zona, kratki dokumentarni film
 11.30 – Joakim Rakovac, partizan kojega su štovali poput sveca, dokumentarna emisija
 12.00 – Zvezdane staze: Voyager 7., serija
 12.45 – Res publica: Slika zdravlja emisija o zdravstvu
 13.35 – Glazbena TV
 15.00 – The Prosecutors, američki film
 16.30 – Vijesti za gluhe
 16.40 – Tree Hill, serija za mlade
 17.35 – Glavni grad, serija
 18.20 – Županijska panorama
 18.45 – Vijesti iz kulture
 18.50 – Oslobođenje Dalmacije, dokumentarna emisija
 19.20 – Europa i mi
 19.35 – Život s Bonnie, humoristična serija
 20.05 – Conspiracy, američki film
 21.45 – Vijesti na Drugom
 21.55 – Promet danas
 22.00 – Oz 6., serija (18)
 22.55 – Na rubu znanosti: Damanhur
 23.55 – Glavni grad, serija
 00.40 – Krim odjel 2., serija

07.00 DJEČJI PROGRAM
 Kralj šamana
 Shinzo
 Pobjednički tim
 Kralj šamana
 09.20 Rubi, serija
 10.10 Zatočenica, serija
 11.00 Ciganke, serija
 11.50 Naša mala klinika, serija
 12.55 Laku noć, Hrvatska, crtana serija
 13.20 Dosje krokodil, dokumentarna serija
 13.50 Dream Team, serija
 14.20 Izlog strasti, serija
 15.05 Nauči me voljeti, serija
 16.00 Ciganke, serija
 16.50 Vijesti

12. 5. 2005.

16.55 Zatočenica, serija
 17.50 Rubi, serija
 18.50 Laku noć Hrvatska, crtana serija
 19.00 24 sata
 19.25 Sport
 19.30 Vrijeme
 19.35 Taxi free
 20.00 Krimi: Paklena granica, igrani film
 21.45 U sridu, talk show
 22.45 Svjetske zavjere, dokumentarni film
 23.15 Laku noć, Hrvatska, crtana serija
 23.25 Nova noć: Kolekcionar ovisnosti, igrani film

06.25 Voljeni doktor Martini, humoristična serija (R)
 07.15 Anastasia, sapunica (R)
 08.00 Osveta ljubavi, telenovela (R)
 08.45 Simpsoni, humoristična animirana serija (R)
 09.10 Sabrina, mala vještica, humoristična serija (R)
 09.35 Roseanne, humoristična serija (R)
 10.05 Bračne vode, humoristična serija (R)
 10.30 Dadilja, humoristična serija (R)
 10.55 Eksploziv, magazin (R)
 11.40 Sanja, talk show (R)
 12.35 Zabranjena ljubav, sapunica (R)
 13.00 Anastasia, sapunica
 13.50 Osveta ljubavi, telenovela
 14.40 Voljeni doktor Martini, humoristična serija
 15.35 Simpsoni, humoristična animirana serija
 16.00 Sabrina, mala vještica, humoristična serija
 16.25 Roseanne, humoristična serija
 16.50 Bračne vode, humoristična serija
 17.20 Dadilja, humoristična serija
 17.45 Sanja: Dobar nam je taksu, al' su cijene maksil!, talk show
 18.45 Vijesti, informativna emisija
 19.05 Eksploziv, magazin
 19.45 Zabranjena ljubav, sapunica
 20.15 Mijenjam ženu, dokumentarna sapunica
 21.25 Skidajte se do kraja, igrani film, komedija
 23.05 Cobra 11— specijalci a autoputa, kriminalistička serija
 00.00 Vijesti, informativna emisija
 00.15 Zaboravljeni slučaj, kriminalistička serija (R)
 01.00 Tragovi zločina, kriminalistička serija (R)
 01.50 Cobra 11— specijalci a autoputa, kriminalistička serija

TV TJEDNIK NA YU ECO

Emisija TV tjednik emitirat će se večeras 6. svibnja u uobičajenom terminu od 20 sati na programu YU ECO televizije. U ovoj emisiji gošća će biti ravnateljica Hrvatske čitaonice Katarina Čeliković. Repriza ove emisije je u subotu 7. svibnja u 15 sati.

FILM TJEDNA

HTV 1 SUBOTA, 7.5.2005. 7.25

TATA S PLAKATA

američki film

(BILLBOARD DAD, 1998.)

Obiteljska komedija/film za djecu. Maxwell Tyler (T. Amandes) slavni je kipar, izvrsno zarađuje i ima dvije ljupke kćeri, Emily (A. Olsen) i Tess (M. -K. Olsen). Međutim, ne može prežaliti smrt voljene žene. Njegove kćeri zaključue da bi ga mogla usrećiti samo žena u koju bi se zaljubio i na velikom plakatu za oglase usred grada zalijepe očevu fotografiju i sastave oglas da pristao muškarac traži prikladnu djevojku. Oglas je tako zanimljiv da ga snima i televizija, pa tako za njega dozna i privlačna Brooke (J. Tuck), mlada rastavljena žena sa sinom tinejdžerom. Njoj ne pada na pamet da se javi, ali se zato javi njezina prijateljica. Slučaj će htjeti da Max od četiri pune vreće pisama izabere baš pismo Brookine prijateljice, te da na prvom sastanku umjesto žene koja mu je pisala upozna upravo Brooke. Međutim, tu nije kraj problemima obitelji Tyler. Naprotiv, stvari postaju sve složenije zahvaljujući Maxwellovom agentu Nigelu (C. Banks), Brookinom sinu Ryanu (C. Banks) i Tessinom i Emilynom prijatelju Codyju (R. Rojas III)...

»Tata s plakata« jedan je od zabavnih filmova iz filmografije ljupkih i šarmantnih sestara Olsen. Mary-Kate i Ashley Olsen zacijelo su najslavnije filmske blizanke. Rođene su 1986. godine, a već sljedeće nastupile su u svojoj prvoj ulozi – u TV seriji »Puna kuća«. Do danas su zajedno snimile više od 40 filmova, a kao mlade djevojke jednako su uspješne kao kad su bile djeca.

Film je režirao Alan Metter, redatelj poznat uglavnom po komedijama (Girls Just Want To Have Fun, Back to School, Police Academy VII). Godinu dana nakon filma »Tata s plakata« režirao je još jednu komediju sa sestrama Olsen, »Passport to Paris«.

Uloge: Mary-Kate Olsen, Ashley Olsen, Tom Amandes, Carl Banks, Rafael Rojas III, Jessica Tuck, Sam Saletta

Scenaristica: Maria Jacquemetton

Redatelj: Allan Meter

Pretplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci – 800 dinara

☐ 1 godina – 1.500 dinara

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže "Hrvatska riječ" svakog tjedna.

Hrvatska riječ

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Mjesto i zemlja:

Telefon i e-mail:

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU "Hrvatska riječ", Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69

INOZEMSTVO

☐ 1 godina – 70 EUR.

BANK: VBUYU 22

(Vojvodanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)

Beneficiary customer:

540101 320 5 NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Upravni odbor Centra za socijalni rad Općine Subotica, na osnovi članka 22. i članka 36. Statuta Centra, na sjednici održanoj dana 25. travnja 2005. godine, izdaje

PRIOPĆENJE

Poništava se natječaj za imenovanje ravnatelja Centra za socijalni rad Općine Subotica, raspisan dana 21. ožujka 2005. godine, a koji je objavljen dana 25. ožujka 2005. godine, zbog formalno-pravnih razloga.

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 2,

telefon (danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7,

telefon (danonoćno): (024) 792-202

Raspored sprovoda i umrlice na

Internetu: www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS obaveštava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji, Subotica - Zagreb, važe cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- djeca do 6 godina voze se besplatno
- djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.743 din.)
- studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 2.450 din., a u jednom pravcu 1.375 din.)
- osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica

Put Jovana Mikića 12

Tel: 024/55-22-00

Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku

- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku

- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku

19,00 h

- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH
- Jezični savjetnik

19,30 h

- »Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
- »Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
- »Na izravnoj vezi« (utorkom)
- »Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)

»U društvu s mladima« (petkom)

20,00 h

»Aktualije« (ponedjeljkom)

»Iz hrvatske povijesti« (utorkom)

»Putokazi« (srijedom)

»Rock vremeplov« (četvrtkom)

Vjerska emisija (petkom)

20,30 h

- Vijesti dana

- Pripovijetka Balinta Vujkova

- Hitovi hrvatskih izvođača

- Minute za ljubitelje jazza (petkom)

agria

AGRIA D.O.O. SUBOTICA
PROIZVODNJA SIJAČICA I
REZERVNIH DIJELOVA
SUBOTICA, BARANJSKA 23
tel. i fax: 024-561-553
e-mail: agria@suonline.net

Pravi izbor

www.tippnet.co.yu Tel.: 555-765 E-mail: support@tippnet.co.yu

